Orçun Türkay

Zavallı

ÖYKÜ

YKY

ORÇUN TÜRKAY

Zavallı

ÖYKÜ

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 2677
Edebiyat - 816
Zavallı / Orçun Türkay
Kitap editörü: Murat Yalçın
Düzelti: Filiz Özkan
Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Kapaktaki resim: Orçun Türkay
İstanbul, Nisan 2008

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.yapikrediyayinlari.com
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr
http://www.yapikredi.com.tr

Orçun Türkay 1976'da İstanbul'da doğdu. Saint Joseph Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli yayınevlerine, kuruluşlara çevirmenlik ve editörlük yapıyor.

Öykü: *Peri Masalları* (YKY, 2004); *Zavallı* (YKY, 2008).

Orçun Türkay'ın

YKY'deki kitapları:

Peri Masalları *(2004)*

Zavallı *(2008)*

Samih Bey'e

I

ÖYKÜLER

Ölü Deri

Bu orospu evladı Z.'nin yanından geçerken niye tükürdü şimdi? Durduk yere. Tam dibine, soluna. Belki de ayağına nişan almıştı. Neden öyle bir şey yapsın ki? Hayır canım, o kadar uzun boylu değildir, değildir herhalde. Koca kentin, giderek tüm memleketin en kalabalık caddesinde, varoluşu boyunca hep gözde olmuş bu kevaşe caddede, caddenin hıncahınç insanla dolu olduğu bir saatte, bu insanlık müsveddesi, anlaşılır şey değil, onlarca kişiyi es geçsin de dibine tükürmek için Z.'yi seçsin.

Z. onu kışkırtmış olamaz. Hiçbir şey yapmadı. Ne var ki, bir on adım önce görmüştü onu, karşıdan geliyor, Z.'ye bakıyordu. Z. başını eğdi, kaldırdı, hâlâ, yine eğdi. Sanki Z.'yi bellemiş, hedefe kilitlenmiş geliyordu, bir şey olacak, bir şey olacak, olmasın... Z.'nin sol bacağı, sol bacağı çekiliyordu. Yabancı biri, herhangi biri tarafından izlendiğini fark ettiğinde, gerekçe ne olursa olsun, öyle deme anlıyor da insan, nereye varacağını kestiremese de hangi bakışın ne olduğunu biliyor, bir sonuca bağlansın bağlanmasın üstünde gözler hissedince, kem ya da değil, doğru dürüst yürüyemiyor Z.. Spotlar altında yere çömelesi geliyor. Bir gün gelecek dayanamayıp bunu yapacak. Diz çökmek değil, dizleri kıvırıp çömelmek, sonra dertop olmak, o araba reklamındaki gibi – küçülünce güvende. Kalabalığın ortasında ya da karşı ağzından bir başkasını kusan ıssız bir ara sokakta. Geçene dek.

Artık ö getiren bir fotoğraf: Meydanda renkleri boz pardösülerle uyumlu güvercinler havalandı.

Bacağı çekiliyor, adımı savruluyordu. Herif onun solundan geçti, ayağının tam dibine tükürdü.

Sen omuz tokuşturmaya pike yapan apaçilerin heveslerini kursaklarında bırakmak için kıçını yırt, beş saniyecik bir zaman diliminde baştan aşağı süzüp seslerini duyabileceğin kadar yakına geldiklerinde ucu açık bir küfrü salıverenlere kulak asma, sana değildir, neden olsun, tehdit kol geziyor, pürdikkat olmalı, hep yol ver; düz bir çizgi izlemektense dingillerinde bir sorun varmış gibi, hep üstüne üstüne, çaprazlamasına yürüyenleri atlat, sonra da orospu evladının teki yanından geçerken lök diye tükürsün. Ne yapacaksın? Ne yapmalıydı? Z. ne yaptı? Hiç. Geçti artık Bor'un pazarı.

Yürümeye devam etti. Herhalde öteki de. Çoktan uzaklaşmıştır. Hiç değilse durup bakmalıydı.

Evet, evet, durup bakmalıydı. “Ne?” dese, “Ne ne? Ebeninki” demeliydi, kısaca, pabucunun kenarını göstererek, duraksamadan. Kafasını çevirmeksizin geçip gitmek yerine “ebeninki” demeliydi, tabii ya, herif pişkin pişkin, “Ne?” diyebiliyorsa...

“Ananınki” değil, “ebeninki”, çünkü özellikle bunlar, katil adayları, gizil hırsızlar, “delikanlılar” anaya küfür konusunda aşırı duyarlılık gösteriyorlar, Z.’nin başına açacağı iş haddini aşabilirdi. Kimse ille de anasına küfredilsin istemez elbette ama küfür, bunlar için, analarının gerçekten düdüklendiği anlamını taşıyor. Her gün, aynada bunun kanıtını görüyorlar. Bilinmez, Z. gibilerinde de onların bu bitimsiz sıkıntılarına karşı bir anlayış uyanıyordur belki. Diplerine tükürüldüğünde bu yüzden gık çıkarmıyorlar; anası düdüklendi, doğal, bir de ben üstüne gitmeyeyim diyorlardır. Şakası bir yana...

Dünyanın en iyi adamı ifadesini takınarak boynuna sımsıkı sarılmış küçük kızını göğsünde taşıyan bir adam. Yanında: Her zaman elinde çiçek taşımadığını göstermek istermişçesine kasımpatısını parmaklarının ucunda bir fazlalık gibi tutan, dudaklarına da bir gülücük germiş, bitli bir gezmen, kafasındaki mevsim dışı şapkayla hâlâ Joplin’i seviyor. Çocuk anayla babayı görünüşte birbirine benzetiyor, orası kesin.

Geçmiyor. Ne yapmalı? Peşinden mi koşmalı? E hadi diyelim koştu, hatta yakaladı, ne diyecek? “Affedersiniz, siz az önce...” Boş versene, artık kınayı ancak kıçına sürebilir.

Herif Z.’nin dilsizliğinden iyice cesaret alıp yönünü değiştirmiş, arkasından geliyor olmasın sakın, bulaşacak belki, haplanmıştır, saat daha erken ama ne belli? Birdenbire koluna giriverip... Sabaha karşı, sabaha karşı olur mu düpedüz sabahın bir körüydü, gün ışımış, Z. uyudu uyuyacak, sokaktan yatağa koşturuyor, biri koluna girivermişti, Z. kurtulmak için ellerini ceplerden çıkarınca, soğuktu, uykusuzluk da var, o saatte nereden dönüyor, bunun önemi yok, dirseğine yapışmıştı adam. Z.’yi tanıdığını söylüyor, Z. kurtulmak istiyor, bırak, bırakmıyor, hatırlamadım, üsteliyor, ben seni hatırladım... “Gitmem gerek, annem hasta”, demişti Z.; “benimki

de öyle” diye karşılık vermişti öteki. Z. kaçmıştı. Dirseğini kurtardı, arkasına bakmadı, duymadı.

Galiba bende suç, diye düşünüyor. Mıknatıs gibi. Oysa öyle hali tavrı, üstü başıyla belayı davet edenlerden değildir. Öylesinden olmamaya uzun zaman önceden beri özen gösteriyor. Peki ya ne öyleyse?

Ne ardından koşanı ne de üstüne eğileni görülen bir madeni para çiling’i. Belki de onu düşüren, boş verdi.

İzliyor mudur gerçekten? Hayır canım, o kadar da değil. Ola ki Z. yanılıyordur, o eciş bücüş, börekçi çırağı dudaklarıyla bir daha karşı karşıya gelirse, bu kez ondan önce davranıp, sırıtır mı, gerçekten bir şey yapmak gerekir, örneğin omuz üstünden arkaya, orospu evladının yoluna tükürmek gibilerinden bir şey... Uzlaştıklarını göstermek için. “İlk seferde hazırlıksız yakalandım, özür dilerim, oysa ben de meğer...”

İkinci kez bir şey yapmamayı kendine yediremez. Dönüp bakacak mı? İzliyor mudur? Hayır. Onun yitirecek şeyleri var. Hayır, peşinden gelmiyordur, abartmayalım.

Dönüp baksaydı ve hadi diyelim ötekini arkasında görseydi, her saatin gölgesinden daha yakın, cadde, tüm bu cadde sadece onların, ikisinin olurdu. Bir süreliğine sadece ikisinin. Yitirecek şeyleri olduğunu düşünmeseydi ve fırsatı değerlendirip o orospu evladına açık bir karşılık verseydi, sonunda da bütün kaportası değişesiye dayak yeseydi bile, hemen oracıkta ve temelli başka biri olurdu. Yazık.

Ya da... Bunca çelimsiz olmasına karşın, her şeye karşın, onu, varsın bir an için olsun, altına alamayacağını kimse kesin olarak öngöremez; Z.’nin sinirleri her zaman epey bozuktu, hiç olmazsa bu konuda işe yaramalı, üstelik bilendi, bileniyor, dişleri gıcırdıyor, gıcırdatıyor gece yatarken; herif parmak ucuyla Z.’nin göğsüne vuruyor, itekliyor, tahrik, itekledikçe Z. anında hazırola geri dönse de bir geri adım atmaktan kendini alamıyor, bir, iki, yapma, yapma... Okkalı bir küfür, uzatmadan, üçüncüye izin vermeden. Biri horozlanma sırasında Z.’nin bir arkadaşına “götü boklu” demişti, bu gülünç küfrün karşılığında arkadaşı “Senin ananı, avradını ...” deyivermiş, kavga öyle başlamıştı.

Altında. Nasıl düştüğünü görmedi, anlamadı ama Z. altına aldı orospu evladını. Önemli olan da bu ve ona vuruyor. Tamam işte, öncesi nasılı yok, elinin üstündeki deriler açıldı, patladı, çingene pembesi capcanlı dokular, doku yitimi, bu zevke değer, aşırı canlı deri, denge için nasır gerek insana, kupkuruluk, Z.'nin nasırını şimdiye dek iş değil korku ördü, neyse şimdi koruyor ya onu... Orospu evladı karşılık veremiyor, bunu düşlemek zor değil, çırpınıyor, çırpındıkça daha çok zevk veriyor, kurban bacaklarını savuruyor ama boşuna, derken Z. birilerinin kollarını tuttuğunu hissediyor, hayır, sağıyla suratına geçirdikçe geçiriyor, geçirebildiğince, arkadan çekiyorlar, çekiş güçleniyor, yeniden küfre başlıyor, ayıracaklar, ayırıyorlar onları, elinin acısından düşmanınınkini az buçuk kestiriyor ve leziz bir haz alıyor bundan, haliyle, bunun filmini bile yaptılar, öyle değil mi?.. Z.'yi kaldırdılar, kalktı, öteki de aynen, tutuyorlar, orospu evladı aranmakta, silah gerek kahpeye, tuğla, şişe, taş, sopa, bıçağı var, Z.'nin bir arkadaşı bıçaktan çok tırsar, kâbuslarında bıçaklar görürdü... Hırlıyor, kudurdu, Z.'yi tutan ahtapot daha sıkı sarılıyor gövdesine, küfre devam ama aslında sırtını verdiği yerden ayrılmaya niyeti artık yok, öteki sıyrılıyor... Yapacak. Z. de boş durmamalı, aranmalı. Ancak zar zor kavrayabileceği genişlikte bir beton parçası: Tehdit unsuru değil, zaman içermiyor dense yeri, eline aldıktan, avuçladıktan sonra çok kısa bir süren var, kaldırdın mı, kaldırabildin mi indireceksin, burnuna doğrultup bak vururum diyecek kadar zaman tanımıyor adama, elde taşınabilecek gibi değil, caydırıcı değil, erteleyici ya da engelleyici değil, kaçmayı ve kaçırmayı içermeyen ne varsa, onda.

Nasıl büyüdü iş? Herkes Z.'nin önünü kapıyor. Ötekinin cebinde bir şey...

Neden olmasın? Söylesene... Neden o orospu evladı bunu yapmasın? Neden yapmasınlar? Ya o? Z....

Bir sigara yakmalı, silahtır. Köpekler salgılanan kokuyu almıştır.

Gelmiyordur, tamam, gelmiyor, geçti...

Z.'nin yürüdüğü yönde kuşku tırmanıyor, gitgide daha geniş bir alana yayılıyor. Kendini güvende hissetmesi olanaksız artık.

Polisler. İçlerinden bir kadın güzel. Tuhaf.

Z. yaşamı boyunca böylesinden olsun olmasın bir sürü herifi dövdüğünü düşledi. Kavga davetiyesi çıktıktan hep daha sonra. Demek ki, düşlerini gerçekleştirebilecek bile olsa, fırsat kaçmışken. Hiç kavga başlatmadığı gibi çıkan davetiyelere de yanıt vermedi. Düşüncesinde yüz kavgadan alnının akıyla çıktı da gerçekte bir itişmecik yaşamadı. Ne fiske yedi, ne attı. Burnunu yanağına yapıştırdığı kişinin kalkıp gırtlağını kestiğini, yüzünü imzaladığını düşünmekten alamadı kendini. Düşleri hep iki uçlu oldu. Kavganın kapısında ona her zaman bir dehşet hançer salladı. Boğulma endişesi bu. Bilmediği bir deniz, bilmediği bir yüzme, kalakaldığı yerde ayaklarını donduruyor. Yıllar geçtikçe o dilek daha da uzaklaşıyor, tıpkı bir kötürümün koşmayla arasındaki uzaklığın gitgide açılmasında olduğu gibi.

Kavgayı hâlâ, ne yazık, bilmiyor. Kavga konusunda milli olamamış bir otuzbirci o. İş öyle bir hal almış ki, artık birinin kaçınılmaz tecavüzüne gereksinimi var. Kafası böyle işlerken bu da zor görünüyor. Önlemler, önlemler, herhalde doğrudan suratına tükürülmesi gerekiyor. Bazıları için anlatması bile ne kolay: "– Ne oldu? – Orospu çocuğunun teki yanımdan geçerken tam ayağımın dibine tükürdü, ister istemez 'ebenin...' dedim, döndü, döndüm ve gerisi..." Yitirecek şeylerinin olduğunu düşünmek, sanmak, kaçışın en emin yollarından. Saygın, sorumluca bir davranış dersin. Ya... Kazın ayağı öyle değil.

İnsan kalabalığı bir hava durumu gibi. Başını kaldırmana izin vermeyen bir yağış.

Bir kezinde yürürken, önü sıra iki sporcu ızbandudun kavgadan konuştuklarını anımsıyor: Dinlemiş, bakmıştı. İki ızbandut, bedenlerini değiştirmek adına, herhangi bir yüce ülkü uğruna ter dökenler, ter dökmeseler de emek harcayanlar ve bununla şişinenler kadar, okuyup edenlerin perhizinden çok daha sıkı bir perhizle, oruçla, disiplinle çalışmışlardı ve doğal olarak amaçlardan, sonuçlardan söz ediyorlardı aralarında, başarılardan, başarısızlıkların özürlerinden. Hepi topu aynı.

Acaba kimse gördü mü? Z.'nin ardından gelenlerden biri, birkaçı görmüş olabilir mi ayağına, tamam ıska geçerek tükürüldüğünü ve onun suspus kaldığını? Gören varsa, en iyi olasılıkla, orospu evladını eleştirmiş, derken önlerinde Z.'yi tın tın görünce, sözü döndürüp dolaştırıp onu yermeye başlamışlardır: Herif de ağzını açmadı, ne yapsın o da, ama bunlara artık...

Bunlara artık ne? Z. suçlu çıktı, değil mi? Gelmiş arkasından konuşuyorlar, atıp tutuyorlar, ardından da... neyse... vitrinde bir şeye takıldılar.

Orospu evladının gittiği öteki yöndeyse, varsa görenler, öteki herife yüklenenler, izledikleri kaldırım dizisini değiştirip olayı Z.'nin yönündekilerden daha çabuk atlatmışlardır. Onlar için, aslında hiçbiri için bir şey değil tabii, kimseye giren çıkan bir şey yok.

El kol hareketleriyle anlaştıkları sırada iki dilsizin arasından geçti: Bir söyleşim ancak bu kadar net bölünebilir.

Kafasını orospu evladından alamıyor. Neden böyle bir şey oldu ki şimdi? Keşke yanında beklemediği bir şemsiye açılmış da şaşırmış, ürkmüş gibi bakıverseydi... Şaşırmış gibi... Yapmadı çünkü onun farkındaydı, şaşırmak, şaşırmış rolü oynamak için fazlasıyla farkındaydı. Olaydan önce, aşağı yukarı bir on adımdır...

Değer miydi? Ya buna değer mi?

Keşke tüm olası tanıkları yollarından çevirip anlatabilse... "Değmezdi çünkü... Sizce hatalı mı davrandım?" Neden onlara soruyorsa... Bu şekilde davranmanın doğru olduğunu biliyor. Pişmanlık nesi öyleyse? Kavga etseydi daha mı iyiydi? Geçmiyor. Düşündükçe daha hızlı soluyor, daha hızlı yürüyor. Düşündükçe içinde salyalarını akıtan bir meclis toplanıyor: alaycılar, önlemliler, küskünler, sivriakıllılar, saflar, ödlekler, dostlar, ezikler... Her biri kendince rendeliyor Z.'yi. Orospu evladı da orada, meclise karışmış, söz alıyor, sesi hep aynı tonda: Gür ve küçümseyici. Diğer tüm sesleri her seferinde bastırıyor olmaktan dört köşe, alay ediyor. Soru soruyorlar ve onlarla alay ediyor: "Dibine tükürdüm çünkü tipine gıcık oldum..."; Z. göz ucuyla bir camekânı kesiyor, nesi var ki? "İlgisi yok, geberiyorum hastalıktan"; bak, gördün mü, bir de adama durduk yere küfredecektin, diyor içeriden bir karı kılıklı. Z.'nin işe yaramaz kızgınlığı başkalaşmakta besbelli.

Bunlardan kaçış yok ama öp başına koy. Seni sürekli kavga halinde olmaktan, insan ilişkisinin bu türünden uzak tutuyor. Bu kadarına da katlanacaksın. Beklenmedik bir çıkış: "Ayağına tükürdüm çünkü gıkını çıkarmayacağından adım kadar emindim." Bu acıttı. Yavaşlıyor, çöküyor. Sözümona doğruyu yapmak, sözümona mantıklı davranmak yitirme

korkusundan başka bir şey değil. Neyi yitirecek? “Yapmıyorum” düşüncesini, inanışını. Onun yerine “Yapamıyorum çünkü ödüm bokuma karışıyor” tümcesini kabullenmek öyle kolay iş değil. Orospu evladı sırıtıyor. Onda korkudan eser yok. Oysa mecliste enikonu kalabalıklar. İçeride bir sürü farklı kafadan ses çıkıyor. Dışarıdaysa çıt yok. Suçlu o, kendisi. Evet, Z. de, hepsi de ondan korkuyor.

Cezayı kesiyor orospu evladı: “Doğurgan mecliste sonsuz yargı.” Bu hötöröf meclise, kafasında dönüp duran sözlere sadece ve sürekli kulak misafiri olmaya mahkûm.

Özgür olabilmek için kendini linç mi ettirmeli?

Bir öğürtü tırmanıyor. Mideden fışkıran kokulu bir ses değil bu, düğüm düğüm gırtlaktan doğup ağza kalın bir sis gibi oturacak, çürük yumurta kokusunun, uykusuzluğun dilin üstünde bıraktığından daha az leş olmayan, belli belirsiz bir tat. Tükürmek istiyor. O tat bir karış boğazdan bir tutam çeneye birikiyor da birikiyor. Çenesini, çenesine kramp girecekmiş gibi, tikliler gibi açıp kapıyor. ‘A’ ve ‘ı’ seslerini çıkarmaya elverişli bir çene jimnastiği. Hızlanıyor, kaçar adım, başı önünde, ağzını açıp kapıyor. Ağzının bir tulumba işlevi gördüğünü neden sonra anlıyor; çekiyor, dudaklarının arasından ‘u’ harfleri dökülüyor, uluyor.

Tamam, yeter, üzgünüm, diyor Z., değişeceğim ya da ne söylememi istiyorsan... Bir dahaki sefere söz. Yoruldum. Artık çok yoruldum. Kolay değil. Dile olsun kolay değil anasını satayım.

Ayakkabı boyacısı çocuklar dizilmiş sol kanada. Fırçalarıyla tamtamlarını çalmaya koyulmuşlar.

Hepsi hezeyan, başka bir şey değil, tüm olanlar, iyisi kötüsü, her biri hezeyan, insan tepeye çıkıp çıkıp aşağıya kayıyor, yoruldum, sıkıldım, dinleyen kim, o zaman tepeye çıkma olduğun yerden kay, olduğun yerden de aşağıya... Kim söylüyor bunu? Kendi denilen iblis mi? Bir daha, bir daha, öyle istemiyorum demek yok, sonuna dek, hezeyan hezeyan üstüne, tamam bir kez devir ama bir kez, büyük, kocaman, koskocaman bir karmaşa içinde ama bir daha, bir daha, kimi zaman neredeyse keyif alarak, yeminle, insanın doğasında var, ardından gene nefret ederek, dev bir ordunun tecavüzüne uğruyorsun sanki, pes etsen, bari desen, birini, ikisini böyle

atlatsan, derken gene, bir kez daha, gerçeğe boyun eğmek, bir in, bir sığınak, düş kurmak, bir dal, geri kalan ömrünü bir inde geçirmeye ya da sürekli tek bir dala asılı kalmaya dayanabilir mi insan? Yapan aynı kişi olur mu? En başta ne istiyordu? Sadece sığışmak ve kurtulmak mı?

Bir herif var, sen de bilirsin belki, hep aynı kalıpla, “Şarap alacağım, tersoyum” kalıbıyla dilenir. Sözde harbi. Z. o herife para vermişti, çok oldu. Şimdi feci bir tiksinti uyandırdı kendisinde. Zamanla iyice kararmış, sevimliliğini yitirmiş.

Kesilecek elbet. Hepsi susacak, yarım, bilemedin bir saat sonra. Sonra ne olacak? Bir s.kim olacağı yok. Z. önce aklını orospu evladının anısından sıyırmaya çalışıp bir şeyler içebileceği bir yer bakınacak, bulacak. Anında tepesinde bitiveren garsona sipariş verecek: Kırmızı şarap. Şişe mi, kadeh mi? Şişe. Garson gülümseyecek, daha saat kaç?

Z. iki kadeh içip kenefe kalkacak, işeyecek, ayna karşısında bozulmamış üstünü başını düzeltecek. Yüzünü yüzüne yaklaştırınca, orospu evladının anısı geri gelecek. Gözlerinin önünde o iğrenç surat bir kez daha acınası bir hal alacak. Yeniden, evet yeniden, bu kez kuşku da yok, orospu evladını yerlerde süründürüp, o her zaman gülümsermiş izlenimini veren ifadesinin silindiğini, yerine kurtulmaktan başka bir şey istemeyen bir yenisinin geldiğini düşünecek. Düşünce bu kez orospu evladının lehine tersyüz olmayacak ama bir sona ermeden gevşemeye, dağılmaya başlayacak. Orada hemen dur deyip, bunları içtiği iki kadehe verecek ve plastik kutudan sabun sağarak terli ellerini yıkayacak. Aynaya döndüğünde, suyun soğukluğuna dudaklarını büzüştürerek karşılık verdiğinde, oysa iyi bir insana benziyorum, diyecek, aklımdan bunların geçmesi ne tuhaf.

Batıl İnançlı Bir Sümüklüböcek

Z. zaten her sabah bir üst geçidin merdivenlerinin altında, hem de sıklıkla bir süre, karlı ya da yağmurlu günlerde uzunca bir süre bekledikten sonra dolmuşa binmiyor mu? Bir yerlere gidebilmek için merdiven altından ıkına sıkına geçmeye zorunlu. Uğursuzluk daha kafadan başlıyor anlayacağın. Neden izlediği yolu değiştirmeyi ya da dolmuş yerine başka bir taşıta binmeyi denemiyor diyeceksin, madem merdiven altı boşinançtan kafasının üstünde bir ürkü halesi oluşturuyor... Haklısın. Ama ne çare ki yolunu değiştirmesi olanaksız. İşini, arkadaşlarını, her şeyini bu yol üstüne oturttu o, yeni bir başlangıç yapmak için de fazla sümsük. Bakma, kesip atmadan katlanmak daha zor. Dolmuş konusuna gelince, o hep bir dolmuşçu oldu. Çünkü otobüslerde, körüklü körüksüz, her zaman ağır bir kauçuk kokusu oluyor. Tıkış tıkışlığı ve çokluğun tüm boklukları da caba. Minibüslerin kaldırılmasından yana, onlarla ilgili hiçbir şey düşünmek istemiyor. Taksi fazla pahalı, parası ve acelesi olduğunda biniyor. Metro Z. gibi bir özenti için taşıttan çok bir yeraltı müzesi, kendisi bir gerekçe, metroya binmek, nereye gidiyorsun, metroya bineceğim, izlediği yol üstünde gidecek bir yer bulup ışıkları, fotoğrafları ve düşlenebilecek müziğiyle, örneğin gâvurculuk oynamak için (kaldı ki beynin üstündeki kıvrımların fazlalığı usun gücünü belirtirmiş, diyor ya kimileri; eğer öyleyse, metro haritası, bu memlekette hayli gerizekâlı bir kafanın coğrafyasını sergiliyor bugün; üstünde darbelerden kaynaklanan birkaç kesik, iz var, o kadar; özetle hiçbir yere gittiği yok metronun, emekleyemiyor bile daha; başka kentlerinkiyle karşılaştırınca, bu neredeyse bütünüyle gelişmemiş, cilalı, zımparalanmış, tahta kafalı bir kent tomografisi gibi görünüyor; planı bir mizah dergisinde Londra, New York, Paris metrolarının yanına aynen çizilmişti, çok gülünç bir karikatür ortaya çıkmıştı). Yürümek, yürümek iyidir hoştur elbette ama tekinsizdir. Z. olabildiğince az yürür. Ehliyeti tabii ki yok, kendine ehliyet alabilecek kadar güvenmiyor. Yazgısı dolmuşmuş. Uzun yol görme olasılığı en düşük taşıtlardan biri. Kısırdöngüsü içinde sonsuzluğu aramıyor. Öte yandan adı bir yüklem. Adı bir söylenti. Z. sever -miş'li geçmişi.

Ne var ki onun dolmuşunun ilk durağı, söylendiği gibi, merdiven altına kuyruk salıyor. Kuyruksuz bir zamanını yakalamak güç, fark etmez, gelen dolmuş merdiven altının ötesinde duruyor, evine çıkan sokak uğursuz takın gerisinde. Diyeceğim, her şekilde altından geçiyor. Güz-kış-ilkbahar köşede

servisini bekleyen liseli süslü kız (büyüdü), arkasında dilsiz sahibiyle ebedi büfe, havalandırma dükkânını dengesiz saatlerde açan bıyıklı, karşı bakkalda süresiz gazete başlıkları sergisi, sonlarını balkonlarında bekleyenler, önlerindeki sardunyalar... Yedi gün, yirmi dört saat, sonrası tekrar. Değişiklik... Ne olabilir ki? Kız çocuğunun mezun olması mı? Bıyıklının kovulması mı? Bu halinden hoşnut olduğunu sanma. Ama işler bu işler oldukça, ne olabilir ki? Örneğin, gün içinde, Z. adına her şeyin gidebileceği en ters yöne gitmek için hevesli davrandığını düşünelim. O kadar ki olanlar onu yaşantısının geneline ilişkin düşünmeye zorlasın, artık farklı bir adım atılmasının gerekliliğine inandırsın, bir adımdan ne kadar uzak olduğunu ve kafasının bir çöplük haline geldiğini göstersin. Öyle diyelim. Yaşamadı değil. İşte o zamanlarda sonradan bir bakıyor, ters giden şeyler karşısında, sonucunda, toplamında pek bir şey, giderek hiçbir şey değişmemiş, değişmeyecek. Ters gittiğini düşündüğü şeyler düz gitselermiş de yaşamına öyle çok etki etmeyecek gibiler. Uğursuzluk bu. Felç, kramp, kilit bu. Görüntüsünün kara bir kediye benziyor oluşuna güvenerek (Benziyor: Biçimsiz kara kaşlar, simsiyah şehla gözler, küçükken geri gelen elektriği sevinçle karşılamak için koştururken düşüp yassılaştırılmış burun, Tatarlarınkine benzeyen elmacıkkemikleri, büzüşmüş dudaklar) ve uğursuzun başına daha başka bir uğursuzluk gelmeyeceğini düşünerek, atılımda bulunması söz konusu bile olamaz. Hem ne belli? Uğursuzluğu sınamaya ne gerek var? Bu kadarı ona yetiyor. Bunu tanıyor. Korunaklı bir uğursuzluktur aynılık, tekdüzelik. Tam bir sümüklüböcek özetle. Yaşantısı çerçevesinde devrim yapmak ona göre değil. Gölgelere sığınıp kenar kenar süzülerek, antenli, sümüksü ve yapışkan başını hafifçe dışarı çıkararak üstüne bastırmamaya bakması en iyisi, ota boka bulaşmadan. Akşamları, geceleri de kapanmak, yine, boğulmak pahasına. Geceleri ortalıkta sümüklüböcek avcıları dolanıyor.

Az sonra gene aynı yerden başlayacak. Yapacak bir işi yok bugün. Aslında hafta içi ama harika bir gerekçeyle izin verildi onlara: İlaçlama. İşyerinde fareler cirit atıyormuş. Canına minnet. Bugün evde otur bari deme, evde yapamıyor, öncelikle evde yapamıyor, her gün o kapıdan kendini dışarı atıyor. Bok var tamam, kaldı ki evinde, kendi kabuğu içinde içi daha da daralıyor. Hele gecelerden sonra. Tek başına, oturduğu yerde orasını burasını durmaksızın yoklayıp ağrı dilenen dul karılar örneği kendini dinliyor. Hiçbir şeye odaklanamıyor, uğraş yaratamıyor, evdeki

yansımalarında yitiyor. Oysa ayna değil “ibaret” sözcüğünün karşılığı, biliyor. Dışarıdaysa hiç olmazsa ilgisi başkalarına yöneliyor. Üstelik bugün o başkaları çalışıyor. Haftaiçi gündüzü pek görmüyorlar. Z.’ye biri anlatmıştı: O adamın yeni işinde bir sürü izin günü vardı, har vurup harman savuracak kadar çok. Bu yüzden rahatlıkla çalışmadığı günlerden bir haftayı, her zaman gittiği yerlere zorunlu olmadan gitmek için yaşadığı kentte, burada geçiriyordu. Bir yerlere kapanmak zorunda olanlarla dalga geçer, geçebilirmiş gibi. Haftasonu çalar saatini kapatmayı unutup, yataktan fırlamana, hatta giyinmene, sonra aklın başına gelince, sevinip yatağa dönmene benziyor bu, diyordu. Ben de öyle yapacağım, diye kafaya koydu Z., iş olsun. Erkence de kalktı, yatakta dönendi, uyuyamadı, e artık yavaştan uzasın. Yavaş yavaş toparlanıyor. Dünkü pantolonun ceplerini boşaltıyor, yenisini çıkarıyor. Bir aktarma gerek. Uzun zamandır cüzdan kullanmıyor. Cüzdan sahibiyken çalınmıştı, bu yolla hırsızlığın önüne geçti. Pantolonun kıç ceplerinden sağdakine, taşındığı yerde giderek daha da yamulan, soğuk damgalı fotoğrafı düşmüş-yapıştırılmış nüfus kâğıdını yerleştiriyor. Sağ ön cebe de, bir apartman kapısı, bir de ev kapısı anahtarından oluşan anahtarlık halkasını, biraz da para. Tamam mı? Çıkıyor. Dolu cepleri yokladı, sağ kıç lopuna, sağ kasığa, sertlikler tatmin edici, kâğıt ve metal. Bir kitap aldı. Kapıyı açtı, bir şey unuttu mu, kapadı. Fermuarı denetledi, bu da takıntı oldu, sokakta bile yineliyor bu hareketi, belirsiz aralıklarla ve, ne yazık ki, hâlâ dükkânları açık yakaladığı oluyor. Kapalı. Bir şey unuttu mu? Evet, dolmuş için bozuk para almayı. Girişteki sehpanın üstünde olması gerek. Anahtarı çıkarıyor. Her dışarı çıktığında, en az bir kez dönüyorsun, şşşşşttt, ne yapalım? Hemen kapıdan halledecek, içerilere girmeye gerek yok. Bir avuç dolusu madeni para alıp cebe atıyor. Bu kez gerçekten çıkıyor. Anahtarı kapının üstünde unutma. Asansörü çağırdı, ikinci katta oturuyor, merdivenleri kullanmalı aslında, bir harekettir, bütün gün oturuyor zaten, spor falan yaptığı yok, umrunda değil, asansör geldi.

Bir kez daha üst geçidin altında kıpırdanan yılanın arkasına eklenmeye gidiyor. Berbat bir şey yağıyor, sanki sokaktaki herkes Z.’yle, hep bir ağızdan, tükürüklerine sahip olamadan konuşuyor. İltihaplı ince bağırsak gibi upuzun bir kuyruk göründü. Kısaca, beter günlere iyi bir örnek bu. Yerini alıyor. Silik, sünepe, çamurumsu bir yağış altında dolmuş kuyruğunda beklemenin hiç kimse için bir çekiciliği olamaz. Z. de, bugün yapacak hiç işi, acelesi olmamasına karşın, zaman öldürmek için, önünde

upuzun, bol bir kolye gibi kıvrılan ve tane sayısından başka hiç merak uyandırmayan insan dizisini gelen sekizer kişilik arabalara yerleştirmekle geçiriyor dakikalarını. Sürüyü gözleriyle sekizli kümeler durumunda parçalara ayırıyor, fabrika çıkışlı paketler, sekizinci kişinin tam sırtından, gittikçe ustalaşan bir keski darbesiyle. Yalnız bir sekizli öbek hemen önünde sona ererse, daha doğrusu Z. bunu önceden saptarsa ya da iki-üç-dört belki yedi kişi ötesinden bir sekizli kümeye ait olduğunu fark ederse, kuyruk oraya gelene kadar olandan daha hızlı ilerlemeye başlayacak gibi geliyor ona, o koca dolmuşun onları içeri, başka bir uzama geçirecek kapısına, yutacağı ağzına dek... Sıra insanı nereye ulaştıracaksa ulaştırsın, yaklaşırken, öyle oluyor galiba. Kapı onun için açıldığında, hemen her seferinde tüyleri diken diken oluyor. Neyse ki, sıranın ona gelmesine, yaklaşmasına bile daha çok var. Önünde üç sekizlikten fazla insan var. Dolmuş kuyruğunun önderine bakıyor. Kuyrukta son bir sekizli öbek ondan önce dolmuş tarafından mideye indirildiğinden, kuyruğun önderliği bu adama düştü, gri pardösülü genç bir işadamı, sıkıntılı, öndere yakışır biçimde sabırsız bir görüntü çiziyor. Bu önderlik işi, gülünçtür, sorumluluk istiyor çünkü sıranın geri kalanı bundan böyle onu izleyecek, o nerede durursa sıra oradan başlayacak. Genellikle, sorunsuz bir görev süresi. Yalnızca bazen, sözün gelişi önderin dalgınlığına gelirse, dolmuşa binen son sekizlinin ardından hâlâ kıpırdanmazsa, halkını olduğu yerde saydırırsa, acaba biraz ilerler misiniz diyen sinirlice biri, bir muhalif çıkacak, kendisini uyaracaktır, o kadar – sanki önder ilerleyince dolmuş gelecek, ama kuyruk yapmanın da bir adabı var, bir başlangıç noktası olmalı, geçici bir önderin bu yasayı değiştirmesine izin verilemez.

Z. bugün önder olup olmayacağını, ileridekilerin toplam sayısının sekize tam olarak bölünüp bölünmediğini henüz bilmiyor, en öndekilerden sekizer kişinin arabalara binişlerini izliyor, bölme işlemine kendi önünden başlamıyor, bu mantıksız olurdu, bugün kuyruğun, tarihi olmasa bile, önemli bir günü, şimdiden onlarca kişi Z.'nin kıçına da takıldı, hızla büyüyorlar, yürüyüp geçenlerin önüne bir set kuruyorlar, nereye, yürümek tekinsizdir, böyle düşünen tek kişi Z. değil, şu kuyruğa baksana, herkesin işi gücü yok ya, sıraya ya da başka yerden, yolunuzu uzatın, yorulmuyorsunuz demek, o zaman safları sıkılaştırın bağırsak kurtları, geçip gidenlerin kuyruğu delmesine engel olmalı, yoksa karışıklık çıkabilir. Üst geçitten zembille inmiş, özel şoförü geldi sanan kör bir kartaloz, kuyruğa pardonlar

çekerek, gelen dolmuşa atlamaya kalkıyor, bilinçli kuyruk kibarca uyarıyor onu: “Hanımefendi... — Kuyruk mu var?” Yola indi, taksi çevirecek. Z. yol isteyenlerden kurtulmak için önündekilere iyice yanaşıp para çıkarmaya çalışıyor, şu geçenlerle göz göze gelmeyegör, önünden sıvışıverirler, kılını kıpırdatamazsın, uyanık fareler, yağma yok. Dolmuşu bozukluklarla halledecek, ağırlıklarını hissediyor, cebi aşağı sarkıtıyorlar, epey var. Tek elle zor, öteki elinde şu kitap... Hiç çanta taşıma alışkanlığı olmadı dese yalan olur, bir zaman cüzdan sahibi olduğu gibi eskiden bir sırt çantası da vardı, parçalandı, arkadaşları “organ çantası” derlerdi, ciğerlerini onda taşıdığını düşünürlerdi, yenisini almayı aklından bile geçirmedi, çok bağlıydı o çantaya, özellikle başkaları ona “organ çantası” yakıştırmasını yaptıktan sonra. O yüzden kütüphanesindeki kitaplar böylesi yağmurlardan yiye yiye pek bir şişkinleşmiştir. Bir elinde kitap, sigara paketlerini de unutmadan (yedek sigarası olmaması çok rahatsız eder Z.’yi, günde ortalama iki paket içmesine karşın her zaman yanına üç paket alır, ne var ki üstündeki ceketin üç cebi delik, delikler paketleri astara indirecek denli büyük, dördüncü ve son cepse bütünüyle kullanım dışı, ondan geriye bir zamanki varlığını belli eden koyu bir leke kaldı, ısıtmasına ısıtıyor ceket, Z.’yle nicedir birlikteler, bundan sonra da onu bırakmaz, onartır belki), kördüğüm halinde, öteki eliyle bozuklukları denkleştirmeye uğraşıyor, terledi. Jelatin kaplı, ufarak sigara paketleri ve genişçe yüzeyi iyice kayganlaşmış kitap doğru dürüst durmuyorlar, sigaraları daha sıkı kavrıyor, biri düştü, eğilip bozuk paralarla dolu eliyle aldı onu, sondaja dönüyor, cep de amma dar, madeni paralar diplere kaçmaya hevesli, cepten arka arkaya çıkanlar ücreti denkleştirmesini güçleştiriyor, aradığı bozukluk asla çıkmıyor, tam paraya ulaşamıyor, her girişimde tam parayı aşıyor, bir yüzlük, bir yüzlüğe daha gereksinim varken, bir iki yüz ellilik, o zaman yüzü boş ver, bir ellilik ver ey dipsiz kuyu, bir yüz daha çıkıyor, ne aptal, Z. ilk yüzü az önce cebine attı, hatta bu son çıkardığı o bile olabilir, kısaca eksik hep fazla kapanıyor, bu da dolmuşta para üstü gerginliği demek, e-eh cepte ne var ne yok avuçluyor, teker teker çekiliş yaparak tombalayı vursaydı şaşardı zaten. Sonunda oldu. Daha bir sürü madeni para kaldı, cebe yolluyor onları. Bu arada iki dolmuş geldi geçti. Kuyruk kısalıyor.

Z. bir sekizlinin içinde artık. Sekizli bölme işlemini yapan tek kişinin kendisi olmadığını biliyor, arkadakiler de büyük olasılıkla onları parçalara ayırıyorlar; Z.’ye, Z.’nin sekizlisine bakıyorlar, onlarca göz Z.’yi sırtından

hançerlemek niyetinde, öbekleri lime lime doğruyorlar. Yoldaşları kimler acaba? Bakalım. Şimdiki önder, bu sorumluluğu pek kaldıramayan bir kütük. Kendini bir önceki sekizliden saydı ya da bu dolmuşların sekiz kişilik olduğunu bilmiyordu, önündekilerin izinden gitti, içeri baktı, kapı suratına kapanınca, bir an inanamadı, kendisini, ne bilsin, belki üstünü başını beğenmediklerini sandı, bunda haksız sayılmazlardı, öfkelendi, kendisine verilmeyen boş yeri aradı, bulamadı, dolmuş hareket etti, acı gerçek ancak o zaman dank etti, sen bir beyinsizsin, olduğu yerde kaldı, hakkı yenilmiş gibi bir havayla, şapşallığından ötürü kızgın, şimdi kaldırımdan aşağıda kendini ötekilerden ayrı tutmaya çalışıyor, ötekilere, sıçtığına tanık olanlara öfkeyle bakıyor ara ara, bedeni bir sonraki dolmuşa, ön koltuğa hemen atlayacağını gösterircesine gergin, pusuda. “Klasik” giyinmeyi yeğlemiş. Bordoya çalan kahverengiden naylon bir yağmurluk, arasan öylesini bulamazsın, özenle çamura banılmış ayakkabılar, gerçekten dikkate değer bir çaba, kıçında sade bir çuval, tek sorun, içini dolduramıyor. Kıyafet balosu için bok kılığı. Yola baktığında açıkça görünen sol profilini, hatta dolmuşa binmeye çalışırken ön cepheden de görülen yüzünün sol tarafını hiç sevmedi Z.. Sol yanağına bir ben konmuş. Ben denilen o sevimsiz leke. Et beni değil bununki, zaten et beni olsaydı tam bir ucube olurdu, üstündekilere uyan küçük kahverengi bir noktası var sadece, mendebur suratının daha çirkin yanını imliyor.

Arkasında, önderin arkasında lacivert takımlı otuzunu yenice geçmiş bir kadın, elinde markalı küçücük lacivert bir şemsiye. Yerinde duramıyor, işine gecikmiş belli ki, kendisinden çalınan koskoca bir zamanın on beş dakikasını istemeden geri almış ve onu da uykuya harcamış. Oysa daha fazlasına ihtiyacı var, gözleri şiş, uyuyacak ve uyumayacak daha çok zamana ihtiyacı var. Saçları şu pısırık yağmurun kılamayacağı kadar ıslak, kısa süre önce çırçıplak olduğunun pek de güçlü olmayan kanıtı bu, bütünüyle soyunmadan sadece saçlarını yıkamış da olabilir, çırçıplaktan daha ciddiyetsiz bir durumda, küvetin önünde diz çöküp sutyen ve donla, oysa şimdiki haline bak, lacivert bir takım içinde, amma da önemsiyor kendini, hadi canım sen de, ne haldeydin az önce... Bunu düşünemeyecek denli uykulu. Gözlerini açamıyor ama bir köle için fazla dik duruyor, öyle alıştırmış kendini, bunun için eğitim bile almıştır, pek bir kendinden emin. Ne ki sanki farkında değilmiş ya da unutmuş gibi davrandığı köleliği kara gözlerinden; o gözlerinin epeyce gerisinde kalmış, hâlâ varolan ürkeklikten;

bir zaman güneşin altında kavrulduğunu, bir yandan da uzunca bir zamandır başını sokacak, sözümona özgürce çalışacak daha korunaklı bir yer bulduğunu gösteren tuhaf, rengi açılmış esmer teninden açıkça belli oluyor. Üstüne çiçekli bir basma geçirilse, saman kokusu emmiş saçları (Z. onun göbek deliğine terle yapışmış saman taneleri düşlüyor) biraz yabanıl kesilse, basmanın düğmelerinden altı-yedi tanesi açılsa, bir omuzu giysisinden hafifçe sıyrılsa, baldırları oturduğu yerden kalkarken ay gibi ortaya çıksa efendisinde şiddet dolu bir arzu uyandıracağı kesin, onu kırbaçlamak isteyecek kadar. Ne var ki, şimdi, bir şekilde üstünü örttüğü tasmalı bir boyun eğiş döneminin acısını çıkarmak istercesine, bugün kendisinin bir imzasına gereksinim duyuluyor diye, artık o dönemin kendisine anımsatılamayacağına güvenerek belgeler incelerken kurumlu davranışlar sergiliyordur herhalde. Anımsatmak, ağlatmak ve onu yeniden yabanıl bir hayvana dönüştürmek birilerinin elinde olsa gerek. Nasıl değişecektir kim bilir lacivert takımları içinde? Belki hırlayarak, salyalar akıtarak, köle olmadığını, artık köle olmadığını, bugünkü işini severek yaptığını haykıracaktır, cıyak cıyak. Üstünü başını parçalayacağını, masasının üstüne sıçrayacağını ve geçmişten gelen gerçek efendisinde (her kimse) yine aynı şiddette bir arzu uyandıracağını düşünüyor Z..

Geçelim. Onun arkasında, Z.'nin önünde bir çift var. İki zürafa. Uzun boylu olmanın aralarında sıkça konu edildiği ortada ya da şöyle diyelim, uzun boylu olmak aralarında bir sır, bir üstünlük, bir zaten-görünen olarak söze dökülmüyor olabilir ama sonuçta, uzun boylu olma özelliğiyle ilişkilerini temellendirdikleri açık. Ayaktayken bakıştıkları, tanıştıkları kuşkusuz, bir yüksek-göz-seviyesi-aşkı yaşıyorlar. Kocaman da bir şemsiyeleri var, altında kol kola, ıslanmamaya çalışıyorlar. Birinin sağ, ötekinin sol kolu sırılsıklam. Z. onlarla dolmuşta yan yana düşmemeyi umuyor. Erkek hem deve bacakları koltuk aralarına sığmayacağından hem de dişisini rahat ettirmek amacıyla Z.'yi harcayacaktır. Orta sıraya denk gelip de yere düşmezse iyi. Şu şemsiye de bunun üstüne tüy dikiyor, nasıl kokutur şimdi içerisini. Böyle uzun şemsiyeler dolmuş için pek elverişli değildir, gerçi bu sırığın eline de güdük şemsiye yakışmaz. Bir dertleri var. Dolmuşları kaldırıma yanaştıran görevliye bir şey sorup, anlamayınca yanıtı yineletip, gene anlamayıp şaşkın şaşkın birbirlerine bakıyorlar. Halledemediler, kokusu çıkar yakında. Z. de duymadı, duysaydı, yok hadi diyelim, ona sorsalardı yardım ederdi, şu durumda, hiç işi olmaz. Zürafalar

aklından geçenleri duymuşlar gibi, dönüp Z.'ye bakıyorlar, kafasını öne eğiyor, vazgeçtiler. Şanslarını deneyecekler, şuradan geçiyor mu gibi bir sorudur olsa olsa. O görevli denilen herife gelince, Z.'nin ve ötekilerin gözleriyle yaptıkları sekizli kesimi el hareketleriyle gerçekleştiren ve geciken dolmuşlara bağıran bir çoban sadece. Nasıl da kibardır, bir bilsen. Uzun çiftin sorduğu soruya ikinci kez yanıt vermesi bile mucize aslında, dolmuş uzun çiftin gideceği yerden geçmiyorsa bile, bunu iki kez yinelediğinden ve güzelim lehçesini zürafaların çözememiş olabileceklerini aklına bile getirmeden, hâlâ kuyrukta durduklarına bakarak, bu dolmuşun güzergâhında seyretmeye karar verdiklerini düşünmüştür – ya da düşünmemiştir.

Sekizlinin, Z.'nin arkasında kalan bölümüne geldi sıra. Onlara şöyle, dolmuş geliyor mu diye bakıyormuş gibi bir göz atmakla yetinecek. Dolmuşun geleceği yana bakıyor diye kimsenin dikkatini çekmez ama insan gene de önüne bakmalı, yalan mı? Dönüyor. O ne... Burunları az daha birbirine değiyordu, saçını mı kokluyor bu herif, korktu be, dizleri çözüldü, mel mel bakıyor hâlâ, geri gitsene be adam, surata bak, ne cinsler var, peki tamam, Z. önüne dönüyor, öpüşecek değil adamla, sekizlide başka kimin olduğu umrunda değil, bu kadar değil açıkçası, hiçbir şekilde üstünden düşmeyecek o bakışlara katlanmaya değecek kadar değil, dolmuşa önemli biriyle birlikte hiç binmedi. Dolmuşun gelmemiş olmasından ötürü bir öf çekmek için iyi bir an, arkasındakinin az önce dolmuşa baktığını sanması için, ödü patladı valla, çaktırmamaya çalışarak damağını kaldırıyor, bu hareketin gerçekten işe yaradığını, hoplayan göğsünü birazcık yerine oturttuğunu yeni keşfetti. Yağmur, kişiliksiz, sürüyor. Dolmuş da iyi bekletti hani. Sen buraya kadar okuyalı kaç dakika geçmiştir? Onla çarp. Sıkıldın mı?

Arkasına bakma isteği yeniden canlanıyor, inatlaşmak da var tabii işin içinde, cesaretini topluyor, o herife ne oluyorsa, istediği yere bakar. Biraz öncekinin ters yönünden, kaldırım tarafından bakıyor arkasına, pislik herif hâlâ orada, aynı lanet bakış, bir korna, yola dönüyor, biraz zaman kazandı. Kuyruğun Z.'nin arkasında kalan bölümü üst geçidin altında iki kıvrım yapmış bile, bir sürü suratsız, mutsuz, zombi, hanzo, paçoz... Bir de o var, aman, hemen seçiliyor, gerilerde, iki-üç sekizlik öbek kadar. Yine. Z.'nin dolmuş kuyruğunda sıkça rastlaştığı çatlak bir karı, davranışları ileri düzeyde sinir hastası olduğunu düşündürüyor. Gerçekten o kadar ileri

düzeyde ki Z. onunla en ufak bir söz alışverişinde bile bulunmamasına karşın, şimdiye dek, sokakta sürekli kavga halinde olduğunu gözlemleyebiliyor, isterikçe, herkesle, kimseyi bulamazsa kendi kendine konuşarak, Z. şimdiye dek kadının kendi kendine konuşurken kime sövdüğünü duyamadı. Şıkça giyiniyor. Elinde karton bir torba, hep, dopdolu, paltosuyla aynı renkte bir şemsiye (birkaç tane var), gözlerinde güneş gözlükleri (hiç fark etmiyor), başında başörtüsü, paltosuyla şemsiyesine uygun, kaldı ki sıkmabaş değil, saçları uçuşmasın diye takıyor, alnının üstünden ve eşarbın altından saçları görünüyor, elektrikli. Çok ince, dal gibi, uzunca boylu, sipsivri ve dimdik, olması gerektiği gibi, kendini nasıl yediğini göstermek ister gibi cılız, başkasının onu yiyemeyeceğini göstermek ister gibi saldırganca dik. Bir gün onunla konuşmak zorunda kalacağını düşünüyor Z., biliyor, emin, ileride onunla bir iki laf, belki fazlasını etmek zorunda kalacak, hep böyle olur, birisi ilgimizi azıcık çekmeyegörsün, onun üstüne düşünmeyelim. Bugün değil. Z. çatlak karının onlarla gelmeyecek olmasına sevindi, onu görünce hemen ve yine önüne döndü çünkü özellikle dolmuşta, kapalı yerde bir felaket kendisi, birkaç kez tanık oldu, parayı uzatırken hiçbir şey söylemiyor, şoföre ya da ileticiye uzatıp öyle duruyor, Z.'nin tanıklığında kimse çok fazla bekletmedi onu, aynı dolmuştayken yolculuk sırasında neredeyse hiç ses çıkarmadı, sadece, her zaman indiği köşede, hep aynı köşede iniyor, boğuk ve gerçekten kin dolu bir sesle, tam anlamıyla böğürüyor: “Köşede!” Şoför şaşkına dönüyor her seferinde, bir kez duymamıştı, kırmızı alarm, o korkunç “köşede!” buyruğu öyle bir hal alıp yinelendi ki şoför, kadın indikten sonra homurdanıp durduysa da, o an dili tutulmuştu. Bir kez de Z. başka dolmuştayken, onun köşesine geldiklerinde, bir dolmuşun durduğunu ve içerideki başların tümünün birden kapıya döndüğünü gördüğünde, kadının orada olduğunu, böğürdüğünü anlamış, sevince benzer bir şey hissetmişti içinde. Z.'nin tanıdığı, artık pek şaşırmadığı biriydi ama yabancılar üstündeki o allak bullak edici etkisini hâlâ koruyordu. Z. yaşamında hiç meraklı biri olmamasına karşın, birkaç kez kadını izlemeye niyetlendi, o köşede inip nereye gittiğini merak etti, orada bir yerlerde mi çalışıyor? Pek olanaklı gelmiyor bu ona, çalışıyor olması... Ne var ki peşinden gidip onun gizemli öyküsünü ortaya çıkaracak değil. Hele acıklı bir öyküsü varsa...

Z. çatlak kadın yüzünden arkasındaki bön beyin gizlediği kişilerin kim olduğunu göremedi, arada iki lavuk gözüne çarptı, çok emin değil, gerginlik

hanımı görür görmez yine önüne döndü. Öte yandan bön beyin ardında kaybolmuş bir cüce olabilir, bilmiyor. Şimdi insanlarla ilgilenmektense, sadece dolmuşu beklemek daha akıllıca, o cadı orada, cırnaklarını geçirecek birini arıyor, Z. biraz daha o yana bakarsa, üstüne alınabilir, bön bey de zaten yoldan dönmüştür, dolmuştaki öteki iki yoldaşının kim olduğunu artık binince öğrenecek. Sonunda dolmuş geldi. Biniyorlar. Z. ilk seferki kadar heyecanlanıyor. Neredeyse vazgeçecek kadar, bir sonraki dolmuşu mu beklese, pes ediverse, bir anda koşmaya başlasa... Neyse ki yabancısı olduğu bir sarsıntı değil, tanıdık dolmuş sırasında olması Z.'yi olay mahallinden koşarak kaçmaktan alıkoyuyor. Başka bir sıra olsaydı söz konusu olan, belki... Başka sefere. Arka sırada, sol köşeyi gözüne kestiriyor, en önü önder bozuntusu kaptı, o zaman arkanın solu en iyisidir, paran tamsa bir kez uzatırsın, biter, kimseye yol vermek zorunda kalmazsın, hem kolçak lükstür ne de olsa, orada pencereyi kolçak olarak kullanabilirsin. Bekliyor, uzun çift orta sıraya oturdu, lacivertli köle arka sağ köşeye, hayret, sol köşe Z.'ye kaldı, atıldı. Bön bey uzun çiftin yanına sokuldu, ortadaki üçlü sıra doldu. Z. kuyrukta gördükleri dışında kimlerin bineceğine bakıyor, kim gelecek, kim gelecek, pöh, yanılmamış, o lavuklar, ne bekliyorsa, parantez bacaklı bir hıyarla arkadaşı, domuz gibi terlemiş bir ayı yavrusu. Öyle hakaretler var ki –ve onları yaşatan öyle insanlar– sanki ömürlerine ömür katılıyor o insanlar sayesinde. Cuk diyorlar ya hani, tam da öyle. En azından uzun, upuzun bir süre daha "lavuk" sözcüğü kaybolmayacak, buyurun buradan yakın. İlki, bu havada bile ceket giyme ihtiyacı duymayan ayı yavrusunun binmesini beklerken, boş bulunup bir zaman turuncu olduğu anlaşılan, şimdi nasıl oluyorsa terden ve yağmurdan kızıla çalan gömleğinin sırtına dokundu, elini hemen çekti, suratında tiksinir bir ifade, Z. az daha gülecekti. Şişko tabii ki Z.'nin yanına kuruldu. Parfüme banmış kendini, yağmur, ter derken gözenekleri öyle bir açılmış, öyle bir gözdağı veriyorlar ki olası başka durumlara ilişkin, bu sabah duş yaptığı ve parfüme bulandığı için kendisine teşekkür etmeli belki. Z.'nin rahatı pek yerinde değil elbette ama en azından şimdilik şişko ona dokunmamaya özen gösteriyor. Parantez bacaklı Red Kit de sığıştı. Ekip tamam, kalkıyorlar.

Z. uzun çiftin erkeğine parayı uzatıyor, hiç zaman yitirmeden, "Rica etsem", duymuyor, kadında da bir hareket yok, sıkıntıları devam ediyor, bön bey desen zaten, ona ulaşmak olası değil, uzakta, Z.'nin eli havada kaldı... Sanki zürafaların önüne başkalarının seçemediği bir perde düşmüş,

görmeleri engelleniyormuş gibi bir o yandan bir bu yandan yola bakıp duruyorlar. Z.'nin yanındakiler, yok sen yok ben derken, ayı yavrusu bastırıyor ve Red Kit'in parasıyla kendininkini uzun çifte uzatıyor, o da uzun çifti seçiyor, omzunun üstünden Z.'ye bakmayı da unutmuyor. Bön bey de para ileticiliği yapabilir aslında, örneğin sağ tarafa yakın oturanlara, ama tavrı kesin, hayranlık uyandırıcı, tüm varlığıyla bağırıyor "benden hayır yok" diye. Ayı yavrusu Z.'den daha girişken, bir şey söylemeden çiftin adamının koluna dokunuyor, adam dönünce, Z. de uzatıyor bozuklukları, bir daha rica etmesine gerek kalmadı. Uzun çiftte şuursuz bir hal var, şoför arkadan parasını vermeyen var mı diye sorsa, arkadakiler de verdik deseler, şoför hesapta yanılsa, birini suçlasa, çiftin adamı aracı olmasına karşın, doğru ifade veremeyebilir, birilerinden para alıp öne uzattığının farkında değil, aklı başka yerde. Zürafaların ikisi de, sanki yeraltından, metrodan beklemedikleri, bilmedikleri bir durakta gün ışığına çıkmışlarcasına sersem, ileticilik görevinde olağanüstü derecede beceriksizler. Lacivertli köle, önce "Ne kadar?" diye bağırıyor, e pek dolmuşa binmiyordur kendisi, böyle bağırırken ücreti bilmemekle böbürleniyor, sesini alçaltıp bön bey yerine, doğal olarak, uzun kadını yeğliyor, omzuna hafifçe dokunuyor, "İletir misiniz acaba?", peşi sıra bir mersi çekiyor, mersi'sinin seslilerini nasıl yutuyor, hapsediyor, inceliğinden zorunlu olduğunu göstermek istercesine, ya da belki, en iyi niyetli olasılıkla, bunca dar bir yerde sesini bir kez daha yükseltmekten çekinerek, mersi'deki s'nin gücünün ve ağzındaki ön dişlerinin şanslıca ayrık olmasının etkisiyle, teşekkür etmek isterken sadece yılan gibi tıslıyor. Uzun kadın da, tıpkı boydaşı gibi kendisinden istenileni zor kavradı. Tuhaf, insanların dolmuşta, şoföre en arkadan "Ne kadar?" diye seslenmeleriyle, parayı şoföre iletmesi için orta sıradan birisine, neredeyse bir sır paylaşır gibi fısıldamaları arasında ne kadar büyük bir fark oluyor, iki ayrı kişi sanırsın. Sanki dolmuşta şoför koltuğu-orta sıra-arka sıra diziliminin birbirlerinden uzaklıkları göze görünenden çok daha fazla. Şoförle kokonalar dışında özellikle bir samimiyetsizlik kurana pek rastlanmaz ama para konusunda öncelikle aracıya, insanların kanları olmasa bile, sesleri hemencecik kaynıyor. Paranın kendisine iletilmesine çalıştıkları kişiye değil, parayı emanet ettiklerine. Parasal ya da konumsal açıdan şurada olsun kendilerinin dengi gördüklerinden bir rica bu herhalde. Belki de güvenmek istediklerindendir. Lacivertli kölenin bön bey ya da uzun adam yerine uzun

kadını seçmesi bunda etkendir ya kadın dayanışması suya düşseydi ve köle bön beye zorunlu kalsaydı, büyük olasılıkla ona da öyle bağırmazdı.

Uzun çifte gelince, onlar, ne uzatılan parayı fark edebiliyorlar ne de dürtüklemek yerine ricalarını dile getirmeyi seçenlerin seslerine kulak kabartıyorlar, duyuyorlar (oysa Z., dolmuşta, her zaman en son olasılık olarak değerlendirdiği orta sıra koltuklarına düştüğünde, buranın para uzatıcılarına ait olduğunu bilir ve madem orada, değil mi, arkadaki dört kişinin hepsinin de parasını verdiğinden emin olana dek diken üstünde oturur, o yüzden de ağızlarını açma alçakgönüllülüğünü göstermeksizin parayı tuttukları elle, omzunu dürtükleyenlerden hiç hoşlanmaz; o zaten seni bekliyordu sağdan ikinci, parasını vermeyen bir tek sen kalmıştın, bir şey dedin de duymazdan mı geldi? Öyleyse neden dokunuyorsun?), çünkü onlar, yanlış dolmuşa binmiş olabileceklerinin (binmişler) kaygısıyla kıvranıyorlar, kâh birbirlerine bakıp, kâh dolmuşun yöneldiği, bir sorun olduğunu sezmelerine izin verecek denli başka gözüken yola, ön camdan görünen bilinmezliğe dönerek. Sonunda yollarının bu olmadığını anladılar, sormak akıllarına ancak şimdi mi geldi? Hayır, şoförle konuşulanlardan anlıyoruz. Uzun adam: “Binerken sorduk, ama görevli arkadaşın dediğinden bir şey anlamadık,” diyor, “o zaman biz inelim” diye mırıldandıktan hemen sonra da paralarını geri istiyorlar. Şoför vermek istemiyor, duraktan bindiler, şimdi çok erkenden iki kişilik boş yer açıyorlar, paralarını geri alırlarsa şoför zararına bir risk alıyor, başka yolcu bulamayabilir, parayı vermezse kayıp olmadığı gibi kâr getirebilecek bir olasılık da var, hemen ileride iki kişi daha dolmuş bekliyor olabilir. Kadın üsteleyince, şoför “Sabah sabah” deyip cıkcıklıyor, tam yerinin geldiğini düşünerek. Ve böylece, dolmuş yolcuları sabah sabah, karşılıklı bir gerginliğe tanık oluyorlar, mutlular çünkü uzlaşma gibi uzlaşmazlık da karşılıklılık istiyor. Oysa kişi bir başına da ters tarafından kalkmanın gerginliğini yaşayabilir, tıpkı Z. gibi, ama gerginlik sevgiye yakıştırıldığı üzere paylaşıldıkça büyüyor. Zaman ve uzam sabah olunca, kentliler, kendilerine özgü bir gerginliği, kendi tekellerine aldıkları, hem dışa vurmak istemez gözüktükleri hem de tümden yok saymadıkları gerginliği, neredeyse hep aynı biçimde yaşıyorlar, çok kez duyulmuştur, böyle durumlarda neredeyse her seferinde “sabah sabah” dendiği. Oysa köyce bir deyiş, öyle değil mi? İstenmiyormuş gibi, taraflar arasında güne böyle başlamanın kötü olduğunu görece bilen biri varmış gibi, “sabah sabah” sözünü ilk kullanan taraf bunu

biliyormuş da suç bütünüyle ötekininmiş gibi. Ona kalsa, bunu önce söylemeyi başaran için hatta-ne-güzel başlamıştır gün, içine sıçan başkasıdır, rengi değiştiren, hem kendisi için hem de... Ötekilerden zaten ona ne... Onlar onu umursadı mı ki? Sabah sabah deyişi, görmüş geçirmişlik, bir anlamda somut olarak yaş ve azıcık aklı başındalık –azıcık sözünün altı çizilmeli, sabah sabah gerginliklerini paylaşanlar arasında akıl üstüne alt düzeyde bir sınıflandırma yapılabilir ancak– söz konusu olduğunda, tarafları kendine çekidüzen vermeye, gerginliği kendi içine hapsedip sessizliğe mahkûm etmeye yönelik bir son çağrı niteliği taşır. Duyulmazsa, sabahta sabaha ilişkin, hemfikir olunduğu hemen orada kanıtlanmazsa, herkes kendisi ve önüne açılan gün içinde en iyisinin daha fazla uzatmamak olduğunu kabul etmezse, sabah sabah deyişi bir kışkırtma olarak dinlenirse –aslında büyük çoğunlukla kışkırtma amaçlıdır– ve gerginliğe her şeyden öte öncelik tanınırsa, dışarıda kalan başkaları hemen kulaklarını tıkamalı, tabii eğer gerginlikten hiç hoşlanmıyormuş gibi yapıp zevk almıyorlarsa – umursamıyorlarsa, fark etmez.

Aslında parayı isteyen kadın oldu, cazgır, adam biraz alttan almaya uğraşıyor, pes perdeden, sıkıntıyla, ama başaramıyor, belki boyuyla bosuna orantısızca kılıbık, öyle ya da böyle dolmuş parası için didişmekten çekiniyor, uzatmak istemiyor. Kadın söylenmeye devam ediyor, adam şemsiyesini yere vura vura, iki büklüm, biraz telaşlı, kadını dolmuştan sürmek istiyor, uzatacağını bilecek kadar tanıyor onu anlaşılan, dolmuş şoförünün ne yapacağı da belli değil. Kadın bundan sonra herifi yiyecek, şüphe yok. Kaldı ki kadının dırdırı, dolmuştakiler için kapı arkalarından kapanana dek sürecek, gerisini herif düşünsün, kimseye bir şey sordu mu, hayır. Uzun boylu kadınların dırdırı biraz daha kısa sürüyordur belki, araştırmak gerek. Sonuçta şoför parayı vermedi. Z.'nin elleri terden vıcık vıcık.

Kitabı açıp şoförün şimdi başlayacak serenatından kaçınmak istiyor. Yankılar olacak elbet, kısacık bir süre bekliyor ve başlıyor, Z.'nin tahmin ettiği nedenleri sıralıyor. Zafer senin, sus bari, kalanların günahı ne? Tanık olmak berbat bir şey. Z. kitabın resimlerine bakıyor ama okuyamıyor, bir acayiplik, bir fazlalık, bir sıcaklık var, kulağı da şoförde, kurtaramıyor, oysa zaten bildiği şeyleri söylüyor, peki bu sıcaklık ne? Ayı yavrusunun bacağı, Z.'ninkine yaslanmış. Of... Daha da kenara kaykılıp bacaklarını biraz daha topluyor, idare eder, yalnızca dönüşlerde dokunuyor, Z. değil ayı yavrusu,

Z. savrulduğu sağa dönüşlerde bacağını kasarsa, yere daha sağlam basarsa sorun olmaz. Şoför, ön koltukta oturan sıra önderi kendisine hak verdikçe coşuyor, neyse, sonunda yalnızca onların arasında geçen bir konuşmaya dönüyor, yandaş oldular, dolmuşta yaşam normale döndü. İlerliyorlar. Z. okuyor. Kitap dendiyse, bir çizgi roman, Cazaux-Qwak ikilisinden Bir Kifayetsizin Anıları. İntihar etmek için ağzına bir tüfek dayamış, ondan geriye doğru sayan kifayetsizin kareleriyle açılıyor, çizerle yazar tarafından anılarını anlatabilsin diye intihar etmekten alıkonuyor. Bu işi yapmayı isterdim, diyor Z., intihar edememeyi değil, çizgi romanla uğraşmayı. Çizgi romancılık çok sıkı bir iş ona kalırsa. O da adamını yaratmak isterdi. Örneğin bu kifayetsiz cin içiyor. Z.'ninki ne içerdi? Viski. Bu kifayetsiz durmaksızın cin içiyor. Cin, iyi seçim, onun için. Delirtiyor bu be, derdi Z.'nin bir arkadaşı, bir ara cine sarmıştı. Kifayetsizin kişilik bölünmesi var. Bir dolu film, bir dolu kitaptaki gibi karşısında görüyor korkunç ikizini. Z. kendininkinde bunca bildik bir numara olmasın isterdi. Ya ne olsaydı? Bilmiyor, çizgi roman işinde değil. Bunun korkunç ikizi de gerçekten çok çirkinmiş, kendisi de dünya güzeli sayılmaz ya, bu ikiz cinle coşan öfkeyi simgeliyor ve intihar etmesi için kifayetsize gaz verip duruyor. Ayna kırmalar, kırılan aynanın parçalarından yükselmeyi sürdüren "tırsak" suçlamaları, öfkenin ilk denetimden çıkmasının öyküsü... Siyah-beyaz, gece görüntüleri hiç fena çizilmemiş, derken ayı yavrusu bir dönemeçte dizini Z.'nin dizine dokundurup orada bırakıyor, Z.'nin solunda daha gidecek yer yok, sıkıştı, hep köşeye oturmaya çalışması bunlardan kaçmak için. Bacağına dokunduğu bölge terliyor, rahatsız olduğunu belli etmek için kafasını Kifayetsiz'den kaldırmadan kıpırdanıyor, ayı anlamıyor, çok yüksek sesle, sarsıla sarsıla gülüp Red Kit'e benzersiz anılarını anlatmakta. Z. yüksek sesle konuşan insanlardan hiç hoşlanmaz. Onun arkadaşları da yüksek sesle konuşan insanlardan hiç hoşlanmazlar. Hatta belki de, Z.'nin yaşamında kendine ilişkin bulguladığı ve geniş zamanda olumsuz olarak dile getirdiği özelliklerden ilki buydu: Yüksek sesle konuşan insanlardan hiç hoşlanmaması. Terden, yağmurdan sırılsıklam, şişko, bu haliyle Z.'nin bacağına yapışmış, yüksek sesle konuşan biri, mükemmel bir karışım...

Bön bey uzun çift gidince orta sırada krallığını ilan etmiş, yayıldıkça yayılmış. Z. kafasını kaldırınca onun kıllı ensesini görüyor, arkasına dönerse, ben de ona bakacağım, diye düşünüyor hızla, o kadar yakından olmasa bile, tam karşılığı olmasa bile, intikamını alacak, dönmüyor bön

bey. Öyle bunalıyor ki lacivertli köleden bön beyin yanına geçmesini ve bacağını şu ayı yavrusununkinden kurtarmasını bekliyor, olabilirmiş gibi. Böyle gidecekler, yapacak bir şey yok. Sinir hastası gerginlik hanımın köşesini geçmişler, Z. bakmayı unuttu, gerçi daha gelmemiştir, kuyrukta çok arkadaydı. Şoförle arkadaşı yanlarından geçen ne-bileyim marka acayip bir arabanın özelliklerinden söz ediyorlar şimdi. Ön koltukta oturan, dolmuş kuyruğundaki başarısız önder kötü dakikaları unutmuşa benziyor, kovulduğu işten sonra bir yenisini bulmuş gibi bir havası var. Şoför koltuğuna her döndüğünde Z. onun benini görüyor. Yağmur aynı, yalnız hava daha da karardı, sıkı boşaltacak herhalde. Farlar yanıyor, çamurların üstünde erken ışık oyunları. Bir tünele giriyorlar. Tünelden geçmeyi çok sever Z., ama geçmeyi, trafikte sıkışmayı asla. Milim milim ilerliyorlar. Tünelin içerisi öğütme makinesi gibi sesler çıkarıyor. Araçlar ağır, madeni damlalar gibi düşüyorlar içeriye. Neyin göğsünden kopuyorlar? Bilinmez. Dev bir kalemtıraşa sokuluyor olsaydık, diye düşünüyor Z.. Tıngır mıngır, tahtalıköy feribotunun sırasında ilerliyor olsalardı, bilmeden... Birbirlerine yol vermemeye özen göstererek... Ölümle bile birleşmekte zorlanıyorlar eğer öyleyse. Frijit ölüm, onları zar zor içine alıyor, gıdım gıdım. Saçma... Z. kolunu cama dayayıp sarı ışıklara bakıyor, dışarısı buradan bile çiş kokuyor. Hareket ettikçe tünelin ışıkları yumruğunun üstünde ayların otuzbir çekenlerini imliyorlar. Dolmuşun camına tutunmuş görüntülere tünelin koyu renk duvarları fon oluşturduğundan ve ışığın geliş yönü de uygun olduğundan ansızın beliriveren görüntüsüne bakıyor yan gözle. Arabaların yan camlarından insan kendine nasıl da ters bakıyor. Dönüp çizgi romanı kapıyor, midesi bulandı. İçerideki hava azaldı. Z. bunu düşündüğü anda şoför bir sigara yakıp camını açıyor. Camı açması ne kadar büyük bir ödülse, sigara içmesi de o kadar büyük bir ceza. Z. de bir sigara içebilse. Dışarıdan içeri büyük bir gürültü doluyor. Stop lambaları ve şoförün camdan dışarı sarkıttığı sigarasının koru, açık yaralar gibi. Tüm sesler tünelin içinde dönüp duruyorlar, trafik şu an biraz deli uyuyor, çığlıkları kendini duvardan duvara vuruyor, herkes hâlâ kâbus görüyor olmalı. Ayı yavrusunun gülmesinden başlayarak, şoförle dostuna, gereksiz kornalardan umutsuz motor hırıltılarına, tüm gürültülerin, herkesin buradan geçip gitmesinden sonra, belki, bu gece, sabaha karşı, seslerin seyreleceğini ve sonunda arkalarında sessizlik bırakacaklarını düşünmeyi deniyor. Onlarca, yüzlerce, binlerce arabalık tünelden geçenler dizisinin ardından, sabaha karşı bir on beş dakikacık, boşluğun yankı işinden yorgun düşüp

sessizliği tekrarlamasını, iz bırakamamış anıların üstünden gitgide büyüyen bir esler ordusunun geçişini düşlemeye uğraşıyor. Son motor kükremesini de ezberden tekrarladıktan sonra, tünelin yalnız başına kalacağı, soluklanacağı zaman, acaba, orada yürümek ister miydi? Ayak seslerini duyunca, boş veriyor.

Elinin tersiyle camın buğusunu siliyor, soğuk. Solunda başı sonu arası en fazla beş arabayı bulan bir eşlikçi takımı var, dolmuş en sağ şeritte, şeritler arasındaki ilerleme oranı çok farklı değil, tünel boyunca tanıdık haline gelecek yüzler demek bu, şoförlerden çok, sağ koltukta, arkada oturanlarla bakışacaklar, çok geçmeden birbirlerinden, bakışlarından usanacaklar. İçeridekilerden sıkılıp bakışlarını yönelttikleri dışarıdakilerden de kısa sürede yaka silkecekler. Bu kaçınılmaz. Söz konusu olan içi dopdolu bir aile arabası olsa bile, tünelde sıkışmışken, araba sakinleri arasında pek konuşma olmaz, dışarı bakarlar, hatta çocuklar da, aynı araçta birkaç tane olsalar bile, bir yerden sonra susarlar, kıpırdamazlar, en fazla kendilerini umarsız bir huysuzluğa kaptırırlar. Boyun eğiş. Dolmuşun içerisindeki havanın çoğaltılmışı, genişletilmişi. İnsan bu tembel koyun hareketinin içinde, başka arabaların içinde gudubet yansımalarla kendini görebiliyor. Hapsolunan kutunun, başka kutularla birlikte daha büyük bir kutunun içine yerleştirilmesi, insanların ya da araçların birbirlerine dokunmamak ve uyuşmamak için ufaktan kıpırdanmaları, ağır, küçümen dalgalanmalar, hepsi bu. Ağzına kadar insanla dolu çürümüş bir tatlı su teknesinin güvertesinde, üst üste, alt alta, sıcakta –pis yağmurlu havalarda toplutaşıma araçlarının içi nasıldır bilirsin– uyumaya çalışıyorlar sanki, hiç şans yok. Yüzleri birbirlerine dönük. Z.’nin iki arkadaşı Asya’da böyle bir yolculuk yapmıştı, anlatmışlardı. Gecenin kalıtı kokular, horlamalar, duvarlara sıkışıp başka tonlar kazanmış bilinen-bilinmeyen sesler, duman, mazotun gökkuşağı renklerindeki hayaleti... Katlanmak zor. Z. yan camdaki yansımasında kendisine nasıl ters ters bakıyorsa, yine aynı camdan onlara da, herkese de öyle bakıyor. Karşılıksız değil bu tiksinti. Oysa birbirlerinin yanından hızla geçseler, belki aralarında böyle düşmanca bir ilişki kurulmazdı. Meraklı, gerçek göz süzmelerle rastlaşırlardı, güçlü ve usta bir kolla fırlatılmış, suyun üstünde on kez seken taşlar gibi, belki geçip giden bir çift göz akılda bile kalırdı. Rastlantının sevimli yüzünü gösterdiği, olmayacak bir işten söz eden, bir gülümsemeyle kendine gelen ve devam eden bir öykü, sana “Sonuma kadar eşlik eder misin bana?” diye soruveren,

kısacık, girişken bir öykü yanlarından geçip giderdi, sonuna kadar kendisine eşlik etmekte hiç zorlanmayacakları türden. Ama olur mu öyle şey? Aynı yazgının içine sıkışmalı ve birbirlerinden tiksinmeli insanlar. Şu ya da bu nedenden. Sözün gelişi birçok aracın yolcusu dolmuştakilerin altında kalacak, dolmuştakilerden nefret etmeleri için iyi bir neden değil mi bu? Bir toplutaşıma aracında ve daha yüksekte. Dolmuştakiler hep aynı suratla onlara bakmayı sürdürürken hele. Bakışlarını dolmuşun camına dikecekler. Sen de bakacaksın. Ancak otobüstekiler dolmuşa daha üstten bakabilecek, ayaktakiler pis pis, oturanlardan daha da pis. Sen de aşağı kalmayacaksın elbette.

Bunların da eksiği yok: Ara sıra bir otobüsle yan yana geliyorlar. İçinde bir yolcu parlıyor. Yaşına baksan genç, ilk bakışta sarılık tanısı koyulabilecek bir ten, armut rengi, çöp gibi kollarını gösteren kısa kollu bir gömlek, kafası da dazlak, hayli tüysüz bir yüz, korkunç, otobüsle bir kaza canlandırmasında kullanılacak cansız bir manken, canlı olması yadırganıyor. Diğerleri de hiç fena değiller hani. Yolcularının üstlerinden başlarından, yüzlerinden hangi semtlere uğrayacağı açıkça okunan bir otobüs bu. Onu arkada bırakmak ya da dolmuşu geçmesini beklemek çok uzun sürüyor. Öteki şeritlerdeki araçlara eşlikçi takımı olarak yedi-sekiz, Z. ve yoldaşlarına beş araba düşüyorsa, bu otobüsün yüzünden. Z. bir şeyler yapmak isterdi, 25. Saat'te vardı ya, yan yana gelen iki araba, biri otobüstü, otobüste bir çocuk, arabada bir adam, camlarını nefesleriyle boyuyor, sisli zemine adlarını yazıp tanışıyorlardı birbirleriyle. Kime yazacak Z. adını? Kokusu ona kadar gelecek nefesiyle kendine zemin hazırlayıp Z.'ye yanıt olarak koskoca bir penis çizecek şu hapisten yeni çıkmış anguda mı? Ya da Z.'nin onunla tanışmak ve telefonunu öğrenmek istediğini düşünecek şu arka mahalle yellozuna mı? Yoksa okuma yazma bilmediğine bahse girilebilecek, kendisine küfredildiğini sanacak şu yaşlı adama mı? Çenesi sert bir yumruk yemişçesine sola kaymış, cama yasladığı alnıyla sallabaş araba hayvanlarını yüzeye yapıştıran vantuzlarınki gibi bir iz çıkarmış şu uyuyan güzele belki de... Züppelerle dolu bir otobüsü mü yeğlerdi? Öyle bir şey olsaydı bile... Hayır, adını falan yazmazdı.

Gök göründü sonunda. Göğe bakıyor, hâlâ yağıyordur herhalde, bulundukları yerden anlaşılmıyor. Gri tavanlı başka bir tünele giriyorlar aslında topu topu, bir de tavanından su alıyor. Bir başka kutu içine giriyorlar. Gökkubbe. Sonra bir başka gökkubbe daha. Şunun ufkundan

başlayan bir yenisi. Sümüklüböcek fanusları. Dolmuştaki herkes o yana bakıyor, ayı yavrusu bile susmuş, şoförle yeni arkadaşı da. Fazla uzun sürmüyor. Herkes dolmuşun içine, gerçeğine dönüyor yeniden, kimsenin itiraz edecek hali yok. Gökyüzü gözükünce ve gökyüzü bir boka benzemeyince herkes kaldığı yerden devam ediyor. Tünelin çıkışında güneş mi bekliyorlardı acaba? Çıksaydı, kuşkusuz, o yana biraz daha uzun bakarlardı, şaşırmak isterlerdi, yüzde yüz, sadece bu kadar, birazcık şaşırmak. Konuşanlar arasında tünelin bir ucundan bir ucuna göğün değişmesinden söz açılırdı. Sonra... Belki ötekilere de etki edecek bir gülümseme, o kadar. Uzatmanın anlamı yok, buradaki gök de aynı çıktı, arkalarında bıraktıklarının tıpkısı. Yavaştan altına doğru sokuluyorlar. Dolmuşun içinde ağzını ilk açan gene ayı oluyor. Şimdi inecekleri yerden söz ediyor: Çıkıştaki ilk ışıklarda. Z. onların eksikliklerini duyacağını sanmıyor, herif bacağının üstüne bacak atacaktı neredeyse. Dolmuş kafasını tünelden dışarı uzatıyor. Daha mı hızlı ilerlemeye başladılar? Hiç ilgisi yok. “Kaptan, biz ışıklarda inelim,” diyor ayı yavrusu. Üniversiteye gidiyorlar herhalde. Üniversite durağı. Üniversite arkadaşları. Hangi bölüm? Uluslararası ilişkiler... İktisat... Bir aşırı makro ve çarpık bir mikronun asker arkadaşlığına benzer dostluğu. Red Kit zorunlu ötekine, evleri yakın, okul aynı ve gerisi, büyük olasılıkla. Red Kit’e sorsan, ayı ne söylese sırıttığından belli, arkadaşını yiğitçe savunur, belki de koruması olarak kullanıyordur onu. Şoför camından Z.’nin yüzüne bir esinti vurdu, alçak şoför sigarayı atıp camı kapattı. Amacına erdi, içeridekiler neredeyse hiç hava alamadılar. Dolmuş durdu. Uzun çiftle birlikte dördüncü firelerini veriyorlar, onların yerine henüz yolcu bulamadılar, dolmuşun içerisi pek boş görünecek. Kapı açıldı. Red Kit biraz sallanınca, daha önceden ayağa kalkmış ayı yavrusunun götü Z.’nin burnuna dayandı, ısırsam ne olur, diye düşündü bir an Z.. Kafasını geriye doğru çekti, herifin kıçını koklayacak değil ya. Hadi be, yürü. Bu sırada, ayının kıçının Z.’nin kafasına perde görevi gördüğü anda, Red Kit’le ikisinin arkasından, köşelerinden, lacivertli köleyle Z. göz göze geldiler, saçları kurumamış hâlâ, sinüzit tehlikesi, Z.’nin var, hatta, anlatılmıştı, her sabah özel arabasıyla hafif aralanmış camın arkasında ıslak saçlarla yolculuk eden birinin geçici yüz felcine yakalanmasının öyküsü... Köleyle ikisi, kalelerini hiç kullanmamak gibi bir saplantısı olan ya da kaleleri kilitlenmiş kabız bir satranç oyuncusunun felçli taşları gibi duruyorlar. Yüzünü ilk köle çeviriyor camdan dışarı, buruşuk.

Yeniden yola koyuluyorlar. Yağmurun ritminde, niteliğinde hiçbir değişiklik yok. Z. camın üstünde tünelin içinden aklında kaldığı kadarıyla hatlarının üstünden geçerek yüzünü bulmaya çalışıyor. Kara gözlerini görüyor. Fazla uzatmıyor. Lacivertli köleye dönüyor, kadın burnunu neredeyse cama yapıştırmış. Z. rahatsız oluyor, kadının kendisine bakıldığını fark etmiş olmasından kaygılanıyor, camından görünüyor mu acaba? Beğendiğinden de değil üstelik, baktı işte, öylesine. Kendi aynasında gözlerini ona çevirmiş bir başkasını, Z.'yi görmüş müdür? Görülüyor mu diye yansımanın gücünü kendi camında sınamak istiyor. Eğer özellikle bakmazsan, yansımana kendini izlemek için değil de arkanı kollamak için bakmıyorsan, kaçamak bir bakışı yakalamak biraz zor. Yeniden kendi gözlerinin karasıyla buluşuyor. Bu da yetti ama. Cama daha fazla bakmamaya karar veriyor. Çizgi roman, diyor, tuttu bir kez, boş veriyor. Göğe bakıyor. Gökkubbe de bir tünel, bir kutu olsaydı, aynı yöne doğru ilerleyenleri içine istiflemiş olmaları gerekirdi, dolmuşta olduğu gibi, aslına bakarsan öyle de sayılır. Z.'nin göğü, bu dolmuştakilerin göğü şu ileride bitiyor, bir başkasınınki de oradan başlıyordur belki. Binlerce gök, yarım yumurtalıklardan oluşan bir dünya. Örneğin lacivertli köleyle aynı yöne gidiyorlar ama nedenini bilmiyorlar. Aynı göğün altındalar, ötekilerle de birlikte, aynı şemsiyeyle geçiyorlar oradan, o zürafalar gibi. Tekrar köleye bakıyor. Dolmuşun bir köşesinden bir köşesine. Dolmuş-kubbenin altında, öteki uca doğru bakıyor, bir küçük maket içindeymiş gibi, ön deney yapar gibi. Lacivertli köleyle kendisi arasında en ufak bir benzerlik bulmaya çabalıyor. Kadın dışarı bakmayı sürdürüyor. Hiçbir şey yok, bu karıyla en ufak ortak noktam yok, diyor Z., şu dolmuş dışında. Bir tünelin ya da bir dolmuşun, kutuların, göğün içinde, trafikte sıkışmışlar sadece. Kesiyor.

Biri dolmuşa el ediyor, Z.'ninkiyle karşılaştırılamayacak olsa da uzunca sayılabilecek bir başka kuyruğun çobanı bu. Merkezi bir noktadan geçiyorlar. Burada da sabahın bu saatinde hep kuyruk oluyor. Sıranın en önündeki, yirmili yaşlarının ortalarında, beklemekte olduğunun geldiğini, bineceğini gösterircesine hareket halinde. Başını eğip bir aygır gibi yeri eşeliyor, sağ elini kaldırıp bir dur işareti de yapacak ama kendini engelliyor, dolmuşa binmek üzere hafif ısınma hareketleri yapmayı sürdürüyor. Rahatsız bir adam. Dolmuş kuyruğun önünde duruyor. Dört kişi daha alacaklar. Bön bey, tabii ki, hiç oralı değil, yerinden kıpırdamıyor, şoför

“Yanaşalım,” diyor. Yabancı kuyruğun önderi onun yanına zıplıyor. Oturduğu yerde de huzuru bulamadı. Onun ardından dolmuşa tırmanan ikinci kişi... dur... ilk bakışta... saç kesimi, kıyafetleri de... ama bu... düpedüz... Z.’ye benziyor yahu, ne iğrenç bir şey bu. Bir ikizi olsaydı... Eskiden arkadaşlarıyla konuşurlardı: “Düşünsene senden bir tane daha var, ortalıkta dolaşıyor.” Bu o kadar değil. Tamam, elden ne gelir, geçsin otursun, yüzünü göstermesin de, adam duymuş gibi orta sıraya çöküyor, bakalım arkasında kimleri saklıyor? Yaşlı bir kadın, çıkamıyor. Kuyrukta arkasında duran yardım ediyor ona. İhtiyar sırıtarak arka koltuğa bakıyor, kölenin nemrutluğu sırf Z.’ye değilmiş, tınmıyor bile, “Ben hemen ileride ineceğim”, diyor yaşlı kadın, ikiyüzlü gülümsemesini korumaya çalışıyor, lacivertli köleden yana kaymasını istiyor. Köle bacaklarını topluyor, kendini dolmuşun duvarına yapıştırıp bir an için şansını deniyor, bakıyor yaşlı kadın kafaya koymuş, itiraz edemiyor, suratını asarak Z.’den tarafa kayıyor. Arkadan biri daha gelecek, karar veremiyor, bir yana doğru hareket etmesi gerek, yaşlı kadın ya da Z., ortada kaldı, adamın teki biniyor, ne yapacağını şaşırdı, biraz daha, evet, lacivertli köle Z.’nin yanına düştü.

Kadının bacakları sımsıkı kapalı. O yanına oturur oturmaz, Z. başını cama çeviriyor, camdakinin neşesi yerinde, gözleri kısılmış. Kapı kapanıyor. Şimdi yolculuk eğlenceli bir hal alabilir. En son binene dikkat edemedi hengâmede, şimdi de yanındaki kölenin üstünden ona bakamaz, önemi yok, merak etmiyor, eğlencesi çıktı. Şimdi bön beyle tam arka arkaya oturuyorlar, gözlerini camdan önlerindeki yola çevirdiğinde şoförün tepesindeki dikiz aynasında rastlaştılar, aynı bakışlar, ama tanıdık, ama iyice gülünç artık. Gene de dümdüz bakmakta üstüne yok, Z. dikiz aynasından bön beyle kesişmek istemiyor. Yeni gelenlerden rahatsız herif para dolaşımını ister istemez üstleniyor, her seferinde başka bir sıkıntı ifadesi. Z. oturduğu yerden kendisine benzeyenin yüzünü görmüyor, adam köşede mal mal oturuyor, kaldı ki sözde ikizinin arkadan görüntüsünün pek ilgisi yok Z.’yle. Bununla, kendi arkasıyla ilgili çok bir şey ileri süremez elbette ama ilk başta adamı bu açıdan görseydi kendine benzetmezdi, içi rahatladı. İçeride yeni gelenlerin yarattığı geçici kriz de sona eriyor. Krizle birlikte kölenin bacakları da hafifçe açılıyor. Ama Z.’ninkilere dokunmaktan özellikle kaçınıyor. Dizleri titriyor, kasıntı karı. Ayı yavrusuyla aralarında geçenler söz konusu değil burada. Yabancı bir karşı cinse (ya da cinsel tercihin yöneldiği türe) dokunmak, kaza süsü verilebilir,

arada toplumsal açıdan çok büyük bir fark yoksa, insan için her zaman çekici olmuştur. Bu konuda toplumsal sınıflardan başka etkili hiçbir şey yoktur, o bile bir yere kadar. Fortçuluk dürtüsüdür bu. Aslında cinsiyet tanımaz ve belirginliğini örtebilecek herhangi masum dokunuşlar –örneğin dirsek, diz, kalça, baldır bu işe çok uygundur–, her cinsiyetten, her sınıftan insanın, tercihe göre aralarında ya da istedikleriyle bu oyunu oynamasını sağlar. Z. erkeklere dokunmaktan hoşlanmaz, oyuna katılmak için koştuğu ilk şart budur. Oyun olarak kaldığı sürece, oyuncular arasında, insan çok içlerden gelen ince bir hazza kendisini bırakabilir. Sıkılacaklarına, değil mi ya? Bir yere kadar gelecek ve o sınırı asla geçmeyecek bir ilişkidir bu, taraflar farkında olduğundan, taraflar yasaları kabullendiğinden ve bu trafikte, dolmuşun içinde yapacak daha iyi bir şey olmadığından insanları oyalayabilecek bir oyundur altı üstü. Korkacak bir şey yoktur. En sonunda, Z. aynı göğün altında lacivertli köleyle paylaşacak bir şey buldu.

Hâlâ çok yavaş ilerliyorlar. Bekliyor. Yan camdan dışarı değil, öne doğru bakıyor. Bön bey gözlerini hâlâ dikiz aynasına dikmiş duruyor. Kölede henüz hareket yok. Z. bir harekette bulunursa olmaz, yakışık almaz, kadının niyeti varsa bile, üniforması buna izin vermez, hevesi kursakta bırakır, beklemek gerek. Hadi ama, küçücük, bir çimdikçik alanda sıcak bir haz ver ona. Dizlerinin üstündeki çantasını göbeğine doğru çekiyor, evet, beklenen bu işte, ama ne yazık ki kolu Z.'ninkini teğet geçiyor. Başarısız bir girişim. Lacivertli bir köle olduğundan ondan daha iyisini ya da bir yenisini beklemek yanlış olur. Siktir ediyor Z.. Belki de kadın oyunu bilmiyor. Z. camına dönüyor, o meymenetsiz karıyla oyun moyun oynanmaz, diye düşünüyor. Derken, baktı, Z. cama dönünce o da başını sola çevirdi, sonra hemen gerisin geri, hiç fark etmez, Z. gördü, bu yeterli. Yağmur hafif hızlanmış. Yaşlı kadın yalan söylememiş, "Otobüs durağında ineceğim," diyor şimdiden, şimdiki oturma konumuna göre, inerken ona yardım etmek daha çok sözümona Z.'ye benzeyene düşüyor, edecek mi, göreceğiz. Bir de yaşlı kadının yanındaki meçhul kişi var, binerken de arkadan kollarını tutmuştu onun. Peki lacivertli köle, sağ tarafta yer boşalınca gidecek mi bakalım Z.'nin yanından? Dokunma uzaklığından ötelere... Belki de gizli oyunu biliyor ve bir süredir öteki yanındaki meçhul kişiyle oynuyordur. Belki kıçını ondan yana sürüyecektir. Kim bilir, çantasını göbeğine doğru çektiğinde, böylelikle de kollarını birazcık açtığında, Z.'ninkine değmeden öteki adamın koluna dokunmuş ve o ikisi, dirseklerini bir daha, şu ana dek

hiç ayırmamış, ayırmayacaklardır. Olabilir, neden olmasın? Eğer öyleyse, Z. dikiz aynasındaki bön beye nasıl bir fotoğraf verdiklerini düşünüp hayıflanıyor: Ortada lacivertli köle, iki yanda meçhul kişiyle Z., dirsekle ebelemece oynuyorlar. Kendisi böyle bir sahneyi görseydi, bir tarafıyla gülerdi.

Yaşlı kadın iniyor. Z.'nin ikizi elini uzatıyor, ama meçhul kişi kadının kollarına öyle bir yapışıyor ki (Z.'nin oturduğu yerden sadece elleri gözüküyor), başka kimseye gerek kalmıyor, Z.'nin ikizinin de işine geliyor bu, çekiliyor, sadece kıçının koltuktan sarkmış yarısını biraz içeri çekerek yol veriyor. Yaşlı kadın ancak kucakta taşınsa bu kadar rahat ederdi. Güçlü olsa gerek o herif. Lacivertli köle yer boşalınca biraz uzaklaşıyor, öte yandan öteki köşeyi kapan meçhul kişinin dibine girecek kadar değil. Z. tuhaf biçimde rahatlıyor. Trafik de onunla birlikte, azıcık. Dolmuş yeniden hareket ediyor. Z. köleye bakıyor, bu kez epey güvenli, kendine. Kendisine baktığını görmesi artık umrunda değil. İlk duraktan son durağa (yaklaşıyorlar) birliktelerdi, o kadar hukukları olsun. O üniversiteliler... Aynı çatı altında olmaları değil mi arkadaşlıklarının, birbirlerine katlanmalarının birinci nedeni? Tamam, bunlarınki o kadar uzun boylu değil, zaten Z. de fazlasını istemiyor. Camına dönüyor, köle karşılık verip ondan yana bakıyor, aynı fikirdeler. Bir tür veda bu. Sağ tarafını da başıyla selamlayacak mı? O meçhul kişiyi. Evet. Z.'nin bilmediği başka bir oyun oynanmış olmalı. Yağmur kaldırımların üstünde gözler açıyor, ışıklarla birleşince, gözler kırpıştırıyor, artık yeter, herkes yolculuk bitsin istiyor. Son durağa pek bir şey kalmadı. Z. inince ne yapacağını düşünüyor. Öncelikle bir tuvalete gitmesi gerek. Bacak arası tünelin çıkışından beri sarı alarm veriyor. Tuvalete girdiği yerde biraz oturur, bir şeyler içer. Neresi olabilir? Bakacak. Ayağa bir kalksın, çişin ivediliğini kesin olarak ölçsün de, ona göre karar verir. Bu yağmurda fazla yürümeye de gelmez. Ayakkabıları lağımcınınkilere döner. Lacivertli köle çantasını dizlerinin üstüne dikti. Sağ köşede görülen meçhul bacaklarda bir kıpırdanma. Son durakta canım, diyor Z., son duraktır artık, bir şey kalmadı, boku bokuna kıpırdanma, son durakta inecektir kadın, hepimiz gibi. Bir de karı güzel olsa... Bende salaklık, diye geçiriyor içinden. Şoförle muavini artık konuşmuyorlar. Bozuştular mı acaba? Ya da geleceği olmayan bir ilişkiye şimdiden son vermenin doğru olacağına karar verdiler. Rahatsız adam şimdi de inişin derdinde. Bön bey eğilip Z.'ye benzeyene baktı, dolmuşa bineli

beri yaptığı tek belirgin hareket buydu. Yoksa o da bu adamı Z.'ye mi benzetti? Ancak şimdi... Dönüp Z.'ye bakarsa, benzetmiş demektir, böylelerinde cüret diz boyu. Dönmüyor, çok da benzemiyor zaten, herhalde ilk bakışta Z.'ye öyle geldi. Son durak göründü, trafik ışıkları varış noktasında göz alıyor, dönüş yolu için dolmuşlar kuyruk yapmış, yolcu yok, "Böyle inebilir miyim?" diye soruyor meçhul kişi. Son durağa iki adım yol kalmış. Şoför dikiz aynasından ters ters baktı, bön beyle rahatsız adam da omuzlarının üstünden. Z.'ye pek benzemeyen bile, ekşi bir suratla. "Uygun bir yerde lütfen," diye üsteliyor. Uygun bir yer değil, anlasana. Şoför sesini çıkarmıyor, inadına. Lacivert takımlı köle sonunda dayanamayıp baktı, o da, meçhul kişiye. Tamamdır, tüm cakası kaçtı yaşlıların koruyucusu, otuzlukların biricik sevgilisi, benzersiz meçhul kişinin. Z. dizlerinin üstündeki yükünü kavrıyor. Bir daha, hadi bir daha söylesin istiyor: İnecek var, desene... Demiyor. Bu kadar. Meçhul kişi sindi. Dolmuş sağa yanaşıyor. En köşede oturmalarına ve yanlarında, sıraya uygun olarak kendilerinden önce inmesi gereken birçok kişi olmasına karşın, daha kapı açılmadan ayağa kalkanları Z. hiç sevmez. Oturduğu yerde bekliyor, kimsenin üstünden atlayacak değil. Son kez durdular. Z.'ye pek benzemeyen adam hemen atladı, Z. sevindi onun için, adamcağız yeterince zorlu bir yolculuk yaptı, oturduğu yerin tek getirisi bu: Rahatça inebilmek. Yandan nasıl, diye bakıyor. Yok be, ilgisi yok, hiç benzemiyor. Ardından rahatsız adam. Önündekinin sırtına yapışmıştı. Sonra... meçhul kişinin az daha ortaya çıkacak olan görüntüsünü bütünüyle kapatan lacivert koskoca bir popo. Göremedi. Kaçırdı. Takmıyor. Kalkıyor. Bön beyle dolmuşun içinde son bir kez bakışıyorlar mide ağrısından kıvranıyorlarmış ya da aşırı bir saygıyla birbirlerini selamlıyorlarmış gibi ikiye katlanmış durumda. Z. elini uzatıp yol veriyor. Omuz silkip iniyor hayvan. Sonunda bitti. Z. yere basıyor ve o anda, çişin karşı konulmaz kum saatini ters çevirdiğini fark ediyor. Durum henüz çok kötü değil, zaman var.

Yuvarlak Masa

İadeli taahhütlüyü yolladı. Önceliksiz, basılı kâğıt. Şu formdan, hayır beyazı bırakın, sizinki pembe olan, bir de şu saman kâğıtta olandan. Saman kâğıt için boyası fazla yayık bir keçeli kalemle, adları-adresleri birbirine katarak doldurdu. Dün bir arkadaşı demişti, öylesinden “kıro bir karı” zarfı aldı, ücret ödendi, döndü, çıkacak, bu arada arkasındaki adam kendi zarfını uzattı, onun formlarında hata, eksik var kadının söylediğine göre, Z. hemen yollanabildiğine sevindi.

Konser biletlerini aldı. Güzel olacak: Pazartesi ve Çarşamba. İnternette iskelenin girişinde, yazıyordu bilet satış yeri için. İskelenin girişine gitti baktı: İskele yenilenmekte. Bu curcuna biletçiyi yuttu herhalde, dedi, içinde bir rahatlama duydu. Bir yazı, bir im olmasın, olacak şey miydi: Yoktu. Postaneye gitti. İlk önce postane de yenileniyor, sonra, daha da kötüsü kapanmış sandı. Öyle değilmiş, kapısındaki zarfçı... arkaya taşınmış.

İadeli taahhütlüyü yollayınca yüreklendi, postanenin yakınında anımsadığı bir plakçıya başvurabileceğini düşündü. Bir şipşak fotoğrafçı, dükkânının kapısında sigara içmeye çıkmış, ona sordu, o da şu plakçıyı işaret edince oraya seğirtti. Amma büyük. Danışma dördününde yok olmuş küçümen bir adam bilet satış yerinin “iskelenin girişinde” olduğunu söyledi. Gerçekten iskele girişindeydi, oraya yaklaşırken sorguladığı gazete satıcısı da öyle demişti zaten. Kaldı ki hiçbir yerinden anlaşılmıyordu. Gazeteler, dergiler, sigaralar görünüyordu. Hepsini aynı camdan satan bir işletme. Kıyısında bilgisayar karşısında oturan uzun saçlı çocuğu fark edene dek anlamadı. Biri daha bilet alıyordu ondan. Z. yanaştı. Cebinden konser tarihlerinin ve adların yazılı bulunduğu kâğıdı çıkardı, çocuğun biletçi olduğunu itiraf etmesinin ardından kâğıdı onun önüne koydu.

Biletleri de böylece almış oldu. Öncelikli/mektup ve önceliksiz/basılı kâğıt. Aklına takılmıştı. Oysa onun gönderdiklerinin mektuptan daha öncelikli görülmesi gerekirdi bu dünyada. Çünkü sözleşmeydi, imzalıydı. Z. çalıştığı kurum adına ilk kez bir sözleşmeye imza atmıştı. Bir şeyleri öyle böyle kabullenmeyi bile güçleştiriyorlar, kafa karıştırıyorlar, diye düşündü. “Acele posta” da ne pahalıymış...

Bugüne biçtiği her şeyi halletmişti. Gidip biraz keyif çatabilirdi. Kahve, sonrasında belki birkaç kadeh içmeye, yenice aldığı kitabı okumaya, her zaman gittiği yere –içkili bir kafe– gitti. Bahçeye oturdu. Güz düşmekteydi. Birkaç gündür terlemekten kurtulmuştu. Ne yazdı ama... Başta yalnızdı, kimsecikler yoktu içeride ya da bahçede. Düşündüklerini yapmaya koyuldu, açık havada terlemedikçe iyice sakinleşti, gerçi kahveyle biraz rahatsızlandı, biraz kıpırdandı ya biraya döndü, unuta unuta kitap okudu, sonra teker teker arkadaşları gelmeye başladılar, kitabı kapattı, birlikte, birlikteyken her zaman oturdukları yuvarlak masaya oturdular.

Geçen yıl, dedi Z.'nin sağında oturan, hayır, dur, geçen yıl değil, hangi yıldayız şimdi? Vallahi 2000'den sonrasını şaşırdım. Üç heceli yıl mı olur yahu? Şöyle ağız dolusu bin dokuz yüz altmış dokuz demek varken... Doğru söylüyor, yılı söyleyince, bugünlerde gerçekleşen olaylar öyle önemli görünmüyor. Yaşanmamışlığı yaşıyoruz bizler. Dilin bilmiş, yaşamış doygunluğunu yitirdik. Evrimin başlangıcına dönmüşüz gibi.

Neyse, sağda oturan geçen yıl değil, bir önceki, dedi Z.'ye ve ötekilere tam karşısında oturanı göstererek, yine bununla tatile gitmiştik. O kez gemiyle. Öteki başıyla onaylıyor. Bu kez ise trene bineceğiz. Gemileri kaldırmışlar. Üç tarafın denizle çevrili ama çalışan gemin yok. Trenle ne kadar sürüyor? Uçaklar çok ucuzladı, diyor bir başkası. Ucuzladı ucuzlamasına ama bana uçak yolculuğu gerçek yolculuk gibi gelmiyor. Bir maketin üstünden geçiyormuşsun gibi, diyor başından beri konuşan. Korkuyor, diye düzeltiyor yol arkadaşı. Korkmuyorum. İnişte, kalkışta içim kalkıyor elbette ama o kadar. Sonrasında havada olduğumuza inanmıyorum. Yükseklik korkum var ama uçaktansa ikinci kattan aşağı bakmak daha güç geliyor bana. Uçak aklımın almayacağı kadar yükseliyor. Uçağın penceresinden aklımın almadığı şeye salak salak bakmaktan öteye gitmiyorum, korkmuyorum. Korkuyor, diye yineliyor öteki. Surat buruşturma. Gülüşmeler.

Kaç saat sürüyor trenle? Akşam biniyorsun, sabaha oradasın. Gerçi oraya kadar gitmiyor tren de, sonrasında beş-altı saatlik bir otobüs faslı var. Orası sevimsiz. Trene, gemiye bindin mi tatil başlıyor ama araya öyle bir otobüs yolculuğu sıkıştırmak zorunda kalmak boktan. Otobüslerden nefret ediyorum. Uyuyamıyorum. Bu uyuyor. Hem de nasıl. Tanımam, uyurum, diyor öteki. Gülüyor. Ben uyuyamıyorum. Sinirlerim bozuluyor. Hele

sonlarına doğru ciddi ciddi öfkeleniyorum. Otobüsler istediği kadar gelişmiş olsun. İşim olmaz. Ne kadar kalacaksınız? On beş gün. Yıllık iznim bu yıl da o kadar. Gelecek yıl artacak. Bir hafta-bir hafta kullanmayı sevmiyorum. Geçen sefer bir hafta kalmıştık, bir bok anlamadık. Zaten iki günü yol, hadi sıcağa, denize alıştın, derken ertesi gün, yine iki günlük yolculuk... Hem tren ya da gemiyle yolculuk etmekte tatil dönüşü için de bir yarar var. Otobüs faslını bu kez önce atlatıyorsun, sonra yine tatil gibi bir gün ya da gece. Dönüşü az da olsa kolaylaştırıyor bu. Ne zavallı, diye içinden geçiriyor Z., tatile bunca koşullanmak... Ama ne yapacaksın?

Biletleri aldınız mı? Aldık. Yataklı mı? Yataklı. Tam zamanı valla. Şimdi kalabalık da olmaz. Geçen yıl biz Ekim'de gittik. Hava mis gibiydi. Bakma, Eylül de iyi olur. Olmaz mı? Nerede kalacaksınız? Aynı yerde. Aradınız mı? Aradık. Denize girilir değil mi hâlâ? Girilmez mi? "Vatooooz" diye bağırıyor masadan biri. Gülüyorlar. Şarap doldurup şarap söylüyorlar. Yahu o değil de, bu vatoz davası ilk nereden çıkmıştı? Bakışıyorlar. Anımsayan yok, dudak bükmeler. Gözümün önüne hep aynı görüntü geliyor, diyor Z.'nin solunda oturan. Ben bir belgeselde mi gördüm, yoksa yıllar yılı biri böyle "vatoooz" diye bağırdığında, gözümün önünde bir şey mi canlandı, artık bilemiyorum. Yoksa birlikteyken mi izledik? Ben hızlı koşucularınkiler dışında belgesel sevmem. Belki bir şekilde birlikte takılıp kalmışızdır. Dudak bükmeler. Aman canım, siktir et. Ne olursa olsun, çok uzun süredir vatoz belgeseli izlemiş, hatta vatoz görmüş gibi davranıyorlar. Bir simge. Kafalarına yerleşmiş görüntüdeki vatoz hareketi. Hepsininki büyük olasılıkla aşağı yukarı benzer. Ne zaman denizden, yüzmekten söz açılsa, hemen vatozu anımsıyor, "vatoooooz" diye bağırıyorlar. Tatil zamanının yaklaşmasının neşesi. Her zaman güldürüyor bu onları. Akıllarında bu kadar yer etmiş olması, adın bu şekilde söylenişinin bir çizgi roman seslemesi vermesinden ileri geliyor herhalde. Bağırdıktan sonra, her seferinde, daha kahkahalar sönmeden, içlerinden en az biri, hiç şaşmaz, kollarını hantal kanatlar gibi açıp yavaşça dalgalandırıyor. Üstüne gelse korkacağın türden bir yaratığı betimlemeye çalışıyor. Çok uzun zaman önce belgeselde gördükleri ya da kendisini sadece bu biçimde anan insanlarla aşağı yukarı bir on yıl geçirdikten sonra, görmüş kadar oldukları yaratığın, deniz altındaki ürkütücü ve ağır devinimini böyle canlandırıyorlar. Bellekte kalan, var edilen tek görüntü. Vatoz onlar için bakir bir haykırış, kısacık bir

dans, her zaman işleyen bir kahkaha. Denizin göğünde uçan karanlık bir pelerin, zehirli ve ağır ağabey. Vatozsuz bir dünyada onları güldürüyor.

Z. anlatmaya koyulmuş: Bugün altıma işeyecektim az daha. Dolmuştan indim, hafif bir sızı. Yetişirim dedim. Pek üstünde durmadım. Ama öyle mi? Sonradan bir bastırdı ki... Tam yarı yolda... Dolmuşta otururken hiçbir şey yoktu. Birden azdı. Buffalo 66 nasıldı ama? Gülüyorlar. – Bilmeyenler için açıklayayım. Buffalo 66 adlı filmin giriş sahnesini kastediyorlar: Vincent Gallo'nun hapishaneden çıkıp kapıda otobüs beklerken çişi gelir. Otobüs uzun süre bekletir. Gallo kıvranır. Kapıdaki bekçiden içeri, tuvalete girme izni ister. Alamaz. Otobüste kendinden geçmiş halde yolculuk eder. Hatta çiş olay örgüsünde belirleyici olur. Gallo'nun hapisten çıkar çıkmaz yeniden suç işlemesinde rol oynar. Olur a izlersin, devamını anlatmayayım.

Z. sürdürüyor: Ayağımı yere bastım. Küçük bir sinyal. Çükümü yutkundurdum. Çok da yürümeyecektim sonuçta. Yağmur atıştırıyordu. Evet, biraz yağdı bugün, ben de o sırada dışarıdaydım, ama bir de şimdiki havaya bak, diyor masadan biri. Evet, işte, o yağmurla birlikte baktım kafesimdeki kuş, dışarıdaki seslere yanıt veriyor içeriden. Başta haz sanki. Hatta eskiden ilk mastürbasyonlarımı bu hisse benzetirdim, o sıralar çişimi tutmaktan keyif alırdım. Ama sonra... İşte o sonrası yok mu? Bacak aram altı yeni kapatılmış bir tencere gibi beklediğimden daha çabuk kaynamaya başladı. Çocukların asitli içeceklere yaptığı şekilde kamışımdan içeri biri hava üfürüyor sanki, kasıklarımın arası fokurduyor. Haz yerini ıstıraba bırakıyor. Ondan başka bir şey düşünemez oldum. Kendisiyle konuşmaya başladım. Ötekiler gülüyor. “Niye böyle yapıyorsun? Hem bu ilk de değil üstelik. Bak, şimdi ilk iş, senin yükünü hafifleteceğim. Caddeye girdiğimizde, sağdan ilk sokaktaki umumi helaya gidiyoruz. Pistir, şudur budur ama işimizi görür.” Neredeyse koşuyorum. Yürüyüşüm hızlandıkça canavar da kuduruyor. Bir de sokak nasıl kalabalık. Helanın bulunduğu yokuşun başında iş iyice çığırından çıktı. Saldım kendimi aşağıya. Ha ettim ha edeceğim. Hızlan, koş... Koş... Sıyrılmaya çalışıyorum. Küçük bir kız çocuğu, dikkat, şurada biraz açıklık var, oradan kaptır. Hela göründü. Araba geliyor, koş, tamam, durma. Polisler. Yavaşlıyorum. Yanlarından geçtim, fırla. Tuvalete kadar yetişip kemerimi çözdüğüm anda pantolonumda koyu renk bir çiçek açtırdığım çok olmuştu küçükken. Her adımda göbeğimin altına tutunup sallanan bir ağırlık hissediyorum. Etrafta kimseler görünmüyor, yine de soruyorum kendisine, kabin mi, pisuar mı? Kabin.

Birine daldım, klozet kapaklarının ikisi de kapalı, tırsarım öylesinden, çıktım, yandakine... İyice kasılmışım. Kapı zor kilitleniyor, iyice çekmek gerek, dili oturmadı derken, hah... Kemeri gırtlaklıyorum, yanıyor, geldi, tam dilimin ucunda, dur, dayan, söyleyeceğim seni... Gülüyorlar. Kapağı kaldırıyorum, kapak bozuk, giyotin gibi düştü, neyse ki henüz... tutup kaldırıyorum bir daha, elimle tutmam gerekecek, tuvalet kâğıdı alacak zaman da yok, iğrenç... Umrumda değil, ettim edeceğim... dondan kurtar... evet... gölgemi görüyorum, silahımın gölgesini, kabinin ışığını yakmadım, dışarıdan gelen ışıkla vurulmuş gibiyim ama silahım hâlâ elimde... Sonrası müthiş haliyle...

Bekleyiş biraz sıkıntılı. Z. masanın çevresine kurulmuş arkadaşlarını süzdü. Bir yarım saat kadar önce gelip solundakiyle arasına oturana, o arkadaşı değildi, belli etmeden, göz ucuyla baktı. Sessizlik. Müzik çalıyor. Müzik hep çalıyor zaten, masada kimse konuşmuyor. Bu parçayı hiç sevmiyorum, diye düşünüyor Z., ama şu ayağımın haline bak. Ritim, müziğin ritmi, bu çok açık, her ne çalarsa çalsın, ne yazık ki, bir olta yaratıyor, atıyor ve uzunca bir süre etrafında dolanırsan, nasılsa tutturuyor, tutturtuyor ritmi. Yememeli... Parça berbat... Bacak bacak üstüneyken, iki ayağa da dikkat etmek nasıl da güç. Olsun, sevdirmeyi beceremeyecek ki, ritim tutmam, tutsam bile, bu berbat şarkıyı sevdiğim anlamına gelmez ki... Dın dın... Bacak değiştirmeli, yere basan ayak uyuştu.

Şimdi Z.'nin solunda oturan konuk dışında herkes arkasına yaslanmış, duruyor. Öteki az önce öyküsünü anlattı, ilgiyle dinlendi, bitti, herkesin arkasına yaslanmış olması konunun yettiğinin işareti. O böyle düşünmüyor. İlgi uyandıran öyküsünü uzatmak ya da aynı kanaldan olmasa da devam etmek için yanıp tutuşuyor. Yüzünde az önceden kalma andaval bir tebessüm, merkezdeki kül tablasının izmaritleriyle oynuyor. Bir şey gelecek, belli. Durmayacak. Fazla da sürmeyecek bir şey yumurtlaması. Arıyor, düşünüyor, iyi karşılandığını gördüğü şeyi yitirmemek için, belleğine "bir şey daha, bir şey daha" diye yalvarıyor. Bekleyiş. Birden, masadakilerden biri, Z.'nin sol tarafında, iki iskemle uzaktaki, bu bekleyişi sinir bozucu bulmuş olacak ki, boşalmış akününkine benzeyen bir gülüşü koyuveriyor. Ne oldu ulan, herkeste bir rahatlama sanki, herkes onun boşaldığına, kendisinin değil de onun boşaldığına, ama birinin boşaldığına sevinmişçesine... ne oldu ulan deli? Aklıma bir şey geldi, daha yüksek sesle gülmeye başlıyor, herkes ona katılıyor, neye gülüyorsa gülüyor, konuk da

eşek gibi anırmaya başlıyor, nasıl da oh dedi, kendisine ihanet eden belleğini daha fazla deşmek zorunda kalmadan yırttığını, masada kaldığını düşünüyor, oysa belleğinde değildi suç, öyküsü o kadardı, o da şu seslerle güldükçe, milletin göbekleri hoplamaya başlıyor, birbirine dolandıkça büyüyor kahkaha, masadan martı çığlıkları yükseliyor... Derken yabancı nefesini kontrol edemedi, isterikçe, düpedüz kişnedi, sonra da tiz bir sesle öttü, utandı, durdu, asıl orada bitti. Z.'nin tam karşısındaki şarabını bir dikişte bitiriyor, bu son olay karşısında gülmesi öyle bir hal aldı ki, iyi boğulmadı. Kadehini doldurmaya yeltenmiyor Z., şişe onun elinin altında.

Aslında biraz önce anlatılan öyküyü gazeteden okumuşlardı daha önce. O ise bunları gerçekten yaşamış, hâlâ da yaşıyordu. Onlardandı: Z'ninkinden daha büyük bir topluluk olsa da küçük bir azınlıktan. Ve azınlığını bir araya getiren, bir arada tutan sıkıntıdan söz açmıştı. Z.'ler, bu masada, konuşmalarını olası gündelik tersliklerden, özellikle insanların öykü niyetine anlattıkları küçüklü büyüklü toplumsal sıkıntılardan uzak tutmaya çalışırlar. Bir devlet dairesinde, yolda, işyerinde kendi başlarına gelenleri çok seyrek anlatırlar birbirlerine, yalnızca tutulamayacak gibi bir şeyse, kendilerine özel bir durum yaratılmışsa ya da veznede, gişede, sıra beklerken süzme bir cinse rastladılarsa. Bununki de özel bir durumdu. Yoksa dinlenmezdi. Masanın geleni gideni çok oluyor. Ama bu sık gelenlerden değil. Masaya oturmuşluğu varsa üç beş. Bir geçen, geçerken uğrayan denebilir mi? Hayır, bir geçen olmak için, bir geçen olsa bile, hayranlık uyandırmaktan uzak bir izlenim bırakmış ötekilerin üstünde – çünkü bir geçenin üstüne düşünüyorlar, başkaları da geçiyor ama onlar bir geçenin üstüne konuşuyorlar. Geçenin, geçen olarak anılması için, şüphesiz, göze olsun, kulağa olsun değmesi gerek. O ise, öyle bir adam işte, göz önünde anımsanan, yankısız. Köşesiz masada dönen konuşmalarla yolu daha önce kesişmemiş bir kişi. Anlattıklarını ilgiyle dinlemelerinde daha önce olayı gazeteden okumuş olmalarının payı vardır belki. Sizi tanıyoruz, onlardansın sen. Evet, dedi, tanınmak hoşuna gitmişti. İyice kaptırdı ondan sonra. Sözünü de fena bitirmedi. Uzatmaya hevesli olduğunu görmeselerdi, başka türlü olabilirdi. Sözünü öyle bitirince, kendisini denebilirse bir özlemle, tadımlık bir yenilik duygusuyla kucaklamışlardı. Fazla da abartmadan elbette, bu konuda deneyimliler. Ona öyküsünün gerçekten ilgilerini çektiğini gösteren içten güler yüzlerle karşılık vermişlerdi. Eskiden daha büyük şaşkınlıkla, hayranlıkla dinlerlerdi olanı biteni;

anlatacak öyküsü olanlar onlara her zaman daha büyük, yaşça ve yaşamca daha büyük gelirdi. Şimdi daha profesyonelce davranıyorlar. Kendilerini biraz büyük görmeye başladıklarından ola ki. Olsun, küçük öykülerle dolu bir balon olmayı kim istemez ki? Zararı yok hani. Artık sadece üstüne marka almış bir balon gibi davranıyorlar. Öyle de olması gerek. Burası onların masası. Anlatılanı severlerse sırıtmayı ihmal etmiyorlar, onun öyküsünün sonunda olduğu gibi kahkaha patlattıkları bile oluyor ama ardından ağzı açık bırakmaktan sakınıyorlar sözün gelişi (aralarından biri anlatmıştı, en sevdiği kızın, tanıdığı en soğuk kızın, bu yüzden en çok sevdiği kızın, bir Manara kadınıydı, birlikte film izlerlerken dalıp ebleh bir ifadeyle, ağzı bir avuç sinek yutacak kadar açık, televizyona daldığını... Kendisinden ilk o zaman soğumuş, onu anlatmıştı, sonrası iplik söküğü... Demek ki Manara kadını değilmiş çok da. Bu anlatıldıktan sonra, bugüne dek masadan hiç kimsenin ağzını açık unuttuğu görülmemişti; e yasalar böyle koyuluyor, o sözde Manara kadını sevgilisini kendine göre başka bir nedenden terk etmiş olsaydı bile, başka bir deyişle yalan söylüyorsa anlatan, yine de ağzın açık yakalanması artık başkalarını yargılamak için birincil neden olmuştu, bu masadaki herkes ve çevredekiler için geçerliydi, anlatıcı da isterse yalancı olsun, bir yasa koyucusuna dönüşmüştü). Özetle, masanın konuğunun başka hiçbir özelliği olmasa da, özel bir öyküsü vardı ve onu gülünç bir sonuca bağlamıştı. Püf noktası buydu. Öyle ya da böyle o artık: Kentin iki yakasını bir araya getirmiş köprünün öte yakasındaki ayağa çok yakın bir yerde oturan ve işyerinin o an bulundukları yakada olması yüzünden köprüden geçiş ücretini herkesten çok daha fazla içi yanarak ödeyen, hatta bu konuda bir girişimde bulunacak denli kendini ve azınlığını haksızlığa uğramış hisseden ilk tanıdıklarıydı. Onlardandı, okumuşlardı, biliyor, tanıyorlardı. Bir ünlüyle karşı karşıyaydılar. Başvurmuşlar. Gazetede de bu başvuru anlatılıyordu zaten: O semtte oturanların bir belgeyle köprüden para vermeksizin geçmelerinin gündeme gelmesi... Epey oldu o haber çıkalı, sonra ne oldu, takip etmemişlerdi, çok da ilgi çekici değildi şimdiye kadar. Nasıl olsa, bir şey olmamıştır ya da bu ücretsiz geçiş izni öyle dolambaçlı, eziyetli yollardan elde edilmiştir ki, pişman olmuştur tüm o cengâverler, diye düşünmüştü çoğu, genelde böyle düşünürler. İnatlaşmanın ne âlemi vardı? İnatçı yaşam sonradan nasıl bir hal alabiliyordu, biliyorlardı, gitgide daha çok dert çıkaran ısrar yüzünden, insan köprüden beleşe geçmeye ömrünü harcayabilirdi. Ölümüne dek, bir kezliğine köprüden bedava geçemeden yaşamının uzunca bir dönemini bu

mücadeleye adayabilirdi. Gişelerden elini kolunu sallayarak, Kwaii Köprüsü üstünde Guiness gibi başı dik, şoför koltuğunda kurumlu ilerlediğini, onca çabanın boşuna olmadığını düşündüğü o ânı gözünün önüne getirsene. Saatlerini buna göre ayarlamış bilmem kaç zamandır, önce onunla uğraşmış, beklemiş, sonra da şununla cebelleşmiş. Anlarını tek o an için feda etmiş. Amaçsızlığa oradan ya da buradan bir çıkış yaratmak istemiş. O ânı yapan insanın diğerlerini feda etmesidir. Boşuna değil, demek zorundadır insan, bunun için miydi, derse, hah, kendini ne feci bir durumda buluverir bir anda. Amaç olsun da ne olursa olsun, insanlar ne de inatçı. Bilmiyorum, diyor. Daha ses yok. İmza topladık. O cengâverlerden biriydi. Masadakileri ilgilendirmemiş bir sonrayı doğrudan yaşıyordu. Herkes susuyordu. Bekliyorlar. Bu gereksiz harcamasının aylık dökümünü çıkardı. Az da değilmiş doğruya doğru. Destek çıkmalarını bekler bir hali vardı, homurdandılar, tatmin oldu. Peki olsa ne olacak? Anında çıksa böyle bir yasa, hiç uğraştırmadan: Her ay tek geçtiğim on yarışa birer at daha eklerim. Hepsi güldü ama Z.'nin sağındaki daha fazla: Son birkaç aydır at yarışına sarmıştı. Kumar gibi kumar, diyordu. Loto haysiyetsiz bir kumardır. Haysiyetsiz maysiyetsiz, tutsaydı... Gene de kumardan sayılmıyor, saymıyorlar, bu konuda Z.'nin sağında oturanın itibarı çok daha fazla. Köprü mağdurunun özellikle bu son sözü yüzünden, köprü ayağında oturanlardan birini tanımaktan mutlu olmuşlardı. Onu sevmişlerdi, öyküsünün tuttuğu beş-on dakika boyunca.

Ama az sonra ondan kurtulacaklar. Dediğim gibi, Z.'nin tam karşısındaki şarabını bir dikişte bitirince Z. doldurmaya yeltenmiyor. Yanılmıyor. Öteki kadehini masaya bıraktığı gibi kalkıyor, tuvalete gider gibi. Belki çişini de yapar. Harekete geçme zamanı. Z. sağındakine eğilip "ya şu senin..."e sığınıyor; karşılarındakiler "bak ne çalıyor"a ve onun açılımı "bunların öteki albümü..."ne, oradan perde arkasındaki müzisyenlere sıçrıyorlar. Bu beklenmedik savuşturma harekâtı karşısında çaresiz kalan köprü ayağı sakini, bir yerden bir şey yakalamaya çalışıyor. Bunun kendisine karşı düzenlenen bir manevra olduğunu anlamadığı ortada. Müziğe bulaşıyor, olmuyor, Z.'lerinki şifreli, ötekiler uzağında, öylece kalakaldı, ulaşamıyor, seninle konuşan yok. Bakışlarını arkasına, tuvalete doğru çevirmeyi başardılar, telaş, mis gibi, hak etti ama, yan gözle masayı kesiyor, konuşmayı asla kesmemeliler, etrafa bakınıyor, arkasına dayandı, masaya oturduğundan beri belki ilk kez sigara yakıyor, sigaraya birilerinin arasına

kabul edilmek için başladığı ortada, yumuşak bir sigara içiyor. Z. konuşmayı sürdürmekte pek sıkıntı çekmiyor, yanındakine, senin bilmemne ne oldu, diye sorunca, o da şu oldu bu oldu, diye anlatmaya başladı, o da fazla zorlanmıyor, müzisyenler desen uçar kanat, sıkıyorsa yakala, tınmıyor böyleleri, ne acayip, köprü mağduru bozduğu bir şey varmış gibi, ciğerci kedisi gibi kalakalıyor orada, tamir edebilirmiş gibi, bozduğu kesin de, o bir bozucu, elden ne gelir? Şimdi tuvaletten dönüş yoluna girmiş olan, köprü mağdurunun kendisinden yana baktığını görünce, başka bir masadaki tanıdıklarına sokuluyor. Yuvarlak masayı korumak için kimi zaman onu böyle terk etmek gerekiyor. Z., sağındakiyle bakışıp, tuvaletten çıkanın iliştiği masaya dönüyor, kimler var diye, aa, ben bir şuraya selam vereyim... Yavaştan, teker ikişer, kalkıyorlar, uzaktan masalarını kollayacaklar, biri kesinlikle orada kalacak, o kurban, ağır davranmanın cezasını çekecek, neyse ki bitimsiz bir ceza değil, muhabbet açmazsa tek başına masanın çekiciliğini taşıyamaz köprü mağduruna. O ise masadan kalkıp geri dönmeyenlerin nerede olduklarına nasıl da koyun gibi bakıyor, yanındaki de tahliyesi erkene alınır umuduyla ağzını açmıyor. Gösterebilecekleri tek incelik bu: Arkalarında birini bırakmak. Mağdur kalkıp yanlarına gelebilir. Bekliyorlar. Çoğu biraz kıvranıp bir bahaneyle çıkar gider ama kesin bir şey söylemek zor. Kalkarsa, yanlarına gelmeye çekinebilir. Gelirse, o anki baş hareketinin, sözün vedalaşmaya yönelik olması çok önemli örneğin. Fazla samimiyet gösterilirse, baş hemen başka yöne çevrilmezse bir umut ışığı görebilir, öteki masaya, hele aralarında tanıdığı varsa, katılabilir, aslında öyle olursa da, birazcık durup, sonra yavaş yavaş, yeniden... Kendisini ötekilere kakalamış olurlar. Bu durumda herkes hoşnut olmalı aslında. Oradakiler, büyük olasılıkla bilmiyorlardır onun köprü mağduru olduğunu. Öyküsünü orada rahat rahat bir daha anlatabilir. Başka bir şey düşünmek zorunda kalmaz. Öyle de oluyor, tam bu sırayla. Bundan sonra onu her gördüklerinde, ne oldu sizin dava, diye soracaklar. Aralarından biri, kafayı bulmuş olup kişner gibi yaparsa rezalet. Kesin çuvallar, gülerler. Ne mutlu, bir tanıdığı var öteki masada, ne mutlu Z.'lere ve ona ve ötekilere. Bir süre sonra yuvarlak masa yeniden Z.'lerin.

Masalarına kuruluyorlar. Rahatlama sesleri, gülüşmeler, beni bırakıp gittiniz, diyor masada mahkûm kalan, başka bir şey bekleyebilirmiş gibi, uzatıyor, tipik tiyatro, uzatma, e birader demek tatile gidiyorsun, oturma düzeni farklılaştı, ne yapıyor köprücük, orada, konuşuyor, gülüşmeler,

altılıya mı bağladı acaba gene, “köprücük” sözcüğünü yineliyor biri, gülüyorlar, valla çok iyi olacak, çekip tatile getiriyor, kimse itiraz etmiyor, alışverişimi de yaptım, her şey tastamam, tebessüm, vatoooooz diye bağırıyor biri, daha şiddetsiz kıkırdıyorlar yine. Sen gerçekten neye güldün az önce, ne bileyim, çok komik geldi, herkes dut yemiş bülbül, herif de... aynen, fena biri değil ama yetti, bir keresinde de beni vapurda yakalamıştı, yine mi köprü, hayır, hatırlamıyorum, dinlemedim bir yerden sonra... Ben böyle olduğunu bilmiyordum, bize ne ulan senin köpründen, şu yüz verdi, ne ilgisi var, evet senin yüzünden gelip bizim masaya oturuyor, şimdiye dek sadece sen varken geldi, bana ne yahu, yanındaki Z.’yi dürtüyor, bak gibilerinden, bir orta yaşlı çirkin kadın grubu giriyor kapıdan içeri, Z. suratını buruşturuyor. Şimdi cıyak cıyak bağrışmaya başlarlar, seslerini duyurmaları gerek. Yuvarlak masanın yanındaki masaya kuruluyorlar. Herkesin suratı asılıyor. Masayı korumak bugün zor olacak besbelli. Z.’lerin yanlarından geçerken bakıp gülümsüyorlar. Burada kalsalar, burada yaşasalar, burası matah bir yermiş gibi, mutlu olacaklar sanki; buradakilere neredeyse gıptayla bakıyor, bu akşamlığına burada olmaktan gurur duyuyorlar. Başlıyorlar. Z.’lerin kitabında oturduğun yerden ona buna bok atmak kadar zevkli bir uğraş yoktur. Ne var ki, bu ciddi bir sorun. Şarap istiyor musun? Bilmiyorum, kalkacağım galiba, sen? Eve gitmek istemiyorum ama burada da pek iş yok, iç sen de be. Kadınlar gıdaklamaya başladılar bile. Müzik devam, ardına sığınıp bağırıyor Z.’nin karşısında oturan biri: “Bağırmayın ulan!” Ya gerçekten duymuyorlar ya da oralı olmuyorlar. Boyası en fazla olan, enginarların gülü hararetli hararetli birini çekiştirmekte. Duymamak elde değil. Eleştirmek istediği o başkasından söz ederken, onunla girdiği tartışmaları aktarırken, kendi söylediğini ve ötekinden çıkma sözleri anarken çok bildik tonlar kullanıyor. Ötekini hep mıy mıy konuştururken, söz kendisine geçtiğinde hep sesinden de ses, ama hiç bağırmadan, uzaktan atan toplar gibi, tok biçimde gürlüyor, tam gediğine oturtuyor. Duymamak, dinlememek olası değil. Sonra bana ne dedi biliyor musunuz? Yandık gerçekten, diyor Z., belki de kalkmalı. Biri daha giriyor içeri, onlara eklenecek biri belli ki, cadalozlardan biri fırlayıp koşturarak boynuna sarılıyor, ağlıyor mu, gülüyor mu anlaşılmıyor, neden koşuyor, bu tür kadınların gelmekte olandan kaçıyormuşçasına ulaşmakta hiç de acele etmeleri gerekmeyen bir yere daha sık koştuklarını fark etmişsindir sen de. Sanırım bu çocuksu gördükleri koşma eylemini gençliktekinden çok daha fazla kullanmaya başlıyorlar – gitgide grileşen,

kararan, ağırlaşan giysileri onlara engel olmaya çalışsa da: “Yapma, gülünç oluyorsun.” Ahlar ohlar arasında yeni geleni yerleştiriyorlar masaya. Z.’ler izliyor, yapacak başka bir şey yok. Koca paltosunu çıkarmaya çalışıyor, herkes ona sesleniyor, bir türlü çıkaramadı üstündekini konuşanlara bakmaktan ve yanıt yetiştirmekten, onu karşılamaya giden de hâlâ ayakta, koluna yapışmış, kadının paltosu deli gömleğine döndü, Z. öfleyip önüne dönüyor, sıkıntı bastı, derken pat, al işte arkasındaki sandalyeyi devirdi kadın, bravo, kırmızı ışıkta geçip yolun ortasında ahmakça sırıtanlar gibi gülüyor kadınlar. Z.’lerden yana bakıyorlar, Z. bir an sandalyeyi deviren kadınla göz göze geliyor, en uğursuz bakışlardan biri kimse gördü mü diye bakan gözlerde, ona ne şüphe. Özür diliyor, müthiş gösteri. Giriş faslı sona erdi, yuvarlak masadakilerden biri damağını kaldırıyor, korktum valla, ben de, ben kaçıyorum, bugün ne olmuş buraya yahu, ben galiba biraz daha kalacağım.

Gerçekten Berbat Bir Öykü

Z. akşamüstü evine dönmeden, memleketinin üç büyük gazetesini aldı. Arada sırada alır bunları. Daha bayiden çıkmadan karıştırdı: Hiç şaşmaz. Birinin arka sayfasında sağ üst köşe, birinin ikinci sayfası, üçüncünün hem arka hem de ikinci sayfası, hep aynı, ünlü: Sikindirik bir haber eşliğinde açılmış saçılmış kadınlar. İşini görür.

Z. hanidir dik bir yokuşun eteğinde oturuyor. Yokuş denize iniyor, ev denize bakıyor. Talihli biri.

Saat altı. Alacakaranlık. Denize bakan bir evde sabahın alacakaranlığı çok daha afili, ona bakacak olunursa. Ya da insan sabahları...

Denizin kayalara yığdığı ayyaşlar, esrarkeşler... Çoğu kendi kendine konuşuyor. Her zaman görüyor onlardan.

Eve giriyor. Gazeteleri girişteki taburenin üstüne bırakıyor. Daha düne dek oturup ayakkabıları bağlamak ya da çıkarmak için kullandığı bir tabureydi, dün gece ayının teki kırdı. Birlikte iplerle bağladılar, şimdi taşısa taşısa sadece gazeteleri... Oturmaya gelmez.

Ceketi çıkarıp sırtına yumuşakbaşlı, yün bir hırka geçirdi. Tuvalete gitti. İşedi. Ellerini yıkadı. Çıktı. Denizi izleyecek. Altı sularını. Kahve yapmalı. Gerçi kahve de...

Hep buradaydı. Herhalde susuz bir kentte yapamaz. Halbuki iki gün dışında susuz bir kentte bulunmadı ama o zaman da boğulacak gibi olduydu.

Ev gün içinde çok fazla ışık alıyor. Işık göstereceği şey çekici olmayınca rahatsız ediyor. Ev manzaralı olmasına, suya bakmasına karşın, içindeki eşyalar öyle çirkin ve uyumsuz ki, insanın ister istemez gözü takılıyor. Onları değiştirmeyi hiç düşünmedi. Zamanla yığıldılar kaldılar, ihtiyaca göre, cepten geldiği, onun bunun elden düşürdüğü ölçüde. Sorun değil, idare ediyor. Ne ki şimdi, her şey biçimli birer karaltı. Bu maviye bu kara gidiyor.

Kahve koymaya üşeniyor. Kahve, kim bilir bugün kaçıncı olacak, iyiden iyiye çarpıntı yapmaya başladı. Öte yandan, her şey tamam olmalı, manzara önünde, şu ev haliyle ona kahve yakışır. Z. hiçbir zaman alışkanlıklarından emin olamadı.

Yoksa denize mi izlettiriyor kendini? Canı çok kahve çekmiyor.

Daha hâlâ kıçının üstüne oturamadı. Geziniyor, manzaranın karşısında, arada bir gözü kayıyor... olmuyor. Üçer adım, ileri ve geri. Belki de dışarı çıkmalı yeniden. Şimdi iyi bir fikir değil, dürüst ol, denize karşı oturmak güzel olur, diye biliyorsun da... Deniz güzel, güzel olmalı.

Manzara umrunda değil. Işık yakmadan televizyonu açıyor. Kanepeye attı kendini. Bir süre, denizin kibrinin, kendini beğenmişliğinin tersine, beğenilmeye aşırı bir çaba harcayan, buna gereksinim duyan televizyon yaratıklarına, soytarılarına bakıyor. Hızla kanal değiştiriyor: Şarkısının ortasında yakaladığı yakın çekimde bir kelle, sıranın ona geldiğini fark edince tüm yeteneklerini sergilemek istiyor, o an başlamış gibi, yarışmada, değiştiriyor: Gözlerini buğulandırmış, açık göğsü hızlı hızlı kalkıp inen ve izlenildiğini unutmuş görünen bir sunucu galiba az sonra kameramanıyla sevişecek, değiştiriyor...

Suyun varlığını her gün duyumsuyor, yaşıyor. Her zaman orada. Bu nedenle, her gün karşılaştığı bir manzaranın şu büyüleyici haline bakmak için bile, önce kendisini tuş etmesi gerekiyor. Susuz yapamaz ama deniz ona kendini izlettiremiyor artık. Çok ender.

Televizyonu kapadı. Kalkacak. O zaman duydu.

Yatak odasının duvarını paylaşan bir salon var. Bir başkasının salonu. Orada bir anne, bir de evde kalmış oğlu oturuyor. Herifin kırk var. Anası, olsun yetmiş. Kavga dinledin mi hiç?

Geçkin bey akşamları eve hapis. Gündüzleri süt dökmüş kedi gibiymiş. Z.'nin rastlaşmışlığı olacak ama çıkaramıyor, görsen tanırsın, diyorlar. Büyük olasılık görmüştür, buraya taşınalı epey oldu. Bir de gündüzleri görsen. Herhalde görse tanır.

İki gecedir yine coştu, evinde. Nasıl da anırıyor, sesi keneften de, salondan da duyuluyor. Z. salondayken genelde televizyonu açıyor.

Televizyonun sesi herifinkini büsbütün bastıramasa da annesinin ağlamasını duyurmayacak kadar açılabiliyor.

İki gecedir coştu, başka birçok gece olduğu gibi. Annesini dövüyor. Zilzurna, diyorlar. Alt komşu birkaç kez kapıyı çalmak, bir kez de polis çağırmak zorunda kalmış, anlatmışlardı, Z. de bir sabah, işe giderken, merdivende rastladığı üst komşularına, sorumluca davranarak, bir şey yapmak gerek, demişti. Yapıldı da ne oldu, al polis çağırdılar.

Aile dediğin tam bir tımarhane. Kadın terslemiş polisi. Gelen polis olmasa bile, belki bir misafir ya da alt komşu gibi iyi niyetli bir kurtarıcı, belki tam zamanında, kapıyı çaldığında, evdeki kimseler tarafından iyi karşılanmıyor. Kol ve yen. Biz kimseden bir şey istemedik.

Z. gazeteleri alıp tuvalete gidiyor.

Klozete oturup gazeteleri yere seriyor.

Bir tanesinin köşesi ıslandı, yere yapıştı, saydamlaştı, fotoğraflar, harfler birbirine girdi, kaldırmaya çalışırken yırtıldı.

Altına bir başkasının ekini yerleştiriyor. Nereden gelmiş bu su? Sabahtan beri evde değildi kendisi. Sigara içip, yanına iki tane aldı, başlıklara bakıyor.

Yerlerde sürüklüyor olsa gerek, salondan başka odalara, bazen çığlıklar uzaklaşıyor.

Bir şey kırıldı, kadının ağlaması kesildi. Odadan odaya sürüklenirken... Saçından mı? Üstündeki gecelik yırtılmış. Bir de hırka, beyaz. Ama bu kez ses uzaklaşmadı, kesildi, sonunda, bir şey mi oldu?

Hayır, herif yeniden böğürmeye başlıyor, yeniden.

Böğürüyorsa kadına bir şey olmamıştır. Olmuştur da, süreğenden farklısı değil.

Şu kedi besleyen kadın mı acaba? Nasıl bir hastalıktır? En az yirmi tane besliyor. Kediden korkar Z..

Bu haberlerin çoğunu zaten sabah vapurda gördü. Üstlerinde oradakinden fazla durmuyor.

Bunu başkası da yapmıştı ama sesler duyulmayacak gibi değil.

Teşhir ve tahrik çağı.

Parmakları kenetlenmiş iki örü. Apartman.

Tam yatağının dibinde. Bir yerden sonra insan sese alışıyor, sesi arar oluyor. Kesilmesinden korkmaya başlıyor, dinliyor. Devam ettiğini duydukça, zamanla, uyumaya çalışıyor, çalışabiliyor.

Hiç olmazsa o uyuyana dek ninni susmamalı.

Eninde sonunda uyumayı becerebiliyor.

Bir de gündüz görsen, diyorlar, sümük gibi bir şey. Yorgun kalkmak, diyorlar ya...

Sabahları kedilere süt bırakıyor eğer o kadın ise. Gözünün önüne geliyor: Bir tanesi, dışarıdan, camın önünde dolanıyor, tekir. Evin içinde de daha kaç tane var, kim bilir?

Ama o kadın değil galiba. Onu oğlu olabilecek biriyle ya da başkasıyla daha önce hiç görmedi. Yalnız. Uçuk pembeli gecelik, beyaz hırka.

Gazetelerden birinin arka sayfasını çeviriyor, ötekinde ikinciyi; üçüncününse, üçüncü sayfasından son sayfasına kadar olan yapraklarını ayıklayıp, kalan tek yaprağı önüne açıyor. Hem ikinci hem de arka sayfadaki kadını önüne düşürmenin yolu bu, sondan bir önceki sayfayı kıvırıyor, fotoğrafı dışa yakın basıyorlar, çocuk oyuncağı, evet, yine oldu. İkisi de önünde. Dört ettiler.

Tam ense köküne vurdu. Düştü. Kesildi. Bu kez bitti sandı.

Gerçek kavgayı bilirim ben, ondan...

Bir de gerçek kavgayı bildiğini söylüyordun, neden böyle yapıyorsun?

Birbirini gerçekten seven, bunu biliyorsun, eminsin, insanların birbirlerine saldırmaları...

Hayır, bir kişinin saldırısı. Bir tarafın. Taraf olmak zorunda kalmak...

Gecikmiş bir sözde kurtarıcı gelmişti, inatla işleri düzeltebileceğini ileri sürüyordu, üstelik hemen o anda. Sen kimsin? Gördün mü bak? Şu an beni bile tanımıyor. Salak, işgüzar karı.

Gerçek kavgayı bilirim ben, demişti, o yüzden dışarıda...

Neden sonra... geçti. Barıştılar. Kimseyi umursamadan, kimseye sormadan barıştılar.

Z. her gece dişlerini gıcırdatırdı uykusunda. Dün gece yine çok gıcırdattın, derlerdi, hâlâ da ara sıra diyorlar.

Onunkine uyku denmez. Belki her şey bununla açıklanabilir. Dinle, bir sonuç çıkarabilirsen bana yaz.

O herif azsın azmasın, Z.'nin geceyle asıl derdi uykuya dalmak değil, daldığı şey. Uykuya dalmak için yırtınıyor yırtınmasına ama ne de olsa, eninde sonunda baygın düşüyor. Evet, bir tür baygınlık, bir tansiyon düşmesi, en azından bunlara benziyor. Düşer gibi, orası kuşku götürmez. O kadar ki dalmaktan sakındığı, kafasını, bedenini geri çektiği oluyor, yoksa sanki boğulacak, hayır, boğulmak yanlış sözcük, bir yere düşecek, evet, bir yere düşecek. Başka bir şey değil.

Aynı yataktaydılar, bir sabah, onca şeyden sonra.

Gene içmişsin. İçmiş işte, ne olacağını biliyorsun. İçmedim.

İçerisini dinliyor. Başka yerden güçlü bir televizyon çığlığı... O bile bastıramıyor... Yeter, bir şey yapmalı, öldürecek kadını. Kadının ağlaması kesilecek, diye korkuyor. Nasıl bir boyun eğiş bu böyle?

Yeşil, parlak bir sabahlık. Sigara ilk kez, eskiden dedikleri gibi, kadına özgürlük kazandıran bir simge gibi görünmüştü. Burnu bandajlı. Kararını vermiş, soğukkanlı.

Geçti. Kesilmedi ama geçti. Uzaklaştı. Gene.

* * *

Beyaz. Fayansların aralarında, fayans olukları boyu bakıyor: Köşe başlarından keskin bir dönüş, ayak parmaklarını izliyor. Utandılar. Birbirlerinin tırnaklarını örtmeye çalışıyorlar. Utanç var. Utanç olmalı.

Ayakları mor, neredeyse mor, fayansların üstünde, soğuk. Ayaklarıyla, ayak izleriyle oynuyor. Kafasını iyice eğip dirsekleriyle bacaklarına abanıyor. Kaldırıyor, baldırlarında pembe lekeler çıkmış. Ayak tırnağını, en büyük, en kullanılır olanı fayansların dar oluklarından birine sokup üstüne bir çentik atıyor, tırnağının beyaz tutmuş parçasında bir kırık. Pişman. Doğal, hep böyle oldu, oluyor.

Çocukken klozetten uçaksavarla ateş ederdi. En uygunu buydu. O kadar şiddetli baskınlarla, hava saldırılarıyla karşı karşıya kalırdı ki hepsini püskürtene kadar ayakları uyuşurdu. Kaç kez yürüyemez olmuştu tuvaletten çıkarken.

Islanmış gazeteler, pislik, bok götürüyor. Yerler boyanmış, ayaklarıyla siliyor, dağılıyor kara boya. Hâlâ klozetin üstünde.

Yine de beyaz ve o yüzden her çizgi keskin keskin dönüyor. Bakan bir ayna var, bir delik. Altına gizleniyor. Altına eğiliyor: Görülmeyeceği yere.

Az önce tükürdü. Sanki izleyen başka biri vardı – ve olanları gördü. Sanki biri vardı ve gördü: Öyle pişman. Çünkü kirli de olsa beyazlığın orta yerine tükürdü. Ortalığı kirleten de kendisiydi.

Kendi sağıp boğazını, kendi sağdı boğazını, sevgiyle, gitgide gitgide daha çok severek, hızla, daha hızlanarak ve artık anlayınca kavuşacağını...

Göğsü kafesine vurmaya başlamıştı – ve kendisini izlemeye gelen aynanın tam yüzüne bakarak, o son anda, yüzünün nasıl bir hal aldığını gördü ama olukların içine süt, parmaklarının arasından, sıcacık...

Sanki yüreği kaburgalarının arasında şişiyordu: Tükürdü... Dışarı aktı. İşin gülünç yanı: Hepsi bu kadarcık.

Durdu. Öteki sigarayı yaktı. Klozetin kenarlarına bastı, tırmandı, tünedi ve... birdy birdy birdy... şakıdı. Üstü çıplaktı. Aynada pek zayıf görünüyordu. Tavan alçak, tavan beyaz ve kapı nedense kilitli. Klozetin kenarlarına basmışken, ayaklarının terlediğini, kenarlara daha sıkı bastıkça ayaklarının terlediğini hissediyordu. Bacakları bir süre sonra titremeye başladı, inmedi. Altındaki delikten soğuk bir yel geliyordu.

O en son anda, severek, severek kendini, gitgide daha çok severek, hızlı, daha hızlı... Tükürdü ve başı aynanın altına düştü. Kayıp yerine oturdu.

Topu topu hepsi bu: Kirli beyazlığın üstünde duruyor. Rezillik.

II

ÇÖZÜLMELER

Çetele

Z. yeniyetmeliğin özentiliğiyle karşısına çıkan iş alanları arasında fazla gezinmeden ansiklopedicilikte karar kılmıştı. Başlangıç için temiz bir adım olduğunu düşünüyordu bunun. Eğitimine ve yapısına uygun bir iş olduğunu. Başlangıç için dedik ama aslında kâğıt üstünde ilk işi bir beyaz eşya firması için çalışmak olmuştu. Geçici bir işti, tıpkı ansiklopedicilik için başta düşündüğü gibi – ama sonradan ansiklopediden ansiklopediye bugüne dek hep bu alanda kaldı. Öteki, ilk işi ansiklopedicilikten çok daha kısa süreli bir işti. Z. o zamanlar bir hayli gençti, öğrenciydi. Kaldı ki, üç kuruş kazanmak fena olmazdı. Bir beyaz eşya firması bir kampanya düzenlemiş, çekilişle armağanlar dağıtacağını müjdelemişti. Bunun için de insanlardan ikametgâhtı, nüfus suretiydi, bazı belgeler isteniyordu. Z.'yle bir arkadaşı, bir yakınları aracılığıyla, birazcık para kazanma hevesiyle –gerçekten üç kuruş para veriyorlardı–, söz konusu belgelerin denetimi, zarflanıp semtlere göre dosyalanmasından ibaret olan işe başvurdular, alındılar. İnsanlara hep ansiklopedicilik yaptığını söyleyen, ardından kimi zaman söz uzadığında, "Gerçi en başta..." diye başlayıp bu beyaz eşya kampanyasına ve onu izleyen, daha da kısa bir süreyle kısıtlı başka bir serüvenciğe değinen Z. o ilk işin çok geçmeden kendisini dışlamasıyla övünür durmadan. Neyse işte, arkadaşıyla bir "takım" oluşturup çalışmaya koyulduklarında, insanların gönderdikleri belgelerdeki eksikleri gedikleri saptayarak bunları bilgisayara geçerken, diğer herkesten hızlı olmakla böbürleniyor; kendilerine kalan fazladan zamanı ortalıkta gezinerek geçiriyorlardı. Şefleri tam bir hödüktü. Zaten sonradan duyduklarına göre, öngörülen tarihin çok ilerisinde işi hâlâ tamamlayamamış, daha çok işçi almış, yine becerememiş ve atılmıştı. Bu da beyaz eşya firmasının görevlendirdiği bir kadının dosyaları denetlemeye geldiği günün ertesinde, o hödüğün "Sizin hazırladıklarınızda çok hata var, ay sonuna kadar kalıp paranızı alın, gidin" demesine karşılık olarak, hemen o gün, parayı da içeride bırakarak çekip gitmelerinde ne kadar haklı olduklarını göstermişti. Sonuçta işleri o değildi, olmamalıydı ve özentiliklerinin izinden gitme yürekliliğini hem de bedelini ödeyerek göstermişlerdi. Neden sonra, çok geçmeden, gene öyle, geçici bir iş buldular, gene birlikte: Gene aynı türden bir beyaz eşya kampanyası. İlkinde on beş gün barınabilmişlerdi, ikincisinde Z. bir buçuk gün sonra kaçtı, arkadaşı biraz daha kaldı ya o da çok değil. Z.'nin, öyle ilkindeki gibi

havalı olmadı ayrılışı. Öğle tatillerinde bile, belki ilk günler için geçerliydi bu, yemek için olsun yapıdan çıkmak şeften izin alınmasını gerektiriyordu. O şef hödüklüğünü ötekinden biraz daha fazla gizleyebilen bir herifti. Biraz tedirgin görünüyordu, bir şeylerle içten içe olsun mücadele ediyordu, yenilgilerinden mutsuzmuş gibi bir hali vardı. Z. şefin bu özelliğini ona yalan söyleyerek ödüllendirdi. “Bugün doğumgünüm” dedi ve bu gerçekti, “annemler gelmiş, onlarla öğle yemeği yiyeceğim,” burası yalandı. Bilmiyorum, genelde böyle bir şeye izin veriyorlar mıydı ama işyeri anasının nikâhında diye tanımlayabileceğimiz kadar kent dışındaydı. Annelerin oralara dek gelmesi, memlekette Nazi iddiasını en çok güden şirketlerde bile küçümen şefler üstünde bir esneklik payı yaratan bir durumdu. Gelgelelim, aslında Z.’nin oradan kaçmasını çabuklaştıran şey daha ilk gününde en büyük patronla rastlaşmasıydı. Yapı önünde sigara içerlerken gelmişti büyük patron. Her zaman gelmezmiş, geldiğinde de hep helikopterle. Öyle bir zorbaymış ki, yapının üstünde pervane sesi duyulduğunda herkes koşuşturur, üstüne başına çekidüzen verir, kendilerini hummalı bir çalışmaya kaptırıp onunla karşılaşmamayı umarlarmış. Çünkü her geldiğinde üst düzeyden olsun, alt düzeyden olsun, birkaç kişiyi herkesin önünde eşeğin götüne soktuktan sonra kovarmış. O gün de Z.’yle arkadaşının sigara içtikleri avludan geçmeden önce, bölümler arasında gezerken bir müdürü zevksiz kıravatından ötürü işten atıvermiş. Z.’yle arkadaşı, ne bilsinler, yanında küçük bir orduyla gezen o cüceyi gördüklerinde kimin nesi olduğunu düşünmeden, yomsuz bir suratla kendilerine bakan domuza aynı şekilde karşılık vermişler, sonra da sigaralarını atıp içeri girmişlerdi. Koridorda, çalıştıkları bölmeye doğru ilerlerken, arkalarından biri seslenmiş, bunlar hiç üstlerine alınmamış ama seslenen kişi koşup Z.’nin yanına gelmiş ve doğrudan: “Siz sanırım yenisiniz, az önce bakıştığınız kişi B.’ydi; tavsiyem, hemen yerinize dönün, göz önünde dolaşmayın, gelir gelmez bir müdürü, kıravatını beğenmedi diye kovdu” demişti. Z. yeniyetmeliğinde kararını o an kolayca verdi, ertesi öğlen gitti.

Sonra günün birinde, altı ay sürecek bir ansiklopedi çalışmasının, daha doğrusu epey zaman önceden beri süregelen ve artık altı ay içinde tamamlanması istendiği için daha fazla işgücü gerektiren bir işin ilanını gördü gazetede. Çalışmaya çok da can atmıyordu ama madem el mahkûm, altı aylığına bir ansiklopedinin hazırlanışında çalışmak kulağına fena

gelmiyordu. O işyeri anasının nikâhından da uzakta, neydi o deyiş, kör itin öldüğü yerdeydi. Neyse ki sonradan taşındılar. Yoksa örneğin, sıkı bir kar yağdığında, evle iş arası, trafikte, olağan zamanlarda kentle başkent arası yolculuktan daha fazla tutuyordu, iki kez oldu bu: Altı saat. Sıradan günlerde de ortalama iki-iki buçuk saat. Tüketiyordu bu insanı, biraz oku, bazen kitap biter, gün geçtikçe toplutaşıma araçlarında uyumaya alışır insan, biraz uyu, kalk, daha hâlâ gelmemişsindir, dışarıya bak. Şimdilerde bu konuda mızmızlanacağı bir şey kalmadı, dedim ya, taşındılar.

İşe “terimlemeci” olarak başladı. Bilgisayar bile yanlış yazıldı diye sözcüğün altını çiziyor, Z. de işini insanlara anlatmakta güçlük çekiyordu. Aslında yaptığı şey, daha önce yayımlanmış kimi ansiklopedileri temel alıp şimdi yazılan maddelerdeki terimleri denetlemekti. Bilimsel terimler, yer, yapıt, kişi adları vb. Sonuçta önüne konan her maddeyi okuyor; sözü geçen terimleri başka ansiklopedilerdeki eşleriyle karşılaştırıyor; arada sırada da kaçamak yapıp o ansiklopedilerde ilgisini çeken maddeleri okumaya çalışıyordu. Dingin bir işti. Çerçeveler belliydi: Sözün gelişi, resim adları için falanca ansiklopedi, çevrilmiş yapıtların adları için bir başkası temel alınıyordu. Aşağı yukarı on kişilik bir grup halinde, ha bire aynı devinimleri yineleyip ikişer-üçer kişilik masalarda üç-dört takımlık ansiklopedilere uzanıyorlar; oradan önlerindeki metinde düzelti yapıyorlar ya da yapmıyorlardı. Yirmi kollu bir örümcek gibi görünmez bir ağ dokuyorlardı. Ara sıra, yapı içinde sigara içilmesi yine yasak olduğundan ikişer-üçer sigara odasına gidiliyordu. Dingindi, çok dingindi. Sessizdi, yine üç kuruş, belki daha bile az para kazanıyordu ama bu kez tek başına, kapalı, yuvarlanıp gitmeye başlamıştı. Bir yandan, Z. farkında olsun olmasın yeniyetmeliğin çok da yeğin olmayan ateşliliği bu işin içinde erkenden sönüyordu. Bu seferki şefi hiç de ötekiler gibi değildi. Neredeyse her zaman kötümser, soğukça, akıllı bir kızdı. Sonradan Z. onunla arkadaş oldu. Bunun için epeyce zaman geçmesi gerekti ama öngörülen altı aylık süreç de uzamış, işin tamamlanması bir buçuk-iki yıl daha sürmüştü. Bunun hemen peşi sıra bir başka ansiklopedi işi daha çıktı, sonrasında bir tane daha, bugüne dek getirdi. Gerisini şimdilik düşünmüyor Z.. Artık nicedir tanıdığı insanlarla çalışıyor. Kimileri gitti elbette. Şefi örneğin. Z. onu son gördüğünde hamileydi, depremden sonra kenti terk etti. Z.’nin konumu da değişti, artık terimlemecilik yapmıyor. Hatta o işi daha ilk ansiklopedide, çalışmaya başladıktan bir yıl kadar sonra bıraktı, bıraktırdılar. Şimdi çok da

uzmanlık gerektirmeyecek şekilde yabancı dilde yazışmalar yapıp son aşamada da ansiklopedinin maketini hazırlıyor. Şimdiye dek hep yabancı dilden çevrilen ansiklopediler için çalıştı. Yalnız ne madde çevirmenliği yaptı ne de kendi ülkesine özgü ek maddelerden yazdı. Kaleme aldığı yazışmaların da belli şablonları var tabii ki; birkaç örnek üstünden rahatlıkla altından kalkılabiliyor. Maket desen, Z. için sadece bir hesap işi. Öyle ki ilk maketinden bu yana her şeyde yerli-yersiz bir sayma, bölümlere, süreçlere ayırma, planlı bir tüketme saplantısı boy gösterdi Z.'de. Çeviri ansiklopedilerin yabancı görsel malzemelerini içeren filmler geldiğinde, Z. ayrı bir odaya kapanıyor ve filmleri kesip biçerek resimlerin denk düşeceği maddeleri kendi anadilindeki karşılıklarına göre abecesel sıraya diziyor; sonra her cildin başlangıcını ve sonunu imleyen listeye bakarak, teker teker ciltlerin maketlerini oluşturuyor. Her gün, her hafta, her ay için önüne hedefler koymakla başladı iş; o süreçlerde belli sayfa, belli cilt sayılarına ulaşmaya çalışıyordu. İlk başlarda elini çabuk tutuyordu. Ne var ki, sonradan, maddelerin yazılmasının, çevrilmesinin, düzeltilip terim denetiminden geçirilmesinin ne kadar uzun sürdüğünü, maket hazırlamakta çok acele etmemesi gerektiğini anladı. Hedeflediği sayfa sayılarında indirim yaptı ve tek başına oturduğu odada kendine daha çok boş zaman kazandırdı. Yalnızca bilmediği sözcüklere sözlükten bakıyor, maddelerle resimleri eşleştiriyor ve sayıp hesap yapıyordu. Hep hesap yaparak ilerliyordu. Tasarılarını her zaman harfiyen yerine getirdiği söylenemezdi. Bir gün programının gerisine düştüğünde, akşam yeniden hesap yapıyor, bölüyor, topluyordu. Bu işten tuhaf bir zevk almaya başladı. Daha da az konuşur oldu. Kafasını rahatlatan bir şeydi hesap yapma. Sıkıntıyı askıya alan bir yanı vardı. Sanki zaman içinde, ciltler arasında gezinmesini sağlıyordu. Aslında daha çok bir hücreyi andıran o daracık odanın sessizliğinde, hesap yaparken bir an için kendini koyuverip zamanda ileri sıçramanın düşlerine; arada kalacak zamanın birdenbire üstünden atlamanın ve sürekli hemen aynı şekilde gelişen durağan devinimiyle büyükçe bir zaman dilimini varlığında gizlemenin, kendi varlığıyla onu yutmanın düşlerine kapılıyordu. Derken, hesapta şaşmaların, belli bir dizemle sayarken olmadık yere bir hecenin üstünde takılır gibi, her şeyi durdurduğu izlenimini yarattı kafasında. Saymanın süreksizliği ve dinginliğinde, ileri, hatta geri atılımın yalnız bir an meselesi olduğunu hissetti. Bu uğraş gittikçe iş dışına da taştı. Her şeyi bölümleyip pazartesiden perşembeye, sabah yumurta pişirmeden akşam yemeğine, dolmuş sırasında önlere, konuk gittiği evdeki aynanın

varaklı çerçevesindeki halkaları sayarak eve dönüşe hiç çaba göstermeksizin geçilebileceğine inandı. Olağanüstü, handiyse heyecan verici bir tekdüzeliği yaşamaya başladı. Giderek yumurtanın suyunun kaynamaya başlamasından sonra yüze kadar sayarken, içinden yükselen hata yapma, yetmişten seksene atlayıverme, saymanın gerisindeki ve ilerisindeki düşünceyle sonsuz bir durağanlığa dokunma isteğiyle zamanın bir parçası haline geldiğini düşündü. Saymada, hesapta hata yapmak zamanın örgüsündeki kimi boşluklara işaret ediyordu belki. Mükemmel, kusurlu bir işleyiş. Düşüncenin dizgesinde olmazsa olmaz çukurlar. Saymak ona zamanın dışına düştüğünü ve onu dışarıdan izleyebildiğini düşündürüyordu. Sakinleşiyordu. Bir bağımlılık gibi, aynı hesapların üstünden, üstünden geçip hesaplarını tutturmaz olmuş, hesap yapma işi onun düşüncesinin köküne yerleşmişti. Hesap yapmadığı zamanlarda düşüncelerini birbirine bağlamakta zorlanır olmuştu. Sözle ya da kafadan saymaya kimi zaman ufarak bir hareket eşlik ediyor, örneğin ayağıyla, parmağıyla, yumurtanın başında yalnızken olduğu yerde belli bir tempo eşliğinde hafifçe sıçrayarak saymalara ritim tutuyordu. Düşünmeksizin sayılabileceğine ve bunu yaparken başka bir boyutun havasını soluyabileceğine inanırken, sözümona bağımsızca ilerleyen rakamlar birdenbire dilinde düğümleniyor, ardından gelecekleri unutturuveriyorlardı. Her şey karman çorman oluyor; en baştan özel, duruma uygun, örneğin yumurtanın katılaşmaması için ya da artık gecikmiş olan bir maketin tamamlanması için sıkıştırılmış ama yine de sonuçta tahmine dayalı bir hesap yapması gerekiyordu. Bunlar gün içinde kafasını bir hayli oyalıyordu. Dediğim gibi, bu sayede iyiden iyiye sakin ve sessiz bir mizaç kazanmıştı – arada sırada çarptığı eşyalardan özür diliyor, beğendiği peynire teşekkür ediyordu. Hoşnutsuzluğundan kendini kopardığı, koparabildiği zamanlar sönmüştü yüzünde – hani bazı dillerde “sönmek” sözcüğünü “ölmek” anlamında kullanıyorlar ya... Halinden şikâyet etmiyordu. Ama bu hesap yapma takıntısı geceleri hiç işe yaramıyordu.

İnternet numaralarının antikalarından, yediğini içtiğini, sözde yaşama bakışını sorgulayıp sonucunda sana bir ömür biçen bir oyuncuk vardı, bir test. Yanlış anımsamıyorsam, ailen, ailendeki hastalıklar vb de sorgulanıyordu ve en sonunda geriye doğru işleyen bir saatle karşılaşıyordu katılımcı. Bu saat şu kadar ömrün kaldı diyor, tutamadığın saniyelerle geri geri yürüyordu. Bundan Z.’ye söz eden arkadaşı çok kışkırtıcı bir şey

olduğunu düşünüyordu. Saatin ne anlama geldiğini kavradıktan hemen sonra, insanın yerinden fırlayıp bir şeyler yapası, nereden başlayacağını bilemediği işlere kalkışası geliyordu ona göre. Z.'ye de yaptı testi. Z. onayladı, "Gerçekten de" dedi. Sonra akşam arkadaşından ayrılıp evine gittiğinde, aynı siteyi açtı, sorulara aynı yanıtları verdi. Aslında kuşkusuz, pekâlâ teste bok atmak için kullanılabilecek, denenebilecek bir şeydi bu. Sabah testi yaparken geriye doğru işlemeye başlamış olan saat acaba akşam, gece, yeniden aynı kişi söz konusu olunca, tam da sabahki kadar bir ömür mü biçiyordu karşısındakine? Yoksa bir altı-yedi saati düşüyor muydu ondan? Bunun olduğunu düşünmek saçma elbette... Herhalde, öyle değil mi? Ne var ki Z. kendi yaşamına ilişkin sabahki geri sayımın nereden başladığını anımsamıyordu. Bunu düşünmedi bile. Saat çıkana dek ezberden aynı yanıtları vermeye çalıştı, bir-iki yerde sabah ne yanıt verdiği konusunda zorlandı ama genel olarak görece doğruları söylediğini bildiğinden soruları epeyce hızla aştı ve hiçbir şey hissetmeksizin, en ufak bir boşinanç, en ufak bir kışkırtı, izlemeye başladı. Saymak böyle bir şeydi Z. için. Kanal değiştirmek gibi. Matematiğe duyulan bir düşkünlükle uzaktan yakından ilgisi yoktu. Aslında tam bir düşkünsüzlükten kaynaklanıyordu.

“Günün Sonu”

Bir Zavallının Başucu Defterinden

Z. arada sırada gününün sonunun bir intihar mektubuyla gelmesinin uygun olacağını düşünüyor. Gününün sonunu belirleyen edilmemiş bir intiharın mektubu... Art arda, düzensizce...

Tek bir gecenin, bu konuda, süresini doyurucu biçimde uzun tutacağını umuyor.

Z. kendi ben'inden kurtulmanın bir yolunu arıyor. Çerçevesini zorla sıkıştırdığı yeğinlikle, fotoğrafa tükürmek onun asıl isteği.

Z. ben'i öldürmek istiyor. O yüzden...

Z.'nin kozası bu. Bir gecenin kalacağını umuyor.

Rastlantının, defterde olsun, kimi zaman özenle, kimi zaman özensizce hazırlanmış yazgı olduğunu düşünmek, sanmak güç değil. Aptal olmak hiç güç değil.

Çok şey yitirmiş olacağım. Ateşin karşısında, yüzüme uyuşukluk veren bir sıcaklık çarparken aşırı, daha öncekilere benzemez bir esenlik alıyorum.

Yaşamındaki tekdüzelikte meydana gelecek kurtarıcı bir hata...

Uyumayı kıvırma uğraşı... Bir uyuma... Bir dingin son daha. Bir düşüş sonunda yitme daha.

Düşlenen son yolunda bir yineleme – kaldı ki düşlenen son da öykünmeden başka bir şey değil. En azından bir ilerleme kaydetmek olası mı? Sadece bir erteleme: Olanaksız kavuşmayı...

Michaux: Tahmin yürütmeye, yeniden yaratıma izin veren, şiire yer açan dar sözdizimi. Çokluktan fikir doğar.

Günbegün, Z., o sözü edilen altı sularında, kendini bir şeylere hazırlamak istercesine, oturup düşündü.

Alabildiğine tekdüze bir yaşamın izdüşümü bu örü. Alabildiğine tekdüze ya bütünlükten yoksun. Belki de çok uzun sürdüğünden, fazla bekletildiğinden... Eklemeler ve eksiltmelerle...

Uykusuzluğun izdüşümü bir ada-örü. Anakarasından mayınlama sonucu ayrılıyor. Bir örü sökülüyor ve salkım saçak... Bir örü ufalanıyor. Hep geceleri.

Türü, kuşkusuz: Yaratık.

Z.'nin durduğu kıyıda, neden dengesi bozuldu bilinmez, ayaklarının altından taşlar kayıyor, küçük küçük taşlar, bağıntısız, yavru tekerlekler gibi...

K.'da böyle kayalık bir alan vardı. Bir taht oluşturmak istercesine ayrı düşüp kolçak oluşturan iki kaya, onları ayrı tutan oturmalık, enlemesine, bir tane daha. Z. oraya otururdu. Oradan kaydığını, ayaklarının altından yavru tekerlerin kaçıştığını ve denize düşmesine ramak kaldığını hiç anımsamıyor şimdi.

Bir avuç çakıltaşını denize bıraktığını düşünüyor. Toptan dilek dileme... Gün sonunun paletini kurmanın olanaksızlığı yüzünden, oturup bekliyor.

Ortaparmağını kapalı musluğun ağzına sürüp eline bir damla su alıyor. Diz çöküp elini, ayası içe dönük olacak biçimde çevirerek, damlamayı izliyor. Üzüntü yok. (Ünlemden hiç hoşlanmıyor Z..) Kurumayı bekliyor.

Sartre: Bir şeyler bekleyerek tüm geceyi uyumadan geçirdiğim olmuştur. Ama bu şey onlara benzemiyor... Bizi arkadan vuracak... Bizi arkadan vuracak...

Baygın düşmekten kılpayı kurtulmak. Uyumaya çalışırken, uyumaya benzer evreler yaratan ama suyunun altında soluk aldırmayacakmış izlenimini veren bir kendinden geçiş hali.

Örünün tekdüzeliğinde, saymada tek bir sıra şaşırma. Olanaksız tekdüzeliğin işleyişinde aksaklık. Parçalanma. Kurtuluş. Linç. Engel düşünce ve düşlerin hepsini birer birer...

Tekdüzeliği sekteye uğratacak olasılıkların dökümü.

Z. uluyor hâlâ o klozetin üstünde, o caddede. "Uluma"nın bir yüklem halini almasını umuyor bazen. Hoşnutsuzluğun bir eyleme dönüşmesini...

Onun yaşamından, aslından, ona genelde egemen olan kılıktan büsbütün bağımsız bir son düşünülebilir mi?

Edimlerin en güzeli koşmak gibi bir şey... Sen dahil, hepsini geçebilirmişsin gibi... Geçebilirmiş gibi... Kimileri için koşmak edimlerin en güzeli değil mi? Kaçış da bir meydan okuma, değil mi? Meydan okuma. Kibir. Kurum. Boy gösterme. Herkesin kendi adabınca aradığı, ortaya koyduğu ya da koyamadığı, sonucunu aldığı ya da alamadığı şişinme. Herkesin. Saklananların bile.

Kaçmak, denebilirse, sözcük boyu bir özgürlük tanır kişiye. Her ne ise o'ndan, korkusundan, korkunun kendisinden kişiye düşen boş alandır. Kaçmak, belki kimilerinin ölüme yakıştırdıkları gibi kendinde varlık, belki kişiden de ayrı bir kurtarıcı olarak, aynı kişinin rastlantısına denk gelir. Bir delik ama belki daha büyük... Güçtür kaçmak. Gelir, dokunur ve kişiyle kişiden götürür. Ama kişiyi amacına eriştirirse, bir yere vardırır ve onu orada bırakırsa... Bu nefis bencillik eylemi, kişiden bağımsız olduğu ölçüde, terk ediverirse kişiyi... Çekimi kısıtlı bir yüklemdir o, bir dilde bir ben kadar durur, fazla değil.

Z. başkalarınca kolaylıkla "savunma mekanizmaları" olarak adlandırılan işleyişlerini kendi denetlemek istiyor: Uyumadan önce, çıplak ve yavaşlatılmış halleri içinde...

Bir adam bir tepenin üstüne kurulmuş ve artık çalışmayan bir fabrikanın fotoğraflarını çekmiş, göstermişti. Yamacını çevreleyen engin düzlüğün orta yerinde, fotoğrafın çekildiği gün sert yeller alan bir tepe üstünde, camı çerçevesi, kapısı penceresi yıkık dökük, içinde esintiler uğuldayan bir maden kütlesi, bir dev. Kendi içine burulan ıssızlık. Engin çevresinin yankısı döneniyor içinde. Geçmişinin. Sadece geçmişinin.

Tekdüzelik. Tekdüzelikte sıra şaşırma... "Göksel ve orta malı bir simge"... Blanchot: Kimseden bir farkım yok: Bu tümce nasıl unutulur ki?

Başkaları tarafından kolayca "savunma mekanizmaları" olarak adlandırılan işleyişler düpedüz bir bilinçtir. İşleyişlerinin çoğu korumaya yönelik ayarlanmış olsa da, görünse de, sümüklüböcek bile...

Her tekdüzelikte, son örünün rengini bir biçimde belli edecek ve düzen kurma saplantılıların kimisine göre çabuk, kimisine göre olması

gerektiğinde gerçekleşecek bir aksama. Kurtarıcı olması umulan aksama. Düzen kurup düzenini çarçabuk elden kaçıran bir kişi için sürekliliği olanaksız kılan bir aksama. Sürekliliği olanaksız kıldığı ölçüde gerçek bilinen, hani neredeyse kutlu ve yanıt veren bir bilinç olarak değerlendirilen bir aksama. Çok zaman yitirildiğini duyumsatan bir aksama. Boşuna. Bir düzen kurup, bazen bir biçimde bir düzen içinde, bir düzenek içinde işlemeye başlayıp kesinkes tökezlemek... En fazla bir süreliğine sürdürülebilen bir tekdüzelik içinde, çabuk tökezlemekle bir yandan böbürlenmek bir yandan da bu işi ömürce sürdürebilenleri kıskanmak.

Z. dilek tutmayı sevmez. Gününün sonunda ne olmasını istediğini bilemiyor. Oysa dilek tutmak hiç olmazsa ne istediğini bilmektir.

Oysa düzeni ve belki de düzenbozumu imgeleyebilecek sonu belirlemek şu anda elinde.

Ben artık yokum, dedi.

Kendisi üstünde bunca ısrar edecek bir şey yoktu, kalmamıştı.

Tekdüzeliğin kusursuzu olur mu? – O bile ancak elden geldiğince, rastlantının ya da adamın izin verdiğince...

Tekdüzelik, kuşkusuz, bir anlamda insanın belleğini yaşaması demektir. Peki, belleğin içinde şimdi düşüncesi nasıl varolur? Her zaman rastlantıya bir imdat çağrısıyla ama duyulur diye korkarak, sessiz.

Bütün belleğin harekete yansıması, yansıtılmasıdır tekdüzelik, harekete egemen olması, sayılmasıdır.

Belleğin küçük çapta olsun, büyük çapta olsun, kendiliğinden işleyişidir. Ama tekdüzeliğin de bir belleği vardır. Bu bellek kişiden çıkan, düşen nesnelere, neredeyse uzamlardan bağımsız olarak sıkı sıkıya bağlıdır. Bunların arkasında bir arka fon, buğulu ama varlığı yadsınamaz bir fotoğraf planı kurar. Tekdüzelik içinde kendi uzamına hapis, rastlantıdan elden geldiğince ya da zorunlu olarak korunaklı –ama ne kadar?–, iyi kötü bir yaşam süren kişi, ancak zaman zoruyla gezinir şimdiler arasında; öyle duyumsar – eskimenin önüne geçtiği söylenebilir mi?

Tekdüzelik ne de olsa donma değildir. Fotoğraflarını geride bırakır. Kimilerine göre, tekdüzeci için, rastlantının işleyişe soktuğu her çomak

kutludur. Ne var ki, yaşamın bir iç travma benzeri çıplak bir dışavuruma, kör bir kilide dönmesi olasılığı, tekdüzelik içinde bile olsa ilerleyen, gelişen, büyüyen bir kaygıyla, kopmadan, kopmanın çağrısından uzak tutar tekdüzecinin benliğini.

O aynı zamanda saat gibi işleyiştir. Kusursuzluğa elverdiğince yakınlığı onu dönme hareketinin, çemberin alanına sokar ve bengi bir burgaç örneği, kişiyi, zamanı ve uzamı yutup saatin çarkları arasında, düşüncenin üstüne salt şimdi'nin bindiği bir gezinti yaratır.

Arınmadansa eklenmedir. Kişinin üstüne yapışan vurgu, ısrardır. Düşünceyi başka'ya da taşıyabilecek bir tür oyalanmadır. Göz önündeki kişiliğin üstünden, üstünden geçilmesidir – ama ardını da boş, özgür bırakır.

Tekdüzelik bedenin tek dinlencesidir. Kusurluluğuyla organ işleyişidir. Kesilmesi arkadaki dişlileri de felç edebilir. Tekdüzelikten kurtulmuş tekdüzeci aslında bütünüyle hastalıklı bir zaman anlayışının başıboş zembereğine döner. Tekdüzeci için, tekdüzelikten yoksunluk usun yorgunluğunu açığa vurur. Tekdüzelik bedenin tek dinlencesidir: O yüzden kişi içinde fıttıracakmış gibi hisseder.

O kusursuzluğa yaklaştığı, yakınlaştırıldığı ölçüde, dönüş hareketinin görkemiyle, kişisel olduğu sürece, insanı sürüden dışarı fırlatır. Sürüden ve tüm "belletilenlerden". Kendi belleğini orada örer ve insanı, eğer insan yapabilirse, hareketinden bağımsız kılar. Bir ölçüde elbette. Tekdüzeliğin belleğine karışabilecek kişi, kendi belleğini sırf tekdüzeliğe indirgeyebilecek kişi düşüncesine ötelere sıçrayabilme olasılığını aralar. Bu noktada, kendinden çıkmadan bir vuruş halini alıp saat ölümüyle yetinecek olanlar vardır; arkalarında çalacak sabırlı müzik yavaş yavaş çöker onların yaşamlarına. Bu, burgacın kişiyi oyan, dolayısıyla biçimlendiren, kendi içine çekip "başka" hareketin parçası yapan özelliğidir. Ama rastlantısal coşkudan başını kurtaramayan, tekdüzelik içinde semazen dönüşündense bir savrulma duyumsayanlarda söz konusu olacak olan hortumdur. Tekdüze bir hortumlar zinciri. Bu kişiler kendilerine kurdukları her düzenle bir başkasına savrulurlar.

Tekdüzelik, kapısında, kişilerden kimi kesin özellikler ister. Bunlardan bazısını yutar, bazısını dışlar. Süreksizce. Doğası gereği defalarca. Kendiyle

ilişki kuran herkesi –herkesin de uzaktan yakından onunla ilişkisi olduğuna kuşku yoktur– yutar-dışlar.

Bunların tümü tekdüzeliğin kusurlu olmasından kaynaklanır. Kusursuz tekdüzelik, döngüyü dilimleyip belleği, şu ya da bu belleği tamamen ortadan kaldıran, o sonsuz metronom hareketi olasılık dışındadır. Olasılık dışında ne varsa, o gelgitte, asılı kaldığı o bilinmez, bilinmeyecek arafta, hem yaşamını, hem ölümünü sürer. Onu izleyen, dinleyen kişi bu yüzden delirecek gibi olur.

Z. gün içinde yapma düşlere daldığında, orada biraz fazla kaldığında, dış uzamdan ne denli uzaklaştığını bir anda fark ediveriyor ve hemen geriye dönmek adına bir tür çırpınma yaşıyordu. Bu çırpınma aslında, dışarıdan başka bir göz tarafından anlaşılacak bir şey değildi. Öte yandan, bedensel bir sarsıntı, bir boğulma, tam bir çöküş kaygısı ve bunların yarattığı bir sıçrama olduğu da gerçekti. Önemsiz bir hıçkırıktan daha görünmez ve sessiz olan bu sıçrama (sadece bir soluk verme, sadece soluğun sesi) sırttan ense köküne dek uzanan bir sıcaklık halinde duyumsanıyor ve tam orada, ense kökünde bir kasılmaya yol açıyordu. Sanki dağılmasından korkulan bir benliğin ya da benlik düşüncesindeki usun kendini bu biçimde çimdiklemesiyle şimdi ve burada olanın liflerini yeniden geriyordu. Az önce –ne kadardır içeride olduğunu hiçbir zaman kestiremiyordu– gözlerinin gördüğüyle, daha az önce şimdi ve burada olanla birlikte, fark etmeden, yavaş yavaş içeri taşınmış, bakarkör durumunda, belirsiz bir süre, o kasılmaya dek, iyi ya da kötü bir duygunun, saçma bir çözümlemenin ya da boktan bir ezginin, bir soruşturmanın, bir suçlamanın, bir hesabın sığınağında –pençesinde mi demeli?– kalmıştı. O yapma düşlerin izinden giderken, feci bir yargıyla, yargı öyle yavaşlıyordu ki bir pençeye doğru ilerlediğini düşünmek bile onu heyecanlandırmıyordu, o ilerleyiş içindeki dinginliğiyle neredeyse gurur duyuyordu. Böylece, her türlü korkuyla da, dingin kalabildiğince başa çıkabileceği yanılsamasına kapılıyor ve o anda duyumsadıklarını unutmaması gerektiğine inanıyordu. Orada olduğu süreyi hemen her zaman, aşağı yukarı böyle geçiriyordu. Derken, bulunduğu esenlikli noktaya ileride yeniden ulaşabilmek için, izlediği adımları gözden geçiriyor, yolunu tersine kat etmeye başlıyordu. İşte o zaman, bu dinginliğe bir kapıdan geçerek ulaştığını anımsıyor ve ne kadar zamandır o kapının içinde olduğunu bilmediğini anlıyordu. Bu, o dinginliğin tam karşıtı bir telaşa yol açıyordu. O kasılma tam da o anda gerçekleşiyordu. Yeniden

önünü görebildiğinde, çatal ya da tatlı dilli nesne ve insan görünümleri bildik varlıklarına tıkıştığında, orada kalmayı sürdürseydi ne olacağını soruyordu kendi kendine. Sanki öteki uçta uykuyu anımsatan bir his vardı. Bunun hemen sonrasında, tüm o ayılma-bayılma süreci başa alınıyor, yeniden ense kökünün kasılmasıyla başka başka açılımlar şimdi ve burada olanda toplanıyordu. Yalnız bu sürekli kasılma, ense kökünde bir araz yaratmıştı. Z. geceleri, uykuya dalmadan önce de aynı çırpınış ve boğulma endişesiyle, defalarca, üst üste kendini uykudan dışarı, şimdi ve orada olan yatağına atıyordu. O uykuya benzer histen daha çok uykunun kendisinden korkmaya başlamıştı. Uykuda yüzmeyi engelleyici, kullanılmayan bir kas başka bir nedenle gelişmeye, güçlenmeye başlamış ve yüzmeye karşı refleksler, kramplar geliştirmişti. İnsana uykunun suyunda yüzmeyi unutmaya başladığını düşündüren bir bozukluktu bu.

Z. bir kez tam da o kasılma anının ötesini görmek üzere olduğu izlenimine kapılmışken, kustuydu.

Hepsini tutamayacaksın. Bu çok üzücü. Hepsi kalmayacak. Bakma, bu rahatlama en büyük ödülün.

Basbayağı, sadece sözü uzatıyoruz. Bu çok yanlış bir hareket. Öyle olmalı. Ama elimizden başka ne gelir, bilmiyoruz ki?

Bunca şey... Aman, nasıl uyusun insan?

Z. benzeştirmelerle, gibi’lerle çok ilgilenmiştir şimdiye dek. Ergenliğinde sevdiği ya da sevmesi gerektiğini düşündüğü kişilerin, ansiklopediden yaşamöykülerini okurdu. O kısacık yaşamöykülerinde şeylerin, olayların, tanışmaların, düşkünlüklerin anlatımını, geçişleri aklının bir kenarında tutar, kendine bu yolla bir ben kurmanın, tepki ve düşünce yontmanın düşlerine kapılırdı. Belki de içten içe, bir ikiz, kurtarıcı bir öteki yaratmanın...

Bitimsiz bir düşüş, gözlerin büsbütün kararması kaygısı. Su içmek gibi basit eylemlerin bile altından kalkamayacağını sanıyor. Dayanamayacağını, kendini tutamayacağını ve düşeceğini sandığı anda, bunların hepsine karşılık olarak kusuyor. Son zamanlarda, sık sık.

Bir dönem, hamle sırasını rastlantıya bıraktı. Aklına kötü kötü şeyler geliyordu. Sürekli. Rastlantının hamle sırasını...

Gerçekten her zaman hepi topu aynı mı yoksa? Öyleyse, insan kendi yaşamını düşünmekten hepten vazgeçmeli.

Daha küçük yaşlarından başlayarak yaşamöykülerine merak duymuştu. Derinlemesine bir merak değildi onunki. Eski ve seçili kişilerin yaşamöykülerinin ansiklopedik anahatları yeterliydi. Seçili kişilerini ilk başta neye göre seçtiğini kesin olarak bilemiyorum. Z.'nin üstünde dönem dönem etkili olmuş arkadaşların bunda payı vardır kuşkusuz. Belki başkalarından duyduğu adlarla, onları çıkış noktası alıp, sonradan bu işe belli bir merak göstermeye başlamıştı. Seçili kişilerin kısa geçmişleri başka adları işaret ediyor, Z. fırsatını buldukça, bu yenileri, pek üstünkörü de olsa, tanımaya çaba harcıyordu. Bu alışkanlık kendisine kimi utkular sağlamış olsa gerek. Yoksa sürdürmezdi – takıntıları olsa bile, onlara ne pahasına olursa olsun takılmayacak bir ruh tembelidir Z.. İşi sonuna götürememesi ondan.

Yaşamöykülerinin o kısacık anlatımlarında bile, o dümdüz anlatımlarda bile bir dize seziyor, bir dize seçiyordu. Z. şiir okumazdı. Ama daha sonradan, kendine yaşamı ve bilinmeyen bir gelecek üstüne düş kurma iznini verdiği ilk gençlik döneminde, ansiklopedik yaşamöykülerinden usunda kalan o dizeler, seçili kişinin yaşamını değiştiren bir rastlantının, yaşama biçim ve son veren bir hastalığın ortaya çıktığı tek tümceler, seçili kişinin yüzyıllar boyu öyle anılmasına yol açacak bir nitelemenin ilk tanımları, Z.'yi şimdide ilerisi için belirtiler aramaya yöneltiyordu. Kutsal kitap metinlerinde olduğu gibi "ve"yle başlayan dönemeçler arıyordu kendi yaşamında da: "Ve o gün Z...."; "Ve Z. ondan sonra..."; "Ve Z.'nin sol elinde ilk uyuşmalar o zaman baş gösterdi. Bunu ilkin önemsemedi. Hareketsizliğe ve aşırı sigaraya verdi..." Gitgide, gençliğini ardında bırakırken ve hiçbir şekilde seçili biri olmayacağını iyiden iyiye anlamaya başlamışken, her şeyde, sürekli, kendi ölümünü düşlemekten başka bir şey yapamaz olmuştu. O kendi ölümünün eskisiydi yalnızca. "Ve o dönemden başlayarak, ensesindeki kasılmalar sıklaşmaya ve şiddetlenmeye başladı."

Oysa Z.'nin bir ikizi, bir ötekisi asla olmadı. Vardıysa ve kendisi bunu anımsamıyorsa da, varlığı fark edilmeyecek denli aynı olsa gerekti. Aynısına tek başına katlanmak zor.

Oysa karşı koyma, öyle değil mi? Beynin felç mi geçirsin istiyorsun?

Asıl gözlerini kapadığındaki karanlıktan korkuyor.

Sonunda: Kaymak üstlerinde. Umrumda değil. Düşecek gibi de değilim bu kez. Oysa sabah, düşmeme ramak kalmıştı. Ama şimdi iyiyim, çok iyi. En azından, durmaksızın bunu düşünmüyorum. Burada olduğumu ve beni gördüklerini biliyorum. Ama düşündüğüm, inan, hiç de bu değil. Arada bir yeniden düşme korkusuna kapılmamak için burnumu çekiyor, soluk alıyorum. İnsan gerçekten kendi kendini bayıltabilir. Bir arkadaşım vardı...

Evet, buna hiç takılmamak gerek.

Bir yerden sonra, boyut dedikleri değişiyor, kabulleniyorsun, belki şiddet hafifliyor da kabullenmek ne büyük mutluluk... Müzik gerçekten ne kadar belirleyici...

Zamanın belirleyiciliğine bel bağlamalı. İnsan arkasını sağlama alır böylece: Yıpranmışlığa bile olsa, bel bağlamalı.

Kendi sözlerime gerçekten inanıyor muyum?

İnsan aklını tutmaya çalıştığı için kaçırıyor. Oysa...

Neyi denetim altına alabilirsin ki? Bırak kaysın. Yutmak, yutulmak – senin denetim altına alma isteğin kadar sert bir karşılık: Kaymayı bilmediğinden üstesinden de gelemezsin.

Bir öneri değildir kaymak. Olduğu da olur, olmadığı da. Asla bir öneri olmayacaktır. Bir dalganın üstünde istediğin kadar durma kararı al, durmaya çalış, dalga, seni her zaman taşıyor olsa da, yabanıl bir hayvan gibi, aniden değişip, canı istediğince, seni ısırabilir, yutabilir.

Çırpınmıyorum artık. Şimdi olabilir. Oysa yalnızca çırpınmanın neden olabileceği bir şey bu. Sanki.

Sürekli iç güveyisinden hallice, hep idare etmekten eriyip tükendi. Kaçış şiddetini yitirdiğinden ve kendisini kimsenin kovalamadığını anladığından beri...

Düşünce dizgesinde eskiden içinde hem pişmanlık, hem esenlik taşıyan dinç bir öfkenin yer tuttuğu alanda şimdi bir çatlak... Öfkenin diklenişi yok.

Geriye kalan uyuşuk, bitimsiz bir çökelti yalnızca. O öfkeyi yeniden duyabilmek için neler vermezdi? Canlı, dolayısıyla iyi öfke. Gitti.

Zaten öfke de bir süreliğine korkunun yerini almaktır olsa olsa. Sonra herkes yerli yerine, bir daha hiç değişmeyesiye.

Kendini başkalarının yaşamlarını küçümseyecek durumda görmüyordu Z. Artık. İnsanda yine de birazcık, mek parmak haysiyet kalmalı değil mi? Yoksa her şeyi atabilirsin, ilk başta balonun yükseleceğini, yükseldiğini sanarak kum torbalarını... Şeyleri kum torbaları olarak gördükten sonra, değil mi ya? Her şeyi atabilirsin, evet, her şeyi atabilirsin. Konuşacak hiçbir şey kalmaz böylece.

Düşünceleri kendisini felç ettiğinden bir tümce bile etmeyen bir adam nerede duracağını, nasıl duracağını bilmiyor.

Galiba şu "panik atak" dedikleri naneye yakalandım, dedi geçenlerde bir arkadaşına: Bayılma korkusunun aralıksız saldırısı...

Halihazırdaki korkuların dışında bir şey gerçekleşecek. Bunu beklemekten, olasılıklardan, hesaplardan bıktı usandı artık. Köşenin dönüşünde, şimdi görülmeyeni beklemekten... Buna bir son vermeli. Bilmemkim olmayı nasıl güçleştirebiliyor kişi...

Tekdüzelikte istemdışı bir çatlak: Yılların sabah tuvaletinde sıranın şaşması – dış etkenleri sorguluyor kafa. Bunun kendisinden kaynaklanmasına olanak yok.

Örneğin önlemler dizisinden oluşan tekdüzelik. Kişiyi tehlikeli bölgeden uzaklaştıran zincirin hareketleri, kilidin dönüşü, aydınlığın sesi. Hatta hiçbir olayı başlangıç almamış; tedirgin, dolayısıyla önlemci hamurundan kendi kendine biçimlenmiş, gelişmiş, kaygılarca işletilen tekdüze önlem perdeleri, kapılar. Bireyin artta yaşadığı düşüncesi. Düşüncenin tekdüzelikle, zaman geçtikçe gösterdiği uyumsuzluk. Mekanik hareketlerin ve uç vermeyen zaman sürecinin yarattığı güvenden ötürü kendini daha çok hissettiren güvensizlik gereksinimi. Arttırış. Bitimsizlik. Tükeniş. Hata. Belki de sonuna dek, hiçbir olay patlak vermeyecek. Ürküyü yok edemeyen deyişler, düşüncede baş gösteren uyumsuzluk hareketlere, sıraya, dizilişe, ezbere meydan okuyor. Hata. Şaşırtıcı. Şu hata işte...

Camdan baktığımda, gece, birbirine böyle laf atan, şakalaşan adamlardan gördüğümde, içeriden, sessiz, dilsiz...

Burası benim kentim mi? Sen korkmuyor musun?

İmgelerin gündelikten özellikle çıkarılması.

Bir... ak mı ak uzam. Kat yerleri görünmeyecek denli ak. Öyle boş. Taşları sökülmüş. Keskilerin, devinen, salınan tokmakların –bunları emniyet bilmekten çekinmiyor insan– yerlerini gösterir gibi: Bir onlar çıplak. Devinmek sürekli. Boyut vermeyen uzamda devinim göz için ayıklanmış. Mekanizmalar. Yineleme. Taşın çokluğundan, gizlemesinden ayıklanmış uzam.

İzlek. Ve seslerini duyabiliyor insan – dilimlenen, düşen, yinelemeyle kesildikçe düzgünce üst üste yığılan boşluğun türeyişini. Bir fabrika gibi.

Duyduğu her şeyin kesinkes doğru olduğuna inancı sağlam.

Şimdi. Sadece şimdi.

Hepimiz böyleyiz. O yüzden, sürekli ölüyoruz.

O dehşet verici, o müthiş tıkanıklık... Bir anımsama kadar, bir gülüş kadar, yaman ve kesin bir rahatlamanın –hep– eşiğindesin oysa. Ama olmuyor işte. Bin bir çetrefile, taşlaşmış çetrefillere bir tane de sen ekliyorsun: Günün gecen düğümbedüğüm.

Unutuyor Z.. Çok sık unutuyor. Unutkanlığı feci durumda.

Uyumalıyım oysa, öyle değil mi? – Dinlenmekle ilgili...

Sabah erken kalkacağım.

Bir deneyim daha: Çok rahatlama.

Geçen, Z.’nin bindiği arabanın camları, öyle büyük geldi ki kendisine, kapalı olmalarına karşın, köprünün üstünden geçerlerken, dışarı düşeceğini sandı. Köprü bitene dek sürdü bu.

Şimdi o kasılmalardan, o “çimdik”ten eser yok. Bir evren. Mikro. Eser yok.

Kenarda başkasına laf yetiştiren elin hayali, deneyim ve laf taşıyacak bir elin hayali: Can çekişme.

Göğüste üç tok vuruş. Vurgusuzluk korkusuyla yutkunma gibi. Üç tok vuruş – öyle yüksek perdeden düştü ki sonra, yalan'dı, düş'tü sandım.

Üç tok vuruş. Tekdüzelikte tekleme korkusuyla. Tekleme olacak korkusuyla. Bu korkudan kaynaklanan üç tok vuruş. Göğüste. Ritim bozukluğu...

Sadece uyumaya çalışıyordum. Sonra uykudan kendimi sökmek zorunda kaldım. Yoksa boğulacaktım. Kalbim üç tok vuruşla sarsıldı, ardından olağan işleyişine döndü.

Sanmam, diye yanıt verdi arkadaşı. Panik atak olsaydın, böyle yerinde duramazdın. Bu Z.'nin içini ferahlattı biraz çünkü o arkadaşının kız kardeşi... Peki ne oluyordu öyleyse? "Sanmak" bu denli baskın olabilir miydi? Nicedir de sürüyordu.

Barthes: Z'nin devinimi, sapmanın harfi...

Düşüncenin etine saplanmış durumda Z.. Düşüncenin içinde yaşıyordu ve bu hiç de iyi bir şey değildi. Her türlü düşünceden söz ediyorum. Her türlü düşüncenin, en pespayesinin bile, tutsağı oluveriyor, onların yüzünden, ansızın, olmadık yerlerde buluyordu kendini – geri dönmek gün geçtikçe zorlaşıyordu.

Gitgide kalınlaşan bir zarın altından, boğucu ve bitmek bilmeyen bir yazda gibi, gözleri şeylere...

Uyanıklık, ayıklık bu olamaz dedirtiyordu gördükleri. Durmaksızın bunu düşünüyordu. Uykusunun bozuk olmasının nedeni, belki aymayla da arasının pek iyi olmamasından kaynaklanıyordu.

Ve kendini sökmek zorunda kalıyordu. Uykudan ya da onun beter kardeşlerinden. Sökmek. Bu gibi bir durumda, o içine çekilen, bir burgaç ya da bir çökelti halini alan yatak imgesi anlamlı geliyor ya öylesi değil: Düşüp çarpmak belki, küt diye, sonra nereme ne oldu diye yoklanmak. Düşüşle sonrası arasında insanın kafasından geçenlerin, tonların çok farklı olduğu pekâlâ biliniyor.

Ya da, dediğim gibi, bir parçanın yırtıldığından, koptuğundan kaygılanarak ama taşlaşma korkusuyla yataktan, her uykunun yatağından sökmek kendini. Bir soluğu o ölümden çekip çıkarmak.

Çok ender de olsa, o kavurucu perdenin ardında bir gülümseme: Yaşıyorum ve iyiyim diyen.

Z. bir kezinde ciddi şekilde zehirlenmişti. İş öyle mide yıkatmaya falan varmadı ama serum takılmıştı... Tuhaf deneyim. Öncesinde, zehirlendiği düşüncesinden büsbütün uzak, birkaç saat şiddetli biçimde süren bir gülme krizine tutulmuştu. Neye, nelere onca güldüğünü anımsamıyordu, ne şimdilerde ne o günün ertesinde. Birden, içi çekilir gibi olmuş, ancak yanında oturan arkadaşının dizine dokunmasıyla –tutunmasıyla mı demeli?– odaya dönmüştü.

Yine de korkmuştu Z.. Kalkıp yüzünü yıkamaya gitti. Yolda duvarlara tutunuyordu. Yalnız, her dokunduğunda, elinin altındaki duvar derisine biraz geç yanıt veriyordu. Sanki uzam, Z.'nin yürüyüşüne göre bir saniyelik bir gecikme gösteriyor, onun dokunuşunun bir saniye sonrasında görüntüsünü bir varlıkla dolduruyordu. Uzam uzaklaşmış gibiydi. Ses gibi. Geç geliyordu. Geç geliyordu işte. El dokunduktan bir saniye sonra duvar, duvar gibi duyumsanıyordu. Ama öncesinde...

Yüzünü yıkadı. Ne olduğunu anlamaya çalıştı. Odaya geri döndü, arkadaşlarının yanına. Karşı koymaya çalışıyordu. Silkelense üstündeki bu perde düşecek izlenimine kapılıyordu ama düşmüyor, gitgide kalınlaşıyordu. Z. çekiliyor, kayıyordu. Uzandı. Geçmedi. Kalktı. Kustu. Yetmedi. Gerçi nesneler biraz yerli yerine oturmuşlardı ama içinin çekilmesi sürüyordu. "Ben pek iyi değilim," dedi Z.. Hastaneye götürdüler. Doktora dokunma duyusunda meydana gelen gecikmeden söz etti. Doktorun iyileştirdiği de o gecikme oldu, iç çekilmesi kaldı.

Kötüye gidiyordu. İyice can sıkıcı bir hal almaya başlamıştı. İyisi mi, bir doktora görünmeliydi gene. Zehirlenmeden zehirlenmeye... Gündelik, akşamlık yaşamı, düzeni, sıraları şaşmaya başlamıştı. Kafasında kasılma olmadığında bile, sürekli kendini yokluyor ve sanki kendi eliyle kafatasını avuçluyor, sıkıyordu. Bunu düşünmekten vazgeçmeliydi ama yapamıyordu.

Sonunda uyudu. Zaten sonunda hep uyurdu.

Gecenin düzensizliği, o palet, o bulamaç.

Bir yerinde, karanlıktı, fırladı. Göğsüne oturan bilmem hangi karabasandan kendini kurtardı. Arkadaşları arasındaki tanımına uyan bir karabasandı bu. Sesini çıkaramıyorsun, bağırmak istiyorsun ama tıs yok, göğsünün üstüne oturmuş biri var gibi, hareket desen, ı-ıh, bir ses, bir kımıltı çıkartabilsen, sanki kurtulacaksın ama... Böyle ölenler varmış, diye anlatırdı karabasan gördüklerini iddia edenler.

Uykunun suyunun üstünde bağlı, uslu bir sandal gibi soluyup duruyorum. Ama bir türlü gece olmuyor, ışıklar kapanmıyor, uyku kendi aynasına dönmüyor – çünkü şimdi artık her şey uykudan ibaret.

Tüm harfleri dağıtan bir iç çekiş...

Düşüncesinin, imgeleminin dizgesinde çukurlar oluşmuş gibi. Bir imgenin, bir sözün peşinden bir bütüne, bir tümceye varmadan daha...

Bu gerginlik beni öldürüyor. Beynimi yoğuruyorlar. Avuç avuç düşüncelerimi harmanlıyorlar ve ben ne düşüneceğimi şaşırıyorum.

Ensesinde, o hıçkırığın meydana geldiği bölgede, şimdi koca bir yumru hissediyordu. Kasılma büyümüş de büyümüş, süreğen bir hal almıştı. Ağırlığı omuzlarının piramitine vuruyor, omuzları taşlar gibi acıyordu. Yumruk büyüklüğünde bir gözyaşı oturmuştu ensesine. Ağlamanın tadında bir uykunun hali... Sırtüstü asla uyuyamadığını çok iyi bilmesine karşın, ensesindeki sıkıntıya biraz olsun iyi gelmesi umuduyla, gözlerini açmadan, yüzünü tavana döndü.

Uyku kozasının dışından içine... Ama bir türlü gece olmuyordu.

Yan dönüp ağlamaya ıkındı. Bir iltihabı boşaltmak istercesine... Olmadı.

Sonsöz:

Z.’nin Ölümü

Bu yapıta uygun düşecek olandan başka bir kişiliğim yok.

André GIDE, Günlük, Temmuz 1922

Çokluk iyi bir filmden çıktığında oluyor sanırım bu. Başka bir örnek usuma gelmiyor –iyi bir filmden– sözcük seçimi üstünde durmalı mıyım? Yoksa tasarının kendisine boyun eğip çevrede gelişen varoluşa bir elek, bir kalıp, bir söz kalıbı olma düşünü sürdürmeli miyim? Belki de, budalaca kendini temiz duyumsamana yol açan ve ondan, onunla gelenlerden başka hiçbir şeye, hiçbir zaman gereksinim duymayacakmışsın izlenimini doğuran ılık bir akıntının senden geçişine izin vermeli. Sanki bedeninde ılık ılık kanayan ama henüz, hâlâ üşütmeyen bir delik açılmış. Rahatça soluk almanı sağlıyor, sadece. Eskiden olduğu gibi. Bunca zaman tüm bunları anlamamış olmana şaşıyorsun. Söylenenleri hiç anlamamış olmana. Buna benzer, kardeş birkaç ben’le anılarının içinde tokalaştığın bir yepyeni yürüyüş yapıyorsun. Filmden çıkınca sinemanın çok yakınında oturan birine hiç gitmedin, öyle birini hiç tanımadın, hemen yakındaki bir yerde yemek ya da birkaç kadeh için durakladıysan da pek ender, ehliyetin de yok, araban da, araba kullanmasını bilmezsin. Filmlerden sonra hep yürürsün. O sinema salonunun karanlığı, diyor ya Barthes. Şiddetli kararlar aldıran bir karanlık. O şiddetli kararları bir aydınlanmanın güneşinde, bu gece, korkutuculuğundan arındırabilecek, tül hafifliğinde kılabilecekmişçesine. Yarın sabaha dek tutabilir miyim bu esintiyi, bu benden geçişi? Başkaları da olabileceğimi, yarın sabah da düşünebilir miyim? Böyle dingin, böylesine iş bilir. Bir filmin çözülmesindeki gibi, her şeyin anlam kazandığını daha ne kadar düşünebilirim? Ağzı açık bir ayran budalası olarak filmleri izlemeyi severim. Sonunda hep şaşırışım ondan. Belki de sadece salağın tekiyim. Öyle olduğuma beni inandıran filmlerden çıkışta yürümek, ne filmlerden çıktığımda neler, ne ilgisiz şeyler düşünmeme, ne gerçek gibi görünen çözümler üretmeme, ne şen şakrak sesler duymama, dinlememe neden olmuştur. Sevgili birilerini, birini, bir dostu, anlamıyla bir yoldaşı sadece gerçekten sevme nedeniyle anımsamanı sağlıyor bu. Çevredeki varoluş, dedim, bir öz duygusu, yalancı, yapay, yanlış belki ama bırakmak istemediğin bir düşünme biçimi. İyiyim, gidiyorum. Sözleri biliyormuşum gibi. Yeni değiştirilmiş, havalandırılmış çarşafların gelmekte nazlanacak

hali olmayan uykuya çekiciliği. Birkaç dakika. Bu gece. Belki sabahın uyanışında. Çözülme daha ne kadar sürecek? Büsbütün... Ölüm düşüncesi. Tembellik ve yasalar. Yeniden çetrefilleşecek her şey. İyileşmek olası değil. Yazık, çok yazık, dedirtiyor bu ayrılma bilinci. Güzel geçirmeyi düşünmekle kısıtlı değil, ne yazık. Karar vermeli mi? Uygulanabilir mi? Hiç uygulandı mı? Ben anımsamıyorum. Böyle anlarda hiç karar verip vermediğimi de anımsamıyorum. Ben yürüyorum ve filmdeki seslerle düşündüğümü fark edene dek başkaları da olabileceğime inanıyorum. Bambaşkaları da. Benden öteye gidişin kapısı bu sayfa. Oraya dek, hep buraya dek yürüyorum sanki. Hep burada yürüyüşüm bitiyor; bunların bir sözü olmalı, nasıl demeli diye orada düşünüyorum. Eleğimden, kalıbımdan dökmeye, ağzımdan çıkarmaya çalışıyorum duyduğum o güzelim sesleri. Mutluyum. Ama o sesler tam da bu sözler değil. Şimdi yalnızca burada varolan bir ömrüm daha bitiyor sanki.

Birtakım sahte iyiliklerin senden önce gelip özene bezene hazırladıkları bir anımsama, bir anlama yolu. Yineleme ya da ısrar, adımın üstünden son kez geçeceğim, bu kez son. Böyle olsun isterdim. Kanacağım. Kandıracağım. Boyun eğmek için ne gerekiyorsa yapacağım. Filme gitmeden önce bu düşünce usumda yoktu, inan. Ne de film boyunca. Ama şimdi, bundan başka bir şey düşünemez oldum. Uykum var. Çok güzel bir uyku bu. Bu kez onu kaçırmak istemiyorum. Beni hangi filmin bu noktaya getirdiğini duysan şaşarsın ama bunun hiç önemi yok. Öznemden kurtulmanın tek yolu bu. Bir kezinde: “Ben, ben, ben, ben, ben, ben, ben, ben, ben, ben, ben, ben, ben... Defalarca bunu yazmakla cezalandırıldım, o kadar uzun zamandır bunu yazıyorum ki ne suç işlediğimi unuttum...” diye not düşmüştüm bir kenara.

Bitmemiş, tamamlanmadan bırakılmış bir defterin, bulunduğunda insan üstünde bıraktığı huzursuzluk duygusu – yanında tamamlanmış onca defter varken. Oysa zaman iş’ten bağımsız, iş olmayan, yarıda bıraktığında kalmayandır.

Ben dışındaki özgürlükler. Bataille’ın “kim?” olan ben’i. Çok sıradan bir yaşam. Farksız. İşleri yeniden yaşamak denli karmaşıklaştırmanın âlemi yok. Uygulayacağım yöntemi de sorgulamak istemiyorum. Keşke bu işi bir başkası –korkutmadan– görüverseydi. Bir iğne. Narkozlarını anlatan arkadaşlarımı anımsıyorum: Biri ergenliğinde geçirdiği bir ameliyatta

uyumayacağını iddia ettiğini ama ona kadar sayamadan, altıda, bir anda her şeyin yitiverdiğini söylemişti. Ben hiç narkoz almadım.

Bitsin istiyorum. O sinema salonunun karanlığından kalıt kusursuz bir yalnızlıkla, yunus imgesi denli saf ve arkadaşça bir dalgayla taşınıyorum. Bu kez hayır. Ben burada kalsın. El yazımda bir umut bakınıyorum. El yazımda sürdürecek bir şey bakınıyorum. Birçok şeyi, çok uzun zamandır ilk kez böylesine keskin bir umursamazlıkla kavrıyorum. Yapay ve kandırıcı bir ruh hali içinde olsam da, bunun ilk ve tek olmadığını bu kez öğrenmeyeceğim. Bir akış, bu akışa denk düşecek bir reçete gerek bana. Günün sonunun uyumu. Gecenin başlamasına daha çok var. Yaşadığım en güzel yenilgi bu. Zamanın varlığının tüm gözeneklerimden içeri sızdığını duyumsuyorum. Beklenmedik bir darbeyle değil, zamanla. Yöneldiğim bir yenilgi bu, anlayacağın. Bu kokuyu koklayacağım. Bu süre boyunca, sadece zamanın varlığını soluyacağım. Sonuna dek. Ona hiç bu kadar yakın olmamıştım. Blanchot: Herhangi bir şeye dönüşen biricik... Kadavra.

Saati şimdi duyuyorum. Ve bu canım yerler... Arkada bırakılacak bir notu düşlemek yanlış. Fazla şey beklemek olurdu bu ondan – yazımdan, el yazımdan. Hâlâ filmden doğru yürüyorum. Nasıl olsa sonu yürümek gibi olmayacak. Öyleyse anlatmanın ne gereği var orasını?

Kendine, o bir başkasıymışçasına güvenmek ne mükemmel bir hata. Sorumluluğu büsbütün omuzlarından boşluğa atmak ve boşa almak sonların en gerçeğini doğurur mu? Kaldı ki kendine, o bir başkasıymışçasına güvenmek, reflekse dönüşmüş, hata payı düşük, binlerce kez yinelenmiş devinimlerin kucağına gözü kapalı atlamak değildir. Kendi'ye, ne yapacağını kesin olarak bilemeyeceğin, emin olmadığın ama sırtını bir biçimde kayıtsız şartsız dayamayı seçtiğin bir başkasıymışçasına; sonradan sana rahatlıkla ihanet edebilecek ama merak, yılgınlık, yitirme arzusu, kabuk değiştirme itkileriyle denetimi tümden ellerine bıraktığın bir yabancıymışçasına güvenmek bilince tatil vermek demektir. Süregelen bilinci, olabilir, duvara bile yönlendirme yetkisini kimse'ye devretmektir. Sonunun kusursuz olacağını umalım.

"Her an ölebilirim, biliyorum ama şu an değil çünkü istemiyorum." İçinde bir şey gizlensin, belki bir şey gizli sanılsın diye yazılmış. Arkasının sağlamlığına güvenen –yine de– bir zar atımı, rastlantıya başkaldırma isteği, kazandığıyla böbürlenecek, yitirdiğiyle yok olup gidecek, büyüklenmiş bir

söz. Şimdi, neredeyse boş bir inanışla, söyleyemiyorum. Yaşamı tutuyorum izlenimi kafamdan çoktan silinip gitmiş. Bunlar da edemediklerimin dili değil, ben'de, ben'den, etmemenin söylemi oldu. Sakatlık, körlük, kısıt... korku. Korkunun ne olduğunu, korkudan büyük olup olamayacağımı, kendimi görüşümü, duyumsayışımı düşünüyorum da değişmişim. Ne var ki bu değişim öyle keskin değil. Geçmişlerimin kurcalanmış yerlerinden günüme, geceme, belli bölgelerden tüm varlığıma geçirilen bir yarı ölü, bir zavallı uykusu sadece. Yoksa zavallı'ya dönüşüyor muyum, dönüştüm mü? Öyleyse günün birinde gerçekten işimi bitirmekte bir sakınca yok.